

BEGROTING
2017

“Samen verantwoordelijk”

Gemeente Gemert-Bakel

Tel 0492-378500
facebook.com/gemeenteGemertBakel
Ridderplein 1
5421 CV Gemert
www.gemert-bakel.nl
gemeente@gemert-bakel.nl

Inhoud

1. Inleiding ... 3
§1.1 Aanbieding ... 3
§1.2 Leeswijzer ... 4
2. Beleidsbegroting ... 6
§2.1 Portefeuille Algemene zaken ... 8
§2.2 Portefeuille Sociaal Domein & Volkshuisvesting ... 16
§2.3 Portefeuille Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer ... 23
§2.4 Portefeuille Economie & Sport ... 30
§2.5 Portefeuille Financiën & Vastgoed ... 37
§2.6 Beleidsindicatoren ... 42
3. Paragrafen ... 45
§3.1 Lokale heffingen ... 46
§3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 49
§3.3 Onderhoud kapitaalgoederen ... 51
§3.4 Financiering ... 52
§3.5 Bedrijfsvoering ... 53
§3.6 Verbonden partijen ... 56
§3.7 Grondbeleid ... 58
§3.8 Investeringsparagraaf ... 60
§3.9 Bezuinigingen ... 61
§3.10 Subsidies ... 62
§3.11 Programmamanagement (= werken aan de 11 opgaves) ... 63
§3.12 Nieuwe samenspel tussen gemeente en samenleving ... 64
§3.13 Plannen in ontwikkeling ... 67
4. Financieel overzicht ... 68
§4.1 Begrotingsuitgangspunten ... 68
§4.2 Financieel overzicht 2017 ... 71
§4.3 Reserves & voorzieningen ... 73
§4.4 Prognosebalans gemeente Gemert-Bakel ... 74
Bijlagen ... 75
Bijlage 1: Specificatie lokale heffingen ... 75
Bijlage 2: Specificatie risico's ... 76
Bijlage 3: Specificatie onderhoud kapitaalgoederen ... 86
Bijlage 4: Specificatie verbonden partijen ... 91
Bijlage 5: Specificatie grondbeleid ... 97
Bijlage 6:Incidentele baten en lasten ... 98
Bijlage 7: Specificatie EMU-saldo ... 99
Bijlage 8: Specificatie verschillen (> €10.000) ... 100
Bijlage 9: Specificatie kostendekkendheid leges ... 112
Bijlage 10: Kerngegevens ... 113

Bijlage 11: Specificatie algemene uitkering 115
Bijlage 12: Specificatie subsidies 116
Bijlage 13: Specificatie opbouw kengetallen 121

1. Inleiding

§1.1 Aanbieding

De begroting 2017-2020

Wij bieden uw raad hierbij de begroting 2017-2020 aan. Dit is de derde begroting die dit college aan uw raad voorlegt. De begroting beschrijft wat uw raad de komende jaren wil bereiken en wat daarvan de kosten zijn. De begroting is een kaderstellend document voor het college.

Begrotingsnota 2017

Jaarlijks stelt de gemeenteraad in juli een Begrotingsnota vast. Deze nota is een strategisch meerjarig beleidsplan en de basis voor het opstellen van de komende begroting. De Begrotingsnota 2017 is in de vergadering van 14 juli 2016 vastgesteld en gaf het volgende beeld te zien:

V = voordelig; N = nadelig

Begrotingsjaar	2017	2018	2019	2020
Saldo begrotingsnota (x€1.000)	303V	707V	243V	377V
Te storten in algemene reserve	303N	707N	243N	377N
Eindsaldo	0	0	0	0

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt, konden wij u in juli een positief begrotingsbeeld presenteren. Uitgangspunt was daarbij om het positieve saldo te storten in de algemene reserve om het weerstandsvermogen van de gemeente weer op te bouwen.

Meerjarige programmabegroting 2017-2020

Het college kan een structureel sluitende begroting aanbieden met daarin de volgende saldi:

Begrotingsjaar	2017	2018	2019	2020
Saldo voorgestelde begroting (x€1.000)	1V	735V	563V	818V
Te storten in algemene reserve	1N	735N	563N	818N
Eindsaldo	0	0	0	0

De overschotten worden gestort in de algemene reserve voor opbouw van het weerstandsvermogen.

Weer een positieve algemene reserve

De gemeente Gemert-Bakel heeft in 2012 een negatieve algemene reserve gekregen van ruim € 11 miljoen als gevolg van verliezen op de grondexploitatie. Met de provincie zijn wij een termijn overeengekomen van maximaal 10 jaar om deze negatieve reserve in te lopen. Via de Nota reserves en voorziening 2016 is deze negatieve reserve in 2016 in zijn geheel vervroegd ingelopen.

Wettelijk dient een gemeentelijke begroting voor 15 november van het voorgaande jaar te worden ingestuurd naar de provincie. Voor het begrotingsjaar 2017 zal de gemeente Gemert-Bakel vanwege de inzenddatum van de begroting daarom nog onder preventief toezicht van de provincie vallen.

Burgemeester en wethouders van Gemert-Bakel

Gemert-Bakel, 8 november 2016

§1.2 Leeswijzer

Deze leeswijzer geeft u inzicht in de opbouw van de Begroting 2017-2020 van de gemeente Gemert-Bakel. De subhoofdstukken zijn als volgt opgebouwd:

Digitaal gebruik programmabegroting
In deze begroting is de navigatie binnen de begroting vereenvoudigd:

Als u hierop klikt wordt u binnen de begroting zelf doorverwezen naar een verdere specificatie van dit onderwerp.

⇧ Hiermee keert u vanuit de specificatie terug naar de hoofdtekst.

⇨ Als u hierop klikt, wordt u doorverwezen naar een externe link (internetverbinding vereist). Bijvoorbeeld een raadsbesluit op de gemeentelijke website.

Hoofdstuk 2: Beleidsbegroting

Dit hoofdstuk is onderverdeeld in vijf portefeuilles:

1. Algemene zaken
2. Sociaal Domein & Volkshuisvesting
3. Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
4. Economie & Sport
5. Financiën & Vastgoed

Opbouw per portefeuille	
Doel	Elk portefeuille begint met een inleidende tekst met daarin opgenomen een toelichting op taakvelden in de betreffende portefeuille.
Resultaten	Per doel zijn de te behalen resultaten benoemd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Per resultaat is beoordeeld of dit binnen de bestaande middelen (budgetten en menskracht) gerealiseerd kan worden. Indien binnen de begroting extra middelen ter beschikking zijn gesteld, wordt dit aangegeven. Zo is er een duidelijkere koppeling tussen de doelen en middelen in de begroting.

Verder wordt per portefeuille een financieel overzicht verstrekt van de baten en lasten. De jaarschijven in dit overzicht staan voor:

2014-2015: Realisatie betreffende jaarrekening
2016: Begroting 2016 inclusief wijzigingen tot en met raadsvergadering oktober 2016
2017-2020: Nieuwe begroting

In de verschillenanalyse wordt een (op basis van het BBV verplichte) vergelijking gemaakt tussen begrotingsjaar 2016 en 2017. Dit geeft echter geen goed inzicht in de doorgevoerde wijzigingen. Bij de aanbieding aan de raad is daarom net zoals afgelopen jaren apart een overzicht aangeboden met daarin een vergelijk tussen de oorspronkelijke jaarschijf 2017 en de nu voorgestelde jaarschijf 2017.

Nieuw dit jaar is het onderdeel beleidsindicatoren. Dit is met ingang van 2017 een verplicht onderdeel om het inzicht in de gemeente te vergroten. Daarbij is er voor gekozen de beleidsindicatoren van de gemeente te vergelijken met het gemiddelde van Nederland, Brabant en met regiogemeenten als extra informatievoorziening.

Hoofdstuk 3: Paragrafen

Conform de verslaggevingsregels voor het opstellen van de begroting (⇨Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten BBV), is een zevental verplichte paragrafen opgenomen.

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Dit is aangevuld met een zestal eigen paragrafen:

- investeringsparagraaf;
- bezuinigingen;
- subsidies;
- programmamanagement;
- nieuwe samenspel tussen gemeente en samenleving;
- plannen in ontwikkeling.

Paragrafen zijn bedoeld als dwarsdoorsnede van de begroting en onder meer van belang voor beoordeling van de financiële positie van de gemeente.

Nieuw dit jaar zijn de paragrafen “Initiatieven burgers en ondernemers” en “Plannen in ontwikkeling”. De eerst genoemde paragraaf is een uitvloeisel van een motie zoals aangenomen in de raadsvergadering van 14 juli 2016 waarin uitgesproken is dat het gemeentebestuur en ambtenaren nog meer dan nu moeten meedenken in en ondersteunen van initiatieven van burgers en ondernemers. De paragraaf “Plannen in ontwikkeling” geeft inzicht in plannen die in gang zijn gezet maar waar op voorhand geen middelen in de begroting voor zijn opgenomen.

Hoofdstuk 4: Financieel overzicht

Dit hoofdstuk is de financiële vertaling van de begroting 2017-2020. Door aanpassing van de BBV is de opzet hiervan ten opzichte van voorgaande jaren gewijzigd. De posten algemene dekkingsmiddelen, vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead worden apart gepresenteerd. Daarnaast is voor het eerst keer een (verwachte) balans opgenomen. De bedoeling van de wetgever hierbij is om de gemeenteraad een beter inzicht te verschaffen.

Bijlagen

Als slot zijn er bijlagen opgenomen. Deze bijlagen zijn een verdere specificatie van in de begroting opgenomen informatie. Door het klikken op ⓘ en ⇧ kunt u eenvoudig schakelen tussen begroting en bijlagen.

Algemeen: wijzigingen opzet begroting als gevolg van BBV

Met ingang van 2017 is de BBV gewijzigd en daarmee de opzet van de begroting. De nieuwe onderdelen zijn:

- Beleidsindicatoren (§2.6)
- Apart begroten en presenteren overhead en algemene dekkingsmiddelen (inclusief rijksbijdragen) (§4.2)
- Opnemen van een prognosebalans (§4.4)
- Begroting naar taakvelden naast begroting naar portefeuilles (aparte bijlage)

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

2. Beleidsbegroting

Aan de hand van het coalitieakkoord 2014-2018, beschrijft dit hoofdstuk de belangrijkste ontwikkelingen voor 2017. Dit is de derde begroting waarin het coalitieprogramma “Samen verantwoordelijk” is verwerkt.

Ambitie
“Iedereen doet mee, vanuit een sterke en groene plattelandsgemeente in de Peel met een goed woon- en leefklimaat en voorzieningenniveau, dat verder wordt versterkt waar nodig, vanuit de gedachte “lokaal wat kan en regionaal wat moet”.

Speerpunten
In het coalitieakkoord zijn een aantal belangrijke speerpunten benoemd die volgens het collegeprogramma de komende 4 jaar worden uitgewerkt:

1. Wij werken aan een gezond financieel beleid dat leidt tot een sluitende meerjarenbegroting. Wij richten ons daarbij op het realiseren van slimme investeringen, ombuigingen en sociale innovatie, ondanks onze moeilijke financiële situatie.
2. Wij verlagen waar mogelijk de lasten voor inwoners en bedrijven.
3. Wij versterken de economie met het accent op recreatie en toerisme en doorontwikkeling van de bedrijventerreinen.
4. Wij stimuleren de eigen kracht van inwoners en bieden een vangnet aan diegene die dat nodig hebben. Hierop baseren wij ons sociaal beleid.
5. Wij organiseren een zorgvuldige invoering en uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken ten aanzien van de 3 transities; zorg, jeugd en werk & inkomen met aanzienlijk minder geld dan de rijksoverheid voorheen nodig had.
6. Wij gaan samen met inwoners, organisaties, maatschappelijke partners, bedrijven en verenigingen werken aan de leefbaarheid in alle kernen. De vraag vanuit de samenleving staat daarbij centraal.
7. Wij stimuleren iedereen om mee te doen in de samenleving. Belemmeringen om mee te doen nemen we weg of verminderen we.
8. Wij gaan voor behoud van onze goede voorzieningen in wijken en kernen door slimme samenwerkingen aan te gaan met alle betrokkenen.
9. Wij investeren waar nodig gericht in voorzieningen dicht bij de mensen. We geven de inwoners zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid in hun eigen wijken en kerkdorpen.
10. Wij realiseren een passend woonaanbod voor iedere generatie in een groene omgeving.
11. Wij streven naar een zorgvuldige veehouderij door voortdurend in dialoog met elkaar te gaan.
12. We nemen actief deel, waar mogelijk leidend, in Peel 6.1. Met name daar waar dit leidt tot betere kwaliteit, grotere continuïteit en kostenefficiëntie.

De vijf portefeuilles in deze begroting zijn:

1. Algemene zaken
2. Sociaal Domein & Volkshuisvesting
3. Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
4. Economie & Sport
5. Financiën & Vastgoed

De portefeuilles worden opgedeeld in doelen en resultaten. Daarbij wordt aangegeven of er in deze begroting extra middelen voor het doel en resultaat zijn toegekend ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting. Met ingang van 2017 is het verplicht om beleidsindicatoren in de begroting op te nemen. De bedoeling hiervan is dat er voor de gemeenteraad meer inzicht ontstaat in beleid.

Algemene zaken

§2.1 Portefeuille Algemene zaken

⇧Inleiding

De portefeuillehouders van dit programma zijn Dhr. M.F.A. van Diessen en Mevr. M.C.H. de Ruiter. Het programma bevat de volgende taken:

- Coördinatie van het beleid
- Algemene en bestuurlijke zaken
- Personeel en organisatie
- Openbare orde
- Integraal veiligheidsbeleid
- Informatiebeleid
- Coördinatie van handhaving
- Evenementen en horecabeleid
- Gemeentearchief
- Publieksservice
- Regionale samenwerking/verbonden partijen
- Burgerparticipatie
- Regiegemeente
- Identiteit
- Duurzaamheid

Doelen portefeuille Algemene zaken

Dit programma kent acht doelen. Voor ieder doel is benoemd wat de resultaten zijn voor 2017 en of in deze begroting extra middelen daarvoor zijn toegekend.

Algemene zaken

- **1: Een transparant en eenduidig inzicht in de handhavingsinspanningen**
- **2: In 2017 is grip op verbonden partijen verbeterd**
- **3: Samenwerking met netwerkpartners leggen we vast in uitvoeringsprogramma's**
- **4: Initiatieven en plannen van inwoners zijn gestimuleerd, in behandeling genomen en zoveel mogelijk gefaciliteerd**
- **5: De belangrijkste historische kenmerken van de gemeente Gemert-Bakel zijn beter voor het voetlicht gebracht**
- **6: We hebben de belangrijkste veiligheidsthema's voor de gemeente Gemert-Bakel verankerd in de afspraken met externe partners**
- **7: De vastgestelde servicenormen voor de dienstverlening worden actief gecommuniceerd, nageleefd en verbeteringen worden doorgevoerd**
- **8: In 2017 stellen we een uitvoeringsprogramma op voor duurzaamheid en gaan hiermee aan de slag**

Toelichting op de hiervoor beschreven doelen

Handhaving
In de Integrale handhavingsnota 2015-2018 zijn prioriteiten gesteld op het gebied van toezicht en handhaving. In het handhavingsuitvoeringsprogramma zijn deze prioriteiten vertaald naar inzet. Thema's met prioriteiten 'zeer hoog' en 'hoog' worden opgepakt en Handhavingsverzoeken worden altijd opgepakt. Om alle thema's met prioriteit 'hoog' en de wettelijke taken op te pakken zijn extra middelen gevraagd.

Grip op verbonden partijen
In november 2015 heeft de gemeenteraad de kadernota "Grip op verbonden partijen" vastgesteld. De raad heeft besloten om de komende jaren meer grip te houden op de verbonden partijen. Hiermee worden de gemeenschappelijke regelingen bedoeld waar de gemeente deel van uitmaakt. Bijvoorbeeld MRE, ODZOB, VRBZO, GGD en Senzer. Om dit doel te halen zijn een aantal resultaten geformuleerd.

Algemene en bestuurlijke zaken: regie
Doordat gemeenschappelijke regelingen steeds meer taken voor gemeenten uitvoeren verandert de gemeente in een regie-organisatie. Hierbij is het van belang dat de vooraf gestelde kaders helder zijn benoemd. Het professioneel opdrachtgeverschap dient vorm te krijgen en de afspraken met netwerkpartners worden vastgelegd. De begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen worden ieder jaar vóór 15 juli aan de provincie voorgelegd. Dat betekent in de praktijk dat tussen mei en juli van ieder jaar de zienswijzen op de begrotingen in de raad worden besproken. Om meer grip te krijgen en zienswijzen op elkaar af te stemmen bespreken we in 2017 in één raadsvergadering de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.

Regionale samenwerking en duurzaamheid
Met de overgang naar MRE zijn veel taken terug gegaan naar de gemeenten en de sub-regio. Door het college is in 2016 een strategie duurzaamheid vastgesteld die in 2016 en 2017 zal worden uitgevoerd. De benodigde middelen hiervoor zijn opgenomen in de post overdracht SRE-MRE, hiervan zal een bedrag van € 30.000 worden aangewezen voor het thema duurzaamheid. Het betreft een taak die niet meer door MRE maar door de gemeente zelf opgepakt dient te worden. Wethouder de Ruiter is portefeuillehouder duurzaamheid en begin 2017 wordt een uitvoeringsplan duurzaamheid opgesteld. Ook is het de bedoeling om te starten met een koplopers-tafel duurzaamheid waarbij de vier o's (onderwijs, onderneming, overheid en de ondernemende burger) zijn vertegenwoordigd.

In 2017 stemmen we steeds meer onderwerpen in sub-regionaal peelverband af. Zoals de thema's uit de Telos-driehoek: mensen, economie en ruimte. Door middel van bijeenkomsten voor bestuurders en andere betrokkenen zal deze samenwerking inhoudelijk verder vorm krijgen. Dit past binnen de visie van de provincie zoals vastgelegd in de perspectiefnota en (veer)krachtig bestuur.

Burgerparticipatie
In 2016 zijn de randvoorwaarden en de werkvormen voor burgerparticipatie die al worden gehanteerd in beeld gebracht. Nagegaan is welke daarvan het meest succesvol zijn. Ook zijn de meningen van inwoners daarover opgehaald. In 2017 worden de meest effectieve werkvormen geselecteerd en toegepast. Om inwoners ook in staat te stellen zelf plannen te maken worden sociaaleconomische en ruimtelijke gegevens ter beschikking gesteld.

Identiteit
De cultuurhistorische achtergrond van Gemert en Bakel zijn beter beleefbaar gemaakt door werkgroepen die in 2016 zijn opgericht. Hierbij worden onderwijs en ondernemers intensief betrokken. Wanneer inwoners hun 'roots' (geschiedenis van de omgeving) beter kennen leidt dat tot meer betrokkenheid en binding met de omgeving.

Veiligheid
Om een veilige woon- en leefomgeving voor onze burgers te borgen, sturen we op de belangrijkste veiligheidsthema's (minder criminaliteit, minder overlast, minder onveiligheidsgevoelens bij burgers en het op een acceptabel niveau houden van fysieke veiligheidsrisico's) voor de gemeente Gemert-Bakel.

Om de integrale veiligheid te borgen, hebben de 6 gemeenten uit de Peelregio een regionaal veiligheidsplan vastgesteld: de Kadernota integrale veiligheid Peelland 2015-2018. In deze kadernota zijn voor Gemert-Bakel tien prioriteiten afgesproken waarvoor plannen van aanpak zijn of worden gerealiseerd. De tien prioriteiten zijn: Geweld, woninginbraken, overlast gevende jeugd en jeugdgroepen, criminele jeugd, georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit, verkeersveiligheid, drank- en drugsoverlast, woonoverlast, zorg voor arbeidsmigranten en fietsendiefstal. De acties die in 2017 hieruit voortkomen, worden uitgevoerd. Daarnaast werkt de gemeente samen met de partners in veiligheid om de veiligheid van onze burgers zo optimaal mogelijk te beschermen.

Om vanuit één coördinatiepunt regionaal samen te werken op het gebied van integrale handhaving en veiligheid (bijvoorbeeld met betrekking tot overlast gevende panden, hennepplantages en verschijningsvormen van georganiseerde criminaliteit) is het “Peelland Interventie Team” (PIT) opgericht. Binnen het PIT werken de zes gemeenten in de Peel, vertegenwoordigers van de politie Eenheid Oost-Brabant, de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost en Senzer samen.

Voor de rampenbestrijding en crisisbeheersing heeft de gemeente in 2017 haar rampenbestrijdingsstructuur ingericht. Deze sluit aan op de structuur zoals neergelegd door de VRBZO (Veiligheidsregio Brabant Zuidoost).

Dienstverlening

In 2017 blijven de servicenormen gehanteerd. Voor ontwikkeling van het KCC blijft de ambitie om 80% van de veelvoorkomende vragen rechtstreeks te beantwoorden. De gebruiksvriendelijkheid van de gemeentelijke website is een dynamisch proces wat gemonitord wordt door middel van kwartaalanalyses. Op basis van deze analyses wordt de toptakenwebsite ingericht. Twee van de veelgevraagde producten worden in 2017 gedigitaliseerd. Het (digitaal) dienstverleningsconcept is geactualiseerd waarin we vorm geven aan lokaal en landelijke ontwikkelingen.

Doelen

⇧Doel 1	Een transparant en eenduidig inzicht in de handhavingsinspanningen
Resultaten 2017	• Inspanning toezicht en handhaving is gericht op verbeteren naleefgedrag. Doelen voor 2017 gericht op primair taakveld fysieke leefomgeving; • Bouwen: Naleefgedrag neemt toe van 85% naar 90%; • Milieu: Naleefgedrag neemt toe van 66% naar 75 (Geregistreerd naleefgedrag gebaseerd op resultaten 2016); • Evaluatie bestuurlijk vastgestelde prioriteiten op basis van de resultaten handhavingsinspanningen 2017 (jaarverslag 2016); • Evaluatie van handhavingsinspanningen 2016 is voor 1 juni 2017 gereed; • Uitvoeringsprogramma 2018 is opgesteld voor 1 december 2017.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Structureel € 205.000. Verdeling budget ziet er als volgt uit: *Prioriteiten hoog* - Varkensvermeerderingsbedrijven € 47.500 - Vleesvarkenshouderijen € 40.000 - Pluimveebedrijven € 12.500 - Projectmatige thema's € 40.000 *Wettelijk verplichte taken* - IPPC-inrichtingen (grote intensieve veehouderijen) € 65.000 Totaal € 205.000

⇧Doel 2	In 2017 is grip op verbonden partijen verbeterd
Resultaten 2017	• Voor de Gemeenschappelijke Regelingen zijn kadernota's opgesteld op basis van de uitgangspunten van Gemert-Bakel; • Voor 15 juli 2017 zijn de begrotingen en de zienswijzen op de begrotingen van de verbonden partijen (de GR-en) aangeboden aan de gemeenteraad ter besluitvorming.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 3	Samenwerking met netwerkpartners leggen we vast in uitvoeringsprogramma's
Resultaten 2017	• Minstens drie teams hebben voor 1 december 2017 een uitvoeringsprogramma opgesteld met netwerkpartners.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 4	**Initiatieven en plannen van inwoners zijn gestimuleerd, in behandeling genomen en zoveel mogelijk gefaciliteerd**
Resultaten 2017	• Inwoners hebben de beschikking over digitale informatie over de eigen leefomgeving, zowel sociaal economisch als ruimtelijk; • Twee kansrijke bestaande initiatieven/plannen en 2 kansrijke nieuwe initiatieven/plannen zijn uitgewerkt met de juiste methodiek om inwoners te faciliteren of te betrekken; • Dorpen zijn gestimuleerd om de dorpsplannen en processen op een eigen website te publiceren. Er is een risico-inventarisatie met betrekking tot financiën en wettelijke bevoegdheid.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 5	**De belangrijkste historische kenmerken van de gemeente Gemert-Bakel zijn beter voor het voetlicht gebracht**
Resultaten 2017	• Een inwonerswerkgroep is gevraagd een publieksactiviteitenagenda voor Gemert samen te stellen en te organiseren voor 31 december 2017; • Een inwonerswerkgroep is gevraagd een publieksactiviteitenagenda voor Bakel samen te stellen en te organiseren voor 31 december 2017.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 6	**We hebben de belangrijkste veiligheidsthema's voor de gemeente Gemert-Bakel verankerd in de afspraken met externe partners**
Resultaten 2017	• We hebben gestuurd op de veiligheidsthema's die voor Gemert-Bakel van belang zijn, zoals vastgelegd in de Kadernota integrale veiligheid Peelland 2015-2018; Per half jaar is gerapporteerd over de voortgang van de plannen van aanpak en de cijfers. De inzet is om betere cijfers te behalen voor de gestelde prioriteiten; • Verkeersveiligheid: We realiseren een uniforme verkeersveiligheidsmonitor en een rapportage verkeersveiligheid. Handhaving vindt plaats op locaties/trajecten op grond van de Verkeersanalyse Noord-Brabant. Samenwerking en afstemming vindt plaats met Veilig Verkeer Nederland en de politie.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	In deze begroting is structureel € 18.000 opgenomen voor het Peel Interventie Team (PIT).

⇧Doel 7	**De vastgestelde servicenormen voor de dienstverlening worden actief gecommuniceerd, nageleefd en verbeteringen worden doorgevoerd**
Resultaten 2017	1. De maandelijkse targets voor de servicenormen zijn: Telefoon: <5% hangt op na 20 sec. Medewerkersportaal: 80% belt terug binnen 1 dag Balie: 80% geholpen binnen 5 min. Schriftelijk: 80% aanvragen binnen servicenorm antwoord 2. In 2017 handelt het KlantContactCentrum (KCC) 80% van de veel voorkomende vragen en producten af; 3. Klanttevredenheidsonderzoeken (KTO) > 7; 4. KTO: reflectie is toegepast en verbeteringen zijn doorgevoerd; 5. De toptaken op de website zijn per kwartaal geactualiseerd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 8	**In 2017 stellen we een uitvoeringsprogramma op voor duurzaamheid en gaan hiermee aan de slag**
Resultaten 2017	• Het uitvoeringsprogramma duurzaamheid is opgesteld voor 1 maart 2017.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Voor de voormalige taken SRE/MRE is nog een structurele stelpost van € 72.000 in de begroting opgenomen die hiervoor ingezet kan worden. Daarvan wordt € 30.000 ingezet voor het thema duurzaamheid.

Totaaloverzicht portefeuille Algemene zaken

x (€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	7.181	7.693	7.950	5.944	6.002	5.915	5.782
Baten	1.164	1.318	1.414	1.091	1.040	796	622
Saldo	**-6.017**	**-6.375**	**-6.536**	**-4.853**	**-4.962**	**-5.119**	**-5.160**

Toelichting belangrijkste verschillen en beleidsintensiveringen (structureel/incidenteel) in 2017 ten opzichte van 2016

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

Lasten				
MRE en extra middelen Brainport	+	€	21.000	Structureel
Veiligheidsregio	+	€	19.000	Structureel
Peel Interventie Team	+	€	18.000	Structureel
Handhaving	+	€	205.000	Structureel
Diverse (technische) verschillen	-	€	2.269.000	Structureel
Totaal	-	€	2.006.000	Structureel
Baten				
Meer leges reisdocumenten	+	€	98.000	Incidenteel
Diverse (technische) verschillen	-	€	421.000	Structureel
Totaal	-	€	323.000	

Sociaal Domein & Volkshuisvesting

§2.2 Portefeuille Sociaal Domein & Volkshuisvesting

⇧Inleiding

De portefeuillehouder van dit programma is Dhr. J.M.A. Bevers en de portefeuille bevat de volgende taken:

- Jeugdzorg
- AWBZ / WMO
- Participatie
- Sociale zaken en werkgelegenheid
- Armoedebeleid
- Inburgering
- Sociale werkvoorziening
- Volkshuisvesting
- Welzijn
- Onderwijs
- Volksgezondheid
- Wijk- en buurtbeheer
- Cultuur

Doelen portefeuille Sociaal Domein & Volkshuisvesting

Deze portefeuille kent zeven doelen. Voor ieder doel is benoemd wat de resultaten zijn voor 2017 en of in deze begroting extra middelen daarvoor zijn toegekend.

.

Sociaal Domein & Volkshuisvesting

- **1: Het gebiedsteam Sociaal Domein is per 1 januari 2017 operationeel**
- **2: Vanaf 1 januari 2017 hebben we een programmatische aanpak voor sociale innovatie**
- **3: In 2017 borgen we de lokale uitvoering van de decentralisaties in het Sociaal Domein**
- **4: Vanaf 1 januari 2017 hebben we een programmatische aanpak voor preventie in het sociale domein**
- **5: Het CJG-netwerk en de onderwijspartners werken per 1 januari 2017 volgens een sluitende aanpak voor alle 0-23 jarigen**
- **6: Vanaf 1 januari 2017 sturen we op een integrale uitvoering van de woonvisie**
- **7: In 2017 stellen wij een uitvoeringsplan jeugd- en jongerenwerk op**

Toelichting op de hiervoor beschreven doelen

Beleid Sociaal Domein
Het programma sociaal domein en volkshuisvesting omvat veel onderwerpen. In 2015 stond de uitrol van de drie decentralisaties centraal. De volgende drie uitgangspunten zijn gehanteerd bij de uitvoering van de nieuwe (en oude) taken van de gemeente Gemert-Bakel:

- Niemand valt tussen wal en schip;
- De uitvoering vindt plaats binnen de taakstellende budgetten;
- De dienstverlening aan de inwoners is vraaggericht.

In 2016 hebben we teruggekeken naar 2015 en geconcludeerd dat de decentralisaties binnen die uitgangspunten zijn opgepakt. We hebben daarbij geprofiteerd van een eerder ingezet beleid om zaken van onderop met inzet van informele netwerken en de dorpsondersteuners op te pakken. De professionals van de kernpartners hebben zich eveneens gecommitteerd aan de dorp- en wijkgerichte aanpak van Gemert-Bakel en hebben allemaal een verbinding gelegd met de negen wijkteams of maken deel uit van de wijkteams.

Op basis van de informatie over 2015 hebben we in 2016 gekeken naar onderwerpen waar nog verbetering valt te realiseren. De onderwerpen worden verzameld en vervolgens wordt geanalyseerd welke zaken prioriteit moeten krijgen. Op diverse terreinen wordt dit in het najaar van 2016 door het college het accent van de inzet bepaald voor 2017 om tot een nog betere uitvoering te komen. We gaan daar in de paragrafen hieronder verder op in. Voor de uitvoeringsprogramma's preventie en centrum voor jeugd en gezin (CJG) doorlopen we eenzelfde proces. gebeurd Voor de Lokaal Educatieve Agenda (uitvoeringsprogramma onderwijs en voorschoolse voorzieningen) is dit in het voorjaar 2016 reeds gebeurd.

We zetten daarbij in op integraal beleid en integrale uitvoering. Niet de afzonderlijke beleidsterreinen zijn leidend, maar de vraag van de inwoner. Voor het Sociaal Domein maken we voortaan een integraal beleidsverslag om het voorgaande jaar te evalueren en op basis daarvan vooruit te kijken. Aangezien de toegang tot de ondersteuning vanaf 2017 weer lokaal plaatsvindt, is het noodzakelijk om in 2017 een bijgestelde versie van het beleidskader sociaal domein voor te bereiden.

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de uitvoering veel effectiever is als de vraag van inwoners om ondersteuning dicht bij de burger en kleinschalig wordt opgepakt. We werken wel regionaal samen, daar waar het schaalvoordeel oplevert.

Organiseren lokale dienstverlening 3D's
Vanaf 1 januari 2017 is de gemeente Gemert-Bakel weer zelf verantwoordelijk voor de dienstverlening aan haar inwoners. De dienstverlening is georganiseerd in het lokale gebiedsteam. De dienstverlening wordt wel ondersteund door een regionale peelorganisatie waarin we samenwerken met Someren, Deurne, Asten en Laarbeek. We zijn zelf ook weer verantwoordelijk voor het organiseren van de toegang tot de ondersteuning. De noodzakelijke stappen in de voorbereiding zijn gezet in 2016. In 2017 moeten we alert zijn op ongewenste neveneffecten en weeffouten in de opbouw. Het uitgangspunt daarbij is dat verantwoordelijkheden zo laag mogelijk worden gelegd en dat de casusregie voor complexe casussen is geregeld.

We houden een vinger aan de pols door 4 keer per jaar per wijkteam een netwerkbijeenkomst te organiseren waarbij de samenwerking in het wijkteam centraal staat. Daarnaast zorgen we er voor dat de wijkprofielen per dorp en wijk beschikbaar zijn zodat ook inhoudelijk een focus kan worden aangebracht in de werkzaamheden.

Sociale innovatie
We maken ook in 2017 werk van sociale innovatie. Op basis van de informatie over 2015 en een deel van 2016 is bepaald op welke onderdelen innovatie noodzakelijk is. De ontwikkelagenda voor 2017 wordt in het najaar van 2016 vastgesteld. Over 2016 en een deel van 2017 doen we nieuwe ervaringen op. Daarom wordt in het najaar van 2017 de ontwikkelagenda voor 2018 vastgesteld. Dit zijn lokale initiatieven die bijdragen aan het behoud van de eigen regie van inwoners van Gemert-Bakel. Door het

versterken van informele netwerken, het opzetten van algemene voorzieningen en inzet op preventie, willen we ook de druk op de duurdere vormen van ondersteuning verminderen.

Volkshuisvesting
We hebben in 2016 een woonvisie vastgesteld. De woningcorporatie doet een bod op de woonvisie en het bod wordt na overleg met Stichting Huurdersbelang vastgesteld als prestatieafspraken. Vervolgens wordt op basis van de woonvisie een uitvoeringsprogramma wonen vastgesteld. De voortgang wordt per half jaar in beeld gebracht. Jaarlijks wordt bekeken of het uitvoeringsprogramma bijgesteld moet worden. Om de ontwikkelingen ten aanzien van wonen te kunnen volgen wordt jaarlijks een woonmonitor opgesteld.

Doelen

⇧Doel 1	Het gebiedsteam Sociaal Domein is per 1 januari 2017 operationeel
Resultaten 2017	• Voor 31 december 2017 zijn indicatoren vastgelegd voor de managementrapportage om de dienstverlening van het lokale gebiedsteam te toetsen; • Per kwartaal is er een netwerkbijeenkomst met ieder wijkteam waarbij de samenwerking tussen de deelnemers centraal staat; • Per half jaar zijn er 9 wijkprofielen beschikbaar met informatie uit het sociale domein.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 2	Vanaf 1 januari 2017 hebben we een programmatische aanpak voor sociale innovatie
Resultaten 2017	• Voor 31 december 2017 zijn vijf innovatieve producten / diensten ontwikkeld; • Per half jaar is er een netwerkbijeenkomst om innovatieve ideeën te bespreken met inwoners en professionals; • Voor 31 december 2017 is er een ontwikkelagenda sociale innovatie 2018.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 3	In 2017 borgen we de lokale uitvoering van de decentralisaties[1] in het Sociaal Domein
Resultaten 2017	• Voor 1 juli 2017 is er een integraal beleidsverslag Sociaal Domein over 2016; • Ieder kwartaal is er een financieel overzicht van de uitgaven in het sociale domein; • Voor 31 december 2017 is er een nieuwe beleidsnotitie Sociaal Domein.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 4	Vanaf 1 januari 2017 hebben we een programmatische aanpak voor preventie in het sociale domein
Resultaten 2017	• Voor 31 december 2017 is er drie keer een sociaal café georganiseerd; • Per half jaar is er een voortgangsrapportage van het preventieprogramma; • Voor 31 december 2017 is het preventieprogramma 2018 gereed.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

[1] Wmo, Participatiewet, Jeugdwet

⇧Doel 5	**Het CJG-netwerk en de onderwijspartners werken per 1 januari 2017 volgens een sluitende aanpak voor alle 0-23 jarigen**
Resultaten 2017	• Per half jaar is er een voortgangsrapportage van het Actieplan van de LEA[2]; • Per half jaar is er een voortgangsrapportage van het Actieplan van het CJG[3]-netwerk; • Wij organiseren in 2017 drie overleggen met het CJG-netwerk over de borging van veiligheid van de doelgroep in de werkprocessen.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 6	**Vanaf 1 januari 2017 sturen we op een integrale uitvoering van de woonvisie**
Resultaten 2017	• Voor 1 juli 2017 is er een monitor wonen beschikbaar; • Per half jaar is er een voortgangsrapportage van het uitvoeringsprogramma; • Voor 31 december 2017 is het uitvoeringsprogramma 2018 gereed.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 7	**In 2017 stellen wij een uitvoeringsplan jeugd- en jongerenwerk op**
Resultaten 2017	• Voor 1 februari 2017 wordt aan het college van B&W een implementatieplan jeugd- en jongerenwerk voorgelegd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

[2] Lokaal Educatieve Agenda
[3] Centrum voor Jeugd en Gezin

Totaaloverzicht portefeuille Sociaal Domein & Volkshuisvesting

x (€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	28.864	37.000	37.809	33.746	33.278	33.198	32.944
Baten	12.750	7.388	24.181	6.872	6.861	6.839	6.810
Saldo	**-16.114**	**-29.612**	**-13.628**	**-26.875**	**-26.418**	**-26.358**	**-26.134**

Toelichting belangrijkste verschillen en beleidsintensiveringen (structureel/incidenteel) in 2017 ten opzichte van 2016

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

Lasten

Aanpassen budgetten n.a.v. septembercirculaire	-	€ 381.000	Structureel
Diverse (technische) verschillen	-	€ 3.682.000	Structureel
Totaal	-	€ 4.063.000	

Baten

Diverse (technische) verschillen	-	€ 17.309.000	Structureel
Totaal	-	€ 17.309.000	

In de bijlage is een uitsplitsing opgenomen van de integratie-uitkering Sociaal Domein . Met ingang van 2017 maakt deze integratie-uitkering geen onderdeel meer uit van de portefeuille Sociaal Domein & Volkshuisvesting maar wordt deze apart gepresenteerd bij algemene dekkingsmiddelen als gevolg van wijziging regelgeving BBV.

Ruimtelijke Ordening en Openbaar Beheer

§2.3 Portefeuille Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

⇧Inleiding

De portefeuillehouder van dit programma is Mevr. A.A.H.C.M. van Extel -van Katwijk en de portefeuille bevat de volgende taken:

- Ruimtelijke ordening
- Reconstructie landelijk gebied
- Bouwen en milieu
- Monumenten
- Openbaar beheer
- Landschapsbeheer

Doelen portefeuille Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

Deze portefeuille kent zeven doelen. Voor ieder doel is benoemd wat de resultaten zijn voor 2017 en of in deze begroting extra middelen daarvoor zijn toegekend.

Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

- **1: Op 31 december 2017 is het waardevol groen in de gemeente vastgelegd**
- **2: Op 31 december 2017 zijn de beheergegevens van de kapitaalgoederen voor 90 % actueel**
- **3: Behoud van een gezonde leefomgeving voor alle inwoners van Gemert-Bakel door een zorgvuldige veehouderij**
- **4: Wij hebben een pro-actieve aanpak van de leegstand in het buitengebied van Gemert-Bakel**
- **5: In 2017 wordt in het buitengebied in Gemert-Bakel de landschappelijke inpassing van locaties gestimuleerd, gefaciliteerd en gehandhaafd**
- **6: In 2017 gaan wij uitvoering geven aan het plan van aanpak Omgevingswet**
- **7: Samenwerken binnen de Peel aan de Ruimtelijke Agenda**

Toelichting op de hiervoor beschreven doelen

Plattelandsontwikkeling: Vitaal buitengebied en een zorgvuldige veehouderij
Het buitengebied is en blijft van groot economisch belang wanneer agrarische en toeristische ondernemers in staat zijn om zorgvuldig en maatschappelijk verantwoord te ondernemen zonder dat dit gepaard gaat met een te grote overbelasting voor de omgeving. De gemeente werkt samen met andere organisaties aan een zorgvuldige veehouderij (*Veehouderij die door het treffen van maatregelen onder andere gericht op landschap, het verder sluiten van kringlopen op lokaal niveau, emissiebeperking en gezondheid van mens en dier ruimtelijk en maatschappelijk optimaal is ingepast in zijn omgeving [VR 2014]*). in Gemert-Bakel. De aandachtsgebieden in Gemert-Bakel zijn in samenwerking met inwoners en bedrijven benoemd. De gemeente faciliteert het proces. De gemeente zet actief in op instrumenten waardoor agrarische ondernemers hun imago kunnen verbeteren. Zo stimuleert de gemeente dat agrarische ondernemers de dialoog en BZV toepassen bij vergunningverlening. Tevens wordt ingezet op het werk maken van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's) en een plan van aanpak voor erfbeplanting. De gemeente toetst op gezondheid en veehouderij. Zij is vertegenwoordigd in de klankbordgroep gezondheidsonderzoek en de resultaten van het gezondheidsonderzoek worden vertaald naar beleid. Verder wil Gemert-Bakel participeren in vernieuwende initiatieven die een zorgvuldigere veehouderij mogelijk maken. De gemeente zet ruimtelijke instrumenten in op weg naar een zorgvuldigere veehouderij. Hierom gaat zij haar structuurvisie en het bestemmingsplan buitengebied updaten en zorgt voor een goede aansluiting van haar ruimtelijke plannen bij de omgevingsvisie van de Provincie, MRE en de Peel.

Vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (VAB)
In de periode 2010 tot 2020 zijn naar verwachting 142 intensieve veehouderijen gestopt in Gemert-Bakel. Dat betekent dat er veel agrarische bebouwing vrijkomt. Hoe met deze bebouwing wordt omgegaan is beschreven in het VAB-beleid 2015. Om stoppende agrarische bedrijven te faciliteren in een nieuwe functie voor deze vrijkomende bedrijfsbebouwing wordt medewerking verleend aan initiatieven, mits deze passen binnen dit VAB-beleid en/of de Verordening Ruimte 2014.

Landschappelijke inpassing
Eén van de belangrijkste redenen waarom het landschap in de loop der tijd minder aantrekkelijk is geworden, is de toegenomen verstening. Aanleg of uitbreiding van de groene erfinrichting kan de effecten van verstening beperken. Het landschap knapt er direct van op en het verbetert het imago van het buitengebied. De landschappelijke inpassing van nieuwe bebouwing is dan ook zeer belangrijk.
De laatste jaren is echter wel gebleken dat de landschapsplannen niet of nauwelijks zijn gerealiseerd. Gezien het belang dat wij hieraan stellen, streven we naar meer draagvlak voor het realiseren van deze landschappelijke inpassing alsmede naar een mogelijkheid om beter hierop te kunnen controleren en handhaven. Het bestemmingsplan Buitengebied is hier een goed middel voor. Naast draagvlak krijgen bij de gebruikers voor de regels voor de realisatie van de beplanting, is het ook een goed middel om de realisatie van de beplanting te handhaven. Naast een nieuw bestemmingsplan Buitengebied zal er ook een actueel beeldkwaliteitplan Buitengebied opgesteld worden dat actuele richtlijnen biedt voor de concrete invulling van de erfbeplanting.

Omgevingswet
De Omgevingswet vervangt het huidige systeem van omgevingsrecht. De wet treedt naar verwachting in 2019 in werking. Kern van de stelselherziening vormt de integratie van alle sectorale wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Deze integratie van wetten moet leiden tot:

- minder regels en planvormen;
- meer samenhang in beleid en regels en betere besluitvorming;
- snellere procedures;
- meer afwegingsruimte voor de lagere overheden.

De Omgevingswet nodigt overheden uit om integraler te gaan werken en om ruimte te geven aan initiatieven uit de samenleving via uitnodigingsplanologie.

Een succesvolle implementatie van de inhoudelijke en organisatorische veranderingen die voortvloeien uit de Omgevingswet kost tijd en vereist een plan van aanpak. Het plan van aanpak is in 2016 vastgesteld en in 2017 en 2018 zullen de daaruit komende acties verder uitgevoerd worden.

Doelen

⇧Doel 1	Op 31 december 2017 is het waardevol groen in de gemeente vastgelegd
Resultaten 2017	• In het eerste kwartaal is de Groene kaart bomenbeleid opgeleverd; • Voor 31 december 2017 is een Groenstructuurplan incl. uitvoeringsrichtlijnen opgeleverd; • Het waardevol groen is opgenomen in de Structuurvisie+; • Het waardevol groen is opgenomen in het Bestemmingsplan buitengebied.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 2	Op 31 december 2017 zijn de beheergegevens van de kapitaalgoederen voor 90 % actueel
Resultaten 2017	• In het 2e kwartaal is het wegenbeheerplan geactualiseerd; • In het 4e kwartaal leveren wij een rapportage actualisatie beheergegevens openbare ruimte op.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 3	Behoud van een gezonde leefomgeving voor alle inwoners van Gemert-Bakel door een zorgvuldige veehouderij
Resultaten 2017	• Wij faciliteren de Werkgroep Duurzaam buitengebied Elsendorp; • Wij faciliteren het Dorpsoverleg De Rips; • Wij rapporteren over de huidige situatie van belasting geur, fijnstof, klachten & meldingen; • De ODZOB heeft een resultatenoverzicht ‘zorgvuldige veehouderij’ opgesteld voor 14 gemeenten inclusief Gemert-Bakel in het kader van het Werkprogramma Gezonde Leefomgeving & Agrofood; • Wij hebben het beleid van de Provincie Noord-Brabant verwerkt in het bestemmingsplan buitengebied; • Bij knelpunten zoeken wij naar de juridische ruimte om te komen tot een oplossing van de overlastsituatie; • De resultaten van onderzoeken naar de relatie tussen volksgezondheid en veehouderij zijn vertaald naar beleid en aangeboden aan de gemeenteraad.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Voor 2017 en 2018 voor trots op Agro en samenleven in het buitengebied is per jaar € 76.000 in de begroting opgenomen. In de begrotingsnota is € 50.000 gevraagd in 2017 voor plattelandsontwikkeling. Dit bedrag wordt in 2017 benut als dekking voor deze € 76.000.

⇧Doel 4	Wij hebben een pro-actieve aanpak van de leegstand in het buitengebied van Gemert-Bakel
Resultaten 2017	• Het VAB-beleid is vertaald in het bestemmingsplan Buitengebied 2017; • De plannen van de initiatiefnemers uit de VAB-proeftuin Elsendorp zijn gefaciliteerd bij het voeren van de benodigde ruimtelijke procedures; • De VAB-proeftuin Elsendorp (fase 1) is geëvalueerd.

Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Zie doel 3.

⇧Doel 5	**In 2017 wordt in het buitengebied in Gemert-Bakel de landschappelijke inpassing van locaties gestimuleerd, gefaciliteerd en gehandhaafd**
Resultaten 2017	• In het bestemmingsplan Buitengebied zijn ruimere regels ten behoeve van het realiseren van de landschappelijke inpassing (20% beplanting ook buiten het bouwblok) opgenomen; • In het bestemmingsplan Buitengebied zijn een handreiking “Kwaliteitsverbetering landschap Gemert-Bakel” en een actueel beeldkwaliteitsplan opgenomen; • In het bestemmingsplan Buitengebied zijn voorwaardelijke bepalingen opgenomen ten behoeve van de landschappelijke inpassing, waardoor de realisatie en instandhouding van de beplanting handhaafbaar is.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Zie doel 3.

⇧Doel 6	**In 2017 gaan wij uitvoering geven aan het plan van aanpak Omgevingswet**
Resultaten 2017	• In 2017 zijn de ‘acties 2017’, die voortvloeien uit de impactanalyse uit het plan van aanpak “Omgevingswet Gemert-Bakel”, uitgevoerd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 7	**Samenwerken binnen de Peel aan de Ruimtelijke Agenda**
Resultaten 2017	• In 2017 zijn de ‘acties 2017’, die voortvloeien uit de Ruimtelijke Agenda, uitgevoerd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

Totaaloverzicht portefeuille Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

x (€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	11.302	11.189	11.439	10.256	10.352	10.444	10.580
Baten	3.474	3.662	3.864	3.372	3.423	3.476	3.518
Saldo	**-7.828**	**-7.527**	**-7.575**	**-6.884**	**-6.929**	**-6.968**	**-7.062**

Toelichting belangrijkste verschillen en beleidsintensiveringen (structureel/incidenteel) in 2017 ten opzichte van 2016

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

Lasten

Bomenbeheer en inspectie	+	€	187.000	Incidenteel
Trots op Agro en samenleven in het buitengebied	+	€	76.000	Incidenteel
Kapitaallasten wegen	+	€	69.000	Structureel
Meer uren afname ODZOB	+	€	60.000	Structureel
Ecologische verbindingszone	+	€	25.000	Structureel
Subsidies natuur	+	€	20.000	Incidenteel
Diverse (technische) verschillen	-	€	1.620.000	Structureel
Totaal	-	€	1.183.000	

Baten

Meer leges bestemmingsplanwijzigingen	+	€	60.000	Structureel
Minder leges omgevingsvergunning	-	€	110.000	Structureel
Verhoging, indexatie huur- en legesinkomsten	+	€	16.000	Structureel
Diverse (technische) verschillen	-	€	458.000	Structureel
Totaal	-	€	492.000	

Economie & Sport

§2.4 Portefeuille Economie & Sport

⇧Inleiding

De portefeuillehouder van dit programma is Dhr. R.D. Hoppezak en de portefeuille bevat de volgende taken:

- Economische zaken
- Toerisme en recreatie
- Kermissen en markten
- Verkeer en (openbaar) vervoer
- Afval
- Sport
- Communicatie
- Speelgelegenheden

Doelen programma Economie & Sport

Deze portefeuille kent acht doelen. Voor ieder doel is benoemd wat de resultaten zijn voor 2017 en of in deze begroting extra middelen daarvoor zijn toegekend.

Economie & Sport

- **1: In 2017 is de economische ontwikkeling op basis van feitelijke gegevens over onze economische clusters in beeld gebracht**
- **2: In 2017 is de economische agenda (2016-2020) gedeeltelijk uitgevoerd in de Peel en in Gemert-Bakel**
- **3: In 2017 zijn onze ondernemers tevreden over de gemeentelijke dienstverlening**
- **4: In 2017 is het uitvoeringsprogramma (2017-2030) voor een betere bereikbaarheid van Gemert-Bakel gedeeltelijk uitgevoerd**
- **5: In 2017 zijn onze ondernemers voldoende geïnformeerd met betrekking tot het aannemen van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt**
- **6: In 2017 wordt de ambitie 'Gemert-Bakel wordt meer cultuur hotspot in De Peel' nader gedefinieerd.**
- **7: De kadernota sport wordt nader uitgewerkt**
- **8: In 2017 is het Integraal Dorpsplan Bakel gefaciliteerd**

Toelichting op de hiervoor beschreven doelen

Economische ontwikkeling
De Peel heeft een strategische visie en een economische agenda 2016-2020 met uitvoeringsagenda's (o.a. Agrofood). Hieraan levert Gemert-Bakel samen met 7 andere Peelgemeenten een bijdrage. Hiermee heeft De Peel een krachtige positie in de Brainport-regio en in Brabant. Op lokaal niveau is in 2016 een economische visie opgesteld, die inzicht geeft in de economische ontwikkelingen die de komende jaren in de gemeente te verwachten zijn. Door vooraf een visie te ontwikkelen op de thema's: werklocaties/bedrijventerreinen, buitengebied, centrum/kernen en toerisme en recreatie en deze met stakeholders te bediscussiëren creëren we draagvlak in onze gemeente. Daarnaast wordt duidelijk welke initiatieven om een reactieve en welke om een pro-actieve houding van de gemeente vragen. Met als doel de bestaande economie te versterken en gericht nieuwe ondernemers aan te trekken.

Recreatie en toerisme
De toeristisch-recreatieve sector behelst een breed veld van ondernemers, activiteiten en locaties. Zowel in de centra als het buitengebied zijn locaties en gebieden die onderdeel uitmaken van het toeristisch-recreatief product. Onze cultuur, natuur en routestructuren (fiets-, wandel-, mountainbike-, en ruiterpaden) zijn reden dat bezoekers naar Gemert-Bakel komen. Deze dragers zijn van iedereen en voor iedereen en zorgen voor de economische spin-off naar recreatieve, horeca en cultuurondernemers. Belangrijke toeristische trekpleisters voor Gemert-Bakel zijn o.a. het bosgebied De Stippelberg, het Processiepark in Handel, Kasteel Gemert, Natuurpoort Nederheide, Golfbaan Bakel, het Boerenbondsmuseum, de Peelrandbreuk en in de toekomst mogelijk ook het in ontwikkeling zijnde 'Adrenalinepark Gemert'. Om als gemeente zichtbaar te zijn en meer toeristen naar Gemert-Bakel te trekken, is een goede koppeling tussen marketing (Gemert-Bakel Heerlijckvrij) en het toeristisch/culturele aanbod van groot belang. Ook worden er over de gemeentegrenzen heen projecten opgepakt, denk daarbij o.a. de peelraamstelling en het verkrijgen van de UNESCO Geo-park status door het project 'De breuk door Peel en Maas'. De huidige lokale routestructuren (fiets- wandel- en ruiterroutes) vormen een basis voor Gemert-Bakel als toeristisch recreatieve gemeente. Het aanbod is echter verouderd en het beheer en onderhoud is onvoldoende geborgd richting de toekomst. Een kwaliteitsslag is daarom noodzakelijk om de inwoners/toeristen de mooiste plekken, kernwaarden van de gemeente te laten beleven.

Centrumontwikkeling
We stellen een integraal dorpsplan met uitvoeringsprogramma op voor Bakel om Bakel aantrekkelijk en leefbaar te houden. Ondernemersvereniging Gemert en de gemeente Gemert-Bakel hebben gezamenlijk geïnvesteerd in een centrummanager, met als belangrijkste doel: Hartje Gemert op de kaart zetten en meer bezoekers naar het centrum trekken. We voeren de missie en visie van het kernteam (centrumondernemers, horeca, VVV, gemeente, markt, kunstlokaal) uit, op basis van co-financiering. Daarbij wordt in 2017 het project "De Nieuwe Winkelstraat' uitgevoerd. Dit project kent de volgende vier speerpunten: identiteit en uitstraling, lokaal samenwerken, de consument centraal en digitalisering & technologie.

Arbeidsparticipatie
We stimuleren de ondernemers direct en indirect tot sociaal verantwoord ondernemen, om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en/of een arbeidshandicap aan te nemen. We leggen daarbij de verbinding tussen het economische – en het sociale domein in De Peel en in Gemert-Bakel. Daarnaast voeren we het gesprek met de lokale ondernemersverenigingen op dit thema.

Mobiliteit en bereikbaarheid
De gemeente Gemert-Bakel werkt gezamenlijk met de MRE regio en provincie aan het verbeteren van de bereikbaarheid van de regio en specifiek de gemeente Gemert-Bakel. Om de bereikbaarheid te vergroten, wordt ingezet op een co-modaal netwerk in de regio, waarin de reiziger centraal staat en keuzevrijheid heeft. Om dit te kunnen bereiken moet o.a. geïnvesteerd worden in het verbeteren van het auto, fiets, en openbaar vervoer netwerk met multimodale verkeersknooppunten, de aanleg van snelfietspaden naar Helmond en Eindhoven. Over de uitvoering en cofinanciering van overige projecten, de financieringsstrategie, is een akkoord gesloten met de provincie in december 2016 (nadat aan PS in juli 2016 een bod is voorgelegd). Dan kan ook vastgesteld worden wat de gemeentelijke bijdrage aan

het geheel moet zijn. De provincie heeft voor deze cofinanciering 55,75 miljoen euro beschikbaar voor de betreffende elf gemeenten.

Doelen

⇧Doel 1	**In 2017 is de economische ontwikkeling op basis van feitelijke gegevens over onze economische clusters & ketens in beeld gebracht**
Resultaten 2017	• In de 1e helft van 2017, wordt de ondernemers verzocht om clustertafels te formeren.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Voor economische ontwikkeling is in de begrotingsnota 2017 een incidenteel bedrag van € 83.000 toegekend voor 2017. Dit bedrag wordt besteed aan de doelen 1,2,3,6 en 8.

⇧Doel 2	**In 2017 is de economische agenda (2016-2020) gedeeltelijk uitgevoerd in de Peel en in Gemert-Bakel**
Resultaten 2017	• In het 1e kwartaal van 2017 zijn de strategische visie en economische agenda 2016-2020 De Peel verankerd in een nieuwe uitvoeringsorganisatie; • In 2017 is het lokale uitvoeringsprogramma economie gedeeltelijk uitgevoerd; • Het projectplan naar een Geopark 'De breuk door Peel en Maas' is opgeleverd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Zie doel 1.

⇧Doel 3	**In 2017 zijn onze ondernemers tevreden over de gemeentelijke dienstverlening**
Resultaten 2017	• De gemeentelijke dienstverlening is afgestemd op de beschikbare informatie uit het onderzoek MKB 'mijn vriendelijkste gemeente', de overleggen met de ondernemersverenigingen, de overleggen met de individuele ondernemers door de accountmanager; • In 2017 zijn samen met de overige partners van de multiple helix twee themabijeenkomsten georganiseerd. Daarbij wordt informatie uitgewisseld over o.a. parkmanagement, een ondernemersfonds, de aanleg van glasvezel.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Zie doel 1.

⇧Doel 4	**In 2017 is het uitvoeringsprogramma (2017-2030) voor een betere bereikbaarheid van Gemert-Bakel gedeeltelijk uitgevoerd**
Resultaten 2017	Mobiliteit en bereikbaarheid: • Het uitvoeringsprogramma (2017-2030), op basis van het bereikbaarheidsakkoord 2016 voor de Brainport regio is gedeeltelijk uitgevoerd (o.a. het multimodale knooppunt, aansluitingen op N279, snel fietsverbindingen naar Eindhoven en Helmond, doorstroom-as, (H)OV); • Het Regionaal Verkeersmodel Zuidoost-Brabant is opgesteld; • De visie op mobiliteit en innovatie is in het eerste kwartaal van 2017, verankerd binnen de strategie ruimte MRE; • Project N279: De Provincie levert de resultaten van het projectMER-onderzoek op

	in het 1e kwartaal van 2017; Openbaar vervoer: • Voor het faciliteren van het gebruik van openbaar vervoer zijn fietsenrekken bij bushaltes in Gemert-Bakel geplaatst en verbeterd.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	PM voor mobiliteit en bereikbaarheid. Voor de fietsenrekken is in de begrotingsnota 2017 een incidenteel bedrag van € 10.000 toegekend voor 2017.

⇧Doel 5	**In 2017 zijn onze ondernemers voldoende geïnformeerd met betrekking tot het aannemen van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt**
Resultaten 2017	• We stimuleren de ondernemers direct en indirect tot sociaal verantwoord ondernemen, om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en/of een arbeidshandicap aan te nemen. We leggen daarbij de verbinding tussen het economische – en het sociale domein in De Peel en in Gemert-Bakel. Daarnaast voeren we het gesprek met de lokale ondernemersverenigingen op dit thema.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 6	**In 2017 wordt de ambitie ‘Gemert-Bakel wordt meer cultuur hotspot in de Peel’ nader gedefinieerd.**
Resultaten 2017	• Een projectplan ‘Gemert-Bakel wordt meer cultuur hotspot in De Peel’ is opgeleverd, daarbij is o.a. aandacht voor de vermarketing en de uitvoeringsorganisatie GBT-VVV; • De haalbaarheidsstudie ‘Adrenalinepark Gemert’ is gefaciliteerd; • Een agenda 2017-2018 met een verbreed toeristisch/cultuurhistorisch aanbod is opgeleverd; • De overeenkomst regionale routestructuren VISIT-Brabant is geëvalueerd; • De lokale routestructuren (wandel, fiets en ruiter) zijn kwalitatief en kwantitatief aangepast.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Zie doel 1.

⇧Doel 7	**De kadernota sport wordt in 2017 nader uitgewerkt**
Resultaten 2017	• In 2017 wordt een uitvoeringsplan uitwerking kadernota sport door het college van B&W vastgesteld.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Voor het dagelijkse onderhoud van de sportaccommodaties is in deze begroting € 100.000 structureel bijgeraamd.

⇧Doel 8	In 2017 is het Integraal Dorpsplan Bakel gefaciliteerd
Resultaten 2017	• De visie Dorpsplan Bakel is door het dorp onder leiding van de Stem van Bakel vertaald in uitvoeringsplannen; • Eventuele uitvoeringsplannen die niet uit de programmabegroting gefinancierd kunnen worden, zijn separaat voorgelegd aan de gemeenteraad.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Procesgeld voor het faciliteren van de Stem van Bakel (onderdeel van de €83.000 genoemd bij doel 1).

Totaaloverzicht portefeuille Economie & Sport

x (€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	5.750	6.861	6.448	5.169	5.147	5.164	5.167
Baten	2.824	3.372	3.243	2.679	2.688	2.673	2.672
Saldo	**-2.926**	**-3.489**	**-6.448**	**-2.490**	**-2.459**	**-2.491**	**-2.494**

Toelichting belangrijkste verschillen en beleidsintensiveringen (structureel/incidenteel) in 2017 ten opzichte van 2016

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

Lasten

Dagelijks onderhoud sport	+	€	100.000	Structureel
Voorzieningen bij bushaltes	+	€	10.000	Incidenteel
Economische ontwikkeling	+	€	2.000	Incidenteel
Diverse (technische) verschillen	-	€	1.391.000	Structureel
Totaal	-	€	1.279.000	

Baten

Diverse (technische) verschillen	-	€	564.000	Structureel
Totaal	-	€	564.000	

Financiën & Vastgoed

§2.5 Portefeuille Financiën & Vastgoed

⇧Inleiding

De portefeuillehouder van dit programma is Mevr. M.C.H. de Ruiter- van Hoof en de portefeuille bevat de volgende taken:

- Financiën
- Bouwgrondexploitatie
- Grondzaken en -aankopen
- Vastgoed
- Dorpsraden
- Peelsamenwerking

Doelen programma Financiën & Vastgoed

De portefeuille kent vijf doelen. Voor ieder doel is benoemd wat de resultaten zijn voor 2017 en of in deze begroting extra middelen daarvoor zijn toegekend.

Financiën & Vastgoed

- **1: Opstellen beleid gebouwen**
- **2: Gemert-Bakel is een financieel gezonde gemeente**
- **3: De gemeentelijke lasten voor de inwoners en bedrijven zijn niet hoger dan het Brabantse gemiddelde**
- **4: Transparanter maken van de gemeentelijke bouwgrondexploitatie**
- **5: Verkopen van bouwgrond bevorderen**

Financiële positie gemeente
In 2016 is een belangrijke slag geslagen in het financiële herstel van de gemeente. Met ingang van 31 december 2016 heeft de gemeente weer een positieve algemene reserve ter beschikking. Naast een sluitende meerjarenbegroting en het tijdig insturen van de begroting en jaarrekening zijn dat de voorwaarden om onder het preventieve toezicht van de provincie uit te komen. Omdat de begroting 2017 conform eerdere planning nog in december 2016 wordt vastgesteld zal pas vanaf begrotingsjaar 2018 het preventief toezicht komen te vervallen.

Dit betekent nog niet dat we er al zijn met ons financiële herstel. Een buffer voor mogelijk toekomstige tegenvallers is noodzakelijk. In deze begroting is die te realiseren buffer berekend op een bedrag van € 5.774.000. Daarom blijven we (incidentele) voordelen benutten om de algemene reserve verder aan te vullen en daarmee weerstandsvermogen op te bouwen.

Lokale lasten in 2017 onder Brabantse gemiddelde
Voor deze raadsperiode is afgesproken de lokale lasten te laten dalen naar het Brabantse gemiddelde. In 2016 is hiervoor de OZB met 10% verlaagd, deels incidenteel. In deze begroting wordt voorgesteld de 10% daling volledig structureel te maken. De voorgenomen inflatie 1% wordt daarbij ook achterwege gelaten voor 2017. Daarnaast kan de heffing voor afvalstoffenheffing voor burgers en bedrijven met € 19 omlaag als gevolg van lagere kosten afval. Daarnaast hoeven we in de begroting voor 2017 geen rekening meer te houden met een maximaal aantal aan te leveren kg afval. Dit was wel het geval tot en met januari 2017 op basis van het contract met Attero. Voor een meerpersoonshuishouden dalen de lokale lasten in 2017 hiermee van € 756 naar € 739. In 2016 lag het Brabantse gemiddelde op € 756.

Bouwgrondexploitatie
Het grootste financiële risico loopt de gemeente met de bouwgrondexploitatie. We hebben daar ruim 40 miljoen euro in geïnvesteerd wat terugverdiend dient te worden met grondverkopen. Gelukkig is de woningmarkt aan het herstellen. De lage rente en het economische herstel zijn hier oorzaken van. Daarnaast staan er door de prijsstijgingen minder huizen onder water waardoor er meer beweging komt. Ook in Gemert-Bakel merken wij aan de hand van de grondverkopen dit herstel van de woningmarkt. Dit betekent niet dat de gemeente achterover kan leunen, een actieve en professionele benadering van de woning- en bedrijven markt is in de huidige tijd nodig. Dit uit zich in verschillende dingen, bijvoorbeeld in het toepassen van een klantvolgsysteem zoals ook makelaars dat gebruiken en het opzetten en uitvoeren van marketingstrategieën voor de plannen Wolfsveld en Mortel-Zuidrand.

Beleid gebouwenbeheer
De gemeente heeft met 180 panden in de afgelopen jaren een omvangrijke gebouwenportefeuille opgebouwd. Nieuw beleid is nodig om te bepalen hoe we in de toekomst omgaan met deze gebouwen en de gebruikers daarin. Er zijn verschillen in de afspraken die met gebruikers gemaakt zijn in onderhoud en huurprijzen. Er is nu onvoldoende totaaloverzicht in welke mate er sprake is van verkapte subsidies. Het nieuwe beleid is ook nodig om het beheerplan gebouwen goed te kunnen actualiseren, bijvoorbeeld de vraag hoe om te gaan met het onderhoud van panden die op nominatie van verkoop staan.

Doelen

⇧Doel 1	Opstellen beleid gebouwen
Resultaten 2017	• Wij bieden in maart 2017 een beleidsplan gebouwen aan de gemeenteraad aan dat inzicht verschaft in en uitspraken doet over gebruikers, contracten, ruimtegebruik, onderhoud, subsidies en kosten en opbrengsten van de gemeentelijke gebouwen; • Wij bieden in juli 2017 een geactualiseerd meerjarig onderhoudsbeheerplan gebouwen aan de gemeenteraad aan gelijktijdig met de begrotingsnota 2018.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Geen.

⇧Doel 2	Gemert-Bakel is een financieel gezonde gemeente
Resultaten 2017	• In 2017 werken aan opbouw van weerstandsvermogen; • De meerjarenbegrotingen 2017-2020 en 2018-2021 zijn sluitend; • Uiterlijk 15 november 2017 aanleveren van de meerjarenbegroting 2018-2021 bij de provincie (zodat we met ingang van begrotingsjaar 2018 niet meer onder preventief toezicht vallen van de provincie).
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	De begrotingsoverschotten in de meerjarenraming 2017-2020 storten we in de algemene reserve.

⇧Doel 3	De gemeentelijke lasten voor de inwoners en bedrijven zijn niet hoger dan het Brabantse gemiddelde
Resultaten 2017	• We handhaven de OZB voor burgers en bedrijven in 2017 op het niveau van 2016, de inflatiecorrectie van 1% blijft achterwege; • In 2017 verlagen we het vastrecht afvalstoffenheffing voor burgers en bedrijven met € 19 per aansluiting.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	Het op het huidige niveau houden van de OZB, kost ons structureel € 239.000 per jaar. De verlaging van het vastrecht afvalstoffenheffing heeft geen gevolgen voor de begroting omdat daar lagere kosten voor afval tegen overstaan.

⇧Doel 4	Transparanter maken van de gemeentelijke bouwgrondexploitatie
Resultaten 2017	• Wij bieden meer analysemogelijkheden en scenario's aan bij de vaste rapportagemomenten van de bouwgrondexploitatie in de P&C-cyclus (juli 2017 en december 2017).
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	De benodigde middelen worden gefinancierd uit de bouwgrondexploitatie en hebben daarmee geen invloed op het begrotingssaldo.

⇧Doel 5	Verkopen van bouwgrond bevorderen
Resultaten 2017	• In 2017 voeren we de marketingstrategieën voor Mortel Zuidrand en Wolfsveld uit; • We leveren ook in 2017 maatwerk (in kaveloppervlakte en financiering); • Een raadsvoorstel is aangeleverd voor het vaststellen van (regio) concurrerende bouwgrondprijzen in 2017; • In 2017 zal minimaal twee keer overleg met stakeholders (o.a. makelaars, Goed

	Wonen, private- project ontwikkelaars) plaatsvinden; • In 2017 blijven wij gebruik maken van het klantvolgsysteem ten behoeve van een beter relatiebeheer.
Extra middelen 2017 voor bereiken resultaten	De benodigde middelen worden gefinancierd uit de bouwgrondexploitatie en hebben daarmee geen invloed op het begrotingssaldo.

Totaaloverzicht portefeuille Financiën & Vastgoed

x (€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lasten	15.176	16.541	15.709	6.472	5.827	5.266	9.587
Baten	48.060	63.454	46.806	7.382	6.563	5.875	10.075
Saldo	**32.884**	**46.913**	**31.097**	**911**	**736**	**609**	**488**

Toelichting belangrijkste verschillen en beleidsintensiveringen (structureel/incidenteel) in 2017 ten opzichte van 2016

De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken.

Lasten				
Verlagen post onvoorzien	+	€	64.000	Structureel
Diverse (technische) verschillen	-	€	9.301.000	Structureel
Totaal	-	€	9.237.000	
Baten				
Minder opbrengsten verpachten gronden	-	€	13.000	Structureel
Geen opbrengsten GBKN	-	€	15.000	Structureel
Diverse (technische) verschillen	-	€	39.396.000	Structureel
Totaal	-	€	39.424.000	

§2.6 Beleidsindicatoren

Nieuw onderdeel

Met ingang van 2017 is het verplicht om beleidsindicatoren in de begroting op te nemen. De bedoeling hiervan is dat er voor de gemeenteraad meer inzicht ontstaat wat weer gebruikt kan worden in de beleidsafwegingen bij de begroting. De raad, en ook burgers, bedrijven, organisaties, media en andere belanghebbenden in gemeenten, kunnen daarnaast de beleidsresultaten ook vergelijken met de beleidsresultaten in andere gemeenten. Dit kan via ⇨www.waarstaatjegemeente.nl.

In deze begroting zijn de indicatoren van Gemert-Bakel (G-B) vergeleken met Nederland (NL), Noord-Brabant (N-B), Helmond en de overige vier peelgemeenten (Asten, Deurne, Laarbeek en Someren). Opnamedatum van de cijfers is september 2016.

Berekening gemiddelde woonlasten

De woonlasten worden door ⇨www.waarstaatjegemeente.nl berekend met een voor iedere gemeente gelijk standaardaanbieding restafval per jaar per inwoner. Zoals uit deze kengetallen blijkt ligt dit in Gemert-Bakel bijna vier keer zo laag als in het gemiddelde in Noord-Brabant maar hier wordt door waarstaatjegemeente niet mee gerekend. Daarnaast wordt in het gemiddelde van Noord-Brabant rekening gehouden met het aantal inwoners van een gemeente. De lokale lasten van bijvoorbeeld Eindhoven tellen daarom zwaarder mee in het gemiddelde dan die van bijvoorbeeld Helmond. In de begrotingsnota 2017 is met deze weging geen rekening gehouden bij het bepalen van de gemiddelde woonlasten. Wij gaan uit van een Brabants gemiddelde van € 756 (laatst bekend cijfer 2016) en voor € 739 aan gemiddelde woonlasten in Gemert-Bakel in 2017.

⇧Beleidsindicatoren

Indicator	G-B	NL	N-B	Helmond	Peel (4)	*Periode*	*eenheid*
Woonlasten éénpersoonshuishouden	737,0	643,0	619,0	742,0	635,0	*2016*	*euro*
Woonlasten meerpersoonshuishouden	828,0	716,0	704,0	742,0	787,5	*2016*	*euro*
WOZ-waarde woningen	233,0	209,0	227,0	197,0	249,3	*2016*	*dzd euro*
Nieuwbouw woningen	13,0	6,6	9,2	11,3	10,1	*2013*	*aantal per 1.000 woningen*
Fijn huishoudelijk restafval	44,0	205,0	161,0	188,0	67,8	*2014*	*kg per inwoner*
Hernieuwbare elektriciteit	4,3	8,7	5,6	0,4	4,4	*2014*	*%*
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	0,7	2,4	1,9	3,5	0,4	*2015*	*aantal per 1.000 inwoners*
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	3,6	5,4	5,4	8,6	3,8	*2015*	*aantal per 1.000 inwoners*
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	1,9	3,9	3,8	5,9	3,2	*2015*	*aantal per 1.000 inwoners*
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	4,5	6,1	5,9	7,6	4,3	*2015*	*aantal per 1.000 inwoners*

Beleidsindicatoren

Indicator	G-B	NL	N-B	Helmond	Peel (4)	*Periode*	*eenheid*
Verwijzingen Halt	147,3	139,7	159,3	158,5	165,3	*2014*	*per 10.000 inw. 12-17 jr*
Hardekern jongeren	0,0	1,3	0,9	2,1	0,8	*2014*	*per 10.000 inw.*
Jongeren met delict voor rechter	1,7	2,6	2,0	2,8	1,6	*2012*	*%*
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	11,0	7,0	9,0	10,0	12,3	*2014*	*%*
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	8,0	10,0	10,0	8,0	11,3	*2014*	*%*
Demografische druk	52,5	53,0	53,4	51,9	55,0	*2016*	*%*
Niet-sporters	48,5	49,9	48,8	51,0	49,7	*2014*	*%*
Banen	569,9	721,7	749,6	703,9	636,8	*2015*	*per 1.000 inw 15-64jr*
Vestigingen	144,4	122,4	128,6	115,3	155,7	*2015*	*per 1.000 inw 15-64jr*
Netto arbeidsparticipatie	67,6	65,4	66,2	64,1	67,3	*2015*	*%*
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	90,0	100,0	95,0	146,0	102,8	*2013*	*index*
Functiemenging	47,3	51,3	52,9	51,5	49,8	*2015*	*%*
Bijstandsuitkeringen	208,9	405,1	311,2	506,1	180,2	*2015*	*per 10.000 inw 18jr eo*
Lopende re-integratievoorzieningen	123,3	311,9	210,1	362,8	108,2	*2015*	*per 10.000 inw 15-65jr*
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	n.b.	567,0	583,0	815,0	438,8	*2015*	*per 10.000 inw*
% kinderen in uitkeringsgezin	2,7	5,7	4,4	6,7	2,7	*2012*	*%*
% achterstandsleerlingen	11,1	11,6	11,3	15,6	9,3	*2012*	*%*
% werkloze jongeren	1,2	1,2	1,1	2,2	0,9	*2012*	*%*

Beleidsindicatoren

Indicator	G-B	NL	N-B	Helmond	Peel (4)	*Periode*	*eenheid*
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	2,5	3,2	3,0	4,3	2,1	*2012*	*%*
Absoluut verzuim	2,0	5,0	6,0	2,0	0,5	*2014*	*per 1.000 leerlingen*
Relatief verzuim	21,0	60,0	38,0	11,0	9,0	*2014*	*per 1.000 leerlingen*
Jongeren met jeugdhulp	7,7	10,0	9,8	10,6	9,1	*2015*	*% van alle jongeren tot 18 jaar*
Jongeren met jeugdreclassering	-	0,5	0,5	0,6	0,2	*2015*	*%*
Jongeren met jeugdbescherming	0,7	1,2	1,1	1,2	0,7	*2015*	*%*

3. Paragrafen

Sommige informatie staat versnipperd in de begroting over de verschillende portefeuilles. Met de paragrafen krijgt de gemeenteraad deze informatie integraal aangeboden om het inzicht en daarmee de besluitvorming te verbeteren. De BBV stelt een aantal paragrafen verplicht. Daarnaast staat het een gemeente vrij daar eigen paragrafen aan toe te voegen.

Verplichte paragrafen

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheer;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Eigen paragrafen

- investeringsparagraaf;
- bezuinigingen;
- subsidies;
- programmamanagement;
- nieuwe samenspel tussen gemeente en samenleving;
- plannen in ontwikkeling.

§3.1 Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de opbrengsten, de lasten voor de burger en hoe deze lasten zich verhouden tot de buurgemeenten.

Belastingopbrengst (x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Afvalstoffenheffing	1.778	2.050	2.043	1.724	1.724	1.724	1.724
Rioolheffingen	2.148	2.200	2.159	2.279	2.302	2.329	2.389
Toeristenbelasting	175	355	355	386	386	386	386
Totaal heffingen	**4.101**	**4.605**	**4.557**	**4.389**	**4.412**	**4.439**	**4.499**
OZB	7.816	8.067	7.188	7.241	7.365	7.492	7.621
Baatbelasting	1	1	1	1	0	0	0
Reclamebelasting	44	45	45	45	45	45	45
Hondenbelasting	157	156	150	150	150	150	150
Totaal belastingen	**8.018**	**8.269**	**7.384**	**7.437**	**7.560**	**7.687**	**7.816**
Totaal leges	**1.503**	**1.555**	**1.437**	**1.416**	**1.416**	**1.262**	**1.262**
Kwijtscheldingsbeleid	**-120**	**-122**	**-120**	**-120**	**-120**	**-120**	**-120**
Saldo	**13.502**	**14.307**	**13.258**	**13.122**	**13.268**	**13.422**	**13.611**

Toelichting

In ℹ bijlage 1 is per categorie aangegeven welke tarieven er gehanteerd worden. De legesinkomsten dalen met € 150.000 omdat paspoorten en rijbewijzen vanaf 1 januari 2014 voor 10 jaar worden verstrekt in plaats van de voormalige termijn van 5 jaar. Dat effect merken we vanaf 2019.

Kostendekkendheid lokale tarieven

Leges en heffingen mogen niet meer dan 100% kostendekkend zijn. Om dit te bepalen wordt de opbrengst afgezet tegen de kosten die de gemeente toerekent aan de betreffende dienst.

Titel	Dienstverlening (x €1.000)	baten	lasten	dekking
	Rioolheffing	2.279	2.279	100%
	Afvalstoffenheffing	1.724	1.724	100%
	Leges			
ℹ Titel 1	Algemene dienstverlening	554	809	68%
ℹ Titel 2	Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	836	1.219	69%
ℹ Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	26	125	21%
Totaal titel 1, 2 en 3		**1.416**	**2.216**	**66%**

In de bijlage zijn de beleidsuitgangspunten voor berekening van de tarieven te vinden alsmede een toelichting op de berekening van de lasten.

Wat merkt de inwoner ervan?

De raad stelt op 29 november 2016 de tarieven voor de gemeentelijke belastingen voor 2016 vast. Deze voorstellen luiden:

- De rioolheffing wordt met een inflatiecorrectie van 1% verhoogd;
- Het vastrecht afval daalt per huishouden met € 19;
- Op de OZB (onroerende zaakbelasting) wordt voor 2017 geen inflatiecorrectie toegepast, vanaf 2018 geldt een inflatiecorrectie van 1%. In de raming wordt verder rekening gehouden met een areaaluitbreiding van € 53.000 per jaar maar dit heeft geen invloed op het tarief.

Lokale lastendruk Eigen Woning	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Waarde woning	*€250.000*	*€239.000*	*€239.000*	*€239.000*			
OZB eigenaar	€ 443	€ 443	€ 398	€ 398			
Rioolheffing	€ 171	€ 173	€ 175	€ 177			
Afvalstoffenheffing	€ 163	€ 183	€ 183	€ 164			
Totaal	**€ 777**	**€ 799**	**€ 756**	**€ 739**			
Lokale lastendruk niet-woningen							
Waarde niet-woningen	*€380.000*	*€374.000*	*€374.000*	*€374.000*			
OZB eigenaar	€ 931	€ 924	€ 832	€ 832			
OZB gebruiker	€ 712	€ 716	€ 644	€ 644			
Rioolheffing	€ 171	€ 173	€ 175	€ 177			
Afvalstoffenheffing	€ 149	€ 149	€ 149	€ 130			
Totaal	**€ 1.963**	**€ 1.962**	**€ 1.800**	**€ 1.783**			
Lokale lastendruk huurwoningen							
Rioolheffing	€ 171	€ 173	€ 175	€ 177			
Afvalstoffenheffing	€ 163	€ 183	€ 183	€ 164			
Totaal	**€ 334**	**€ 356**	**€ 358**	**€ 341**			
Overige							
Hondenbelasting	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50			
Toeristenbelasting (per overnachting)	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25	€ 1,25			

Vergelijking OZB, riool en afval met Peelgemeenten

Er is een vergelijk gemaakt met de Peelgemeenten voor de lokale tarieven van een gemiddelde meerpersoonshuishouden met een eigen woning. Dit vergelijk is gemaakt op basis van de beschikbare informatie in de begrotingen 2017 van de gemeenten aangevuld met gegevens van Coelo die jaarlijks een atlas maken van de lokale lasten.

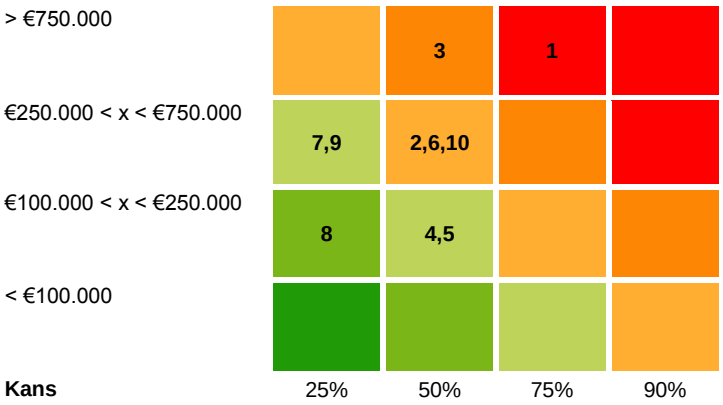
2016 (gemiddelde woning)	**Gemert-Bakel**	**Asten**	**Deurne**	**Helmond**	**Laarbeek**	**Someren**	*Gemiddeld*
OZB	€ 398	€ 295	€ 414	€ 296	€ 328	€ 319	*€ 342*
Riool	€ 175	€ 207	€ 276	€ 226	€ 172	€ 147	*€ 201*
Afval	€ 183	€ 124	€ 170	€ 220	€ 139	€ 152	*€ 165*
Totaal	**€ 756**	**€ 626**	**€ 860**	**€ 742**	**€ 639**	**€ 618**	***€ 707***
2017 (gemiddelde woning)	**Gemert-Bakel**	**Asten**	**Deurne**	**Helmond**	**Laarbeek**	**Someren**	***Gemiddeld***
OZB	€ 398	€ 310	€ 394	€ 325	€ 338	€ 321	*€ 348*
Riool	€ 177	€ 186	€ 279	€ 226	€ 175	€ 155	*€ 200*
Afval	€ 164	€ 114	€ 155	€ 199	€ 137	€ 152	*€ 154*
Totaal	**€ 739**	**€ 610**	**€ 828**	**€ 750**	**€ 650**	**€ 628**	***€ 701***
Verschil OZB 2016-2017	€ 0	+/+ € 15	-/- € 20	+/+ € 29	+/+ € 10	+/+ € 2	*+/+ € 6*
Gemiddelde WOZ waarde	€ 239.000	€ 261.000	€ 240.000	€ 197.000	€ 300.000	€ 254.000	*€ 249.000*

§3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat een inventarisatie van de risico's, weerstandsvermogen en het beleid daarover.

Risicomatrix

In totaal zijn er 22 risico's opgenomen in het risicoprofiel. Onderstaande risicomatrix geeft weer hoe deze risico's gespreid zijn voor wat betreft de inschatting van de kans op optreden en de maximale financiële gevolgen. Bijlage 2 geeft een specificatie op de risico's weer, inclusief niet-gekwantificeerde risico's.

Belangrijkste financiële risico's Gemeente Gemert-Bakel

Nr	Risico	Kans	Gevolg incidenteel	Gevolg structureel
1	Projectrisico's bouwgrondexploitatie	75%	€ 2.528.000	
2	Decentralisatie taken rijksoverheid (3D)	50%	€ 355.000	
3	Het verkrijgen van minder financiële middelen uit het Gemeentefonds dan oorspronkelijk geraamd	50%		€ 190.000
4	De verkoop van gronden en panden (risico's vastgoedmarkt)	50%	€ 200.000	
5	Verstrekte geldleningen en hypotheken	25%	€ 113.000	
6	Het overschrijden van het budget bij openeindregelingen (exclusief 3D)	50%		€ 125.000
7	Haalbaarheid bezuinigingen	25%		€ 76.250
8	Aanleverplicht afval	25%	€ 100.000	
9	Golfbaan	25%		€ 125.000
10	Overige risico's	50%	57.000	€ 89.000
Totaal			**€ 3.353.000**	€608.250
Structureel (2017 - 2020)				**€ 2.421.000**
Benodigd weerstandsvermogen			**€ 5.774.000**	
De genoemde percentages en bedragen zijn indicatief.				

Inventarisatie weerstandcapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om de genoemde risico's te dekken. Deze bestaat theoretisch uit de volgende onderdelen:

Bestanddeel weerstandscapaciteit	Incidenteel	Structureel
Algemene Reserve	x	
Bestemmingsreserve	x	
Voorzieningen	x	
Onbenutte belastingcapaciteit		x
Vrije begrotingsruimte	x	x
Kostenreductie		x

De Algemene reserve van de gemeente dient nog met het volgende bedrag te groeien:

Benodigde weerstandscapaciteit	€ 5.774.000
Stand algemene reserve per 31-12-2016	€ 684.000
Egalisatiereserve SD (Risico decentralisatie)	€ 1.900.000
Voorziening Afval (Risico Attero)	€ 200.000
Algemene reserve nog aan te vullen	**€ 2.990.000**

De Algemene reserve zou nog met een bedrag van € 2.990.000 moeten worden aangevuld om de risico's op te vangen. De vrije begrotingsruimte wordt hiervoor benut. Doel is om binnen de termijn van het herstelplan eigen vermogen 2012-2025 de algemene reserve op voldoende niveau te hebben. Hiervoor is jaarlijks een gemiddelde storting van € 332.000 nodig. Deze begroting 2017-2020 voorziet daar ruimschoots in met een gemiddeld bedrag van € 529.000 per jaar (totaal € 2.117.000). Er is nog geen rekening gehouden met het verwachte jaarrekeningresultaat 2016 en het resultaat bouwgrond-exploitatie van per saldo € 1.588.000 positief zoals vermeld in de 4e financiële rapportage 2016.

Gezien de afspraken binnen het collegeprogramma om de lokale lasten naar het gemiddelde in Brabant te laten dalen zal de onbenutte belastingcapaciteit (voor 2017 bedraagt deze € 853.000) enkel in theorie een oplossing bieden. Het is niet de bedoeling dat op het moment risico's zich voordoen de belastingen te verhogen om dit te compenseren. Daarom wordt hier niet mee gerekend. Verder bestaan de mogelijkheden tot creëren van (incidentele) vrije begrotingsruimte en structurele kostenreductie. Voorbeelden van eenmalige meevallers in de jaarrekening 2015 zijn geweest uitkering van het positieve bedrijfsresultaat van Atlant en incidentele verkoop van panden. De omvang hiervan is niet in te schatten, daarom wordt hier niet mee gerekend.

Kengetallen

Deze verplichte kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Kengetal	2014	2015	2016	2017
Netto schuldquote	244%	192%	228%	207%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	162%	161%	160%	139%
Solvabiliteitsratio	0%	2%	0%	4%
Structurele exploitatieruimte	5%	0%	-3%	0%
Grondexploitatie	47%	38%	42%	38%
Belastingcapaciteit	123%	125%	116%	114%

In bijlage 13 zijn de definities van deze kengetallen opgenomen.

§3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen komen de kapitaalgoederen wegen, riolering, water, groen en gebouwen naar voren. Hier worden de beleidsuitgangspunten en systematiek ten aanzien van het onderhoud van kapitaalgoederen beschreven. In bijlage 3 is een verdere specificatie te vinden.

Beheerplannen	Stortingen (x€1.000)							Datum vastgesteld door raad	Niveau raming
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Groen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	21-11-2013	n.v.t.
Riool	449	483	234	508	771	840	905	18-10-2012	100%
Openbare verlichting	34	307	408	292	295	299	302	05-02-2015	100%
Spelen	39	219	71	71	71	72	72	10-12-2015	100%
Wegen	664	944	952	775	788	807	814	21-11-2013	100%
Sport	79	108	117	121	124	127	131	15-05-2014	100%
MFA's	39	76	77	77	79	79	80	n.v.t.	100%
Schoolgebouw Pandelaar	15	34	34	34	34	34	34	27-06-2013	100%
Maatschapp., dienst- en overige gebouwen	113	114	55	55	56	56	57	21-11-2013	100%

Vervallen 75% norm

Sinds 2013 zijn de beheersplannen van wegen en gebouwen op 75% geraamd. Dit was toegestaan omdat de gemeente onder preventief toezicht van de provincie valt. In de praktijk is namelijk gebleken dat gemeenten die het financieel zwaar hebben kritisch kijken of onderhoud niet een of meerdere jaren uitgesteld kan worden ten opzichte van het beheerplan.

Bij het inlopen van de algemene reserve via de Nota reserves & voorzieningen 2016 is besloten deze 75% norm voor wegen en gebouwen te laten vervallen. Met ingang van 2017 staan de onderhoudsbedragen weer op 100% geraamd. Dit is ook als zodanig verwerkt in deze begroting.

Te actualiseren beheerplannen 2017-2020

In deze collegeperiode wordt bij de actualisatie van beheerplannen de nadruk gelegd op de integraliteit tussen de diverse beheerplannen. Zo heeft het bomenbeleid invloed op de mate van wortelopdruk en daarmee het beheerplan wegen en het watertakenplan. Daarnaast worden het dagelijks onderhoud en de daaraan verbonden budgetten geïntegreerd in de beheerplannen. In het eerste kwartaal van 2017 krijgt u als raad een nieuw beheerplan wegen ter besluitvorming voorgelegd. Dit plan sluit aan op de vastgestelde wegencategorisering. Vooruitlopend op dit beheerplan zijn in deze begroting middelen vrijgemaakt voor herinrichting Viltstraat. Ook worden in 2017 de financiën van het vastgestelde bomenbeleid geactualiseerd. Dit op basis van de in januari uit te voeren boominspecties.

Verder zal in 2017 een beleidsplan gebouwen worden opgesteld. Dit beleidsplan is vervolgens de basis voor een beheerplan gebouwen welke daarna in 2017 volgt.

§3.4 Financiering

Rentelasten

Werkelijke rentelasten in begroting
De verwachting is dat per 1 januari 2017 het saldo langlopende leningen € 126.652.000 bedraagt. Daar betaalt de gemeente in 2017 € 4.703.000 rente voor. Dit is een gemiddelde rente van 3,71%. Per 1 januari 2016 was het openstaand bedrag € 136.057.000 met een begrote rente 2016 van € 5.071.000, een gemiddelde rente van 3,72%.

Aan te trekken leningen
Bij berekening van de rentetoerekening is er rekening mee gehouden dat er in 2017 voor een bedrag van € 8.346.000 aan leningen moet worden aangetrokken. In de begrotingsnota 2017 is gesteld dat voor het kort te financieren deel een rentepercentage van 1% gehanteerd wordt en voor het lang te financieren deel een percentage van 3,7%.

De huidige en verwachte markttarieven voor gemeenten liggen echter beduidend lager. Op 1 november 2016 waren de tarieven voor kort geld 0,38% negatief en voor lang geld (15 jaar) 0,88%. Voor jaarschijf 2017 is daarom uitgegaan van 50% van de tarieven zoals gesteld in de begrotingsnota. Daarnaast zetten wij ook in 2017 de lijn voort om de financieringsbehoefte zoveel mogelijk met kort geld in te vullen.

Doorleningen
Het geraamde bedrag aan doorleningen aan derden wordt per 1-1-2017 geraamd op € 47 miljoen. Dit betreft leningen aan een zorginstelling, woningcorporatie, werknemers, verenigingen, stichtingen en particulieren.

Renteverwachting

Korte looptijd (geldmarkt)
De rentepercentages voor financiering voor de korte termijn zijn nog altijd extreem laag.
De verwachting is dat de ECB voorlopig een ruim monetair beleid zal blijven voeren en dat daarom deze tarieven voorlopig op een laag niveau zullen blijven.

Langere looptijd (kapitaalmarkt)
De lange rentetarieven zijn op dit moment ook erg laag. De verwachting is dat deze onder invloed van het gematigde economisch herstel naar verwachting wat gaan oplopen.

Wettelijke eisen: renterisiconorm, kasgeldlimiet, schatkistbankieren, EMU-saldo

In onderstaand overzicht wordt de renterisiconorm en het renterisico uiteengezet.

Renterisiconorm (x € 1 miljoen)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Stand van het begrotingstotaal*	66,0	66,0	66,0	66,0
Renterisiconorm (20% van begrotingstotaal)	13,2	13,2	13,2	13,2
Renterisico op de vaste schuld**	9,0	7,5	16,2	6,7
Ruimte onder de renterisiconorm	**4,2**	**5,7**	**-3,0**	**6,5**

* Totaal lasten voor mutatie in reserves.
**Renterisico op de vaste schuld is de som van de renteherzieningen en aflossingen op langlopende opgenomen geldleningen.

Schatkistbankieren
Gemeenten zijn verplicht om tegoeden boven een drempelbedrag uitsluitend bij het Rijk of andere decentrale overheden weg te zetten. Het primaire doel is het beperken van de staatsschuld. De gemeente heeft in 2017 geen structurele liquiditeitsoverschotten.

§3.5 Bedrijfsvoering

De Planning & Control-cyclus

Doelstelling van planning & control is het beheersen van de beleidsvorming, de uitvoering van dit beleid en de financiële middelen die hiervoor beschikbaar zijn. De gemeenteraad stelt kaders en doelen vast. De uitvoering hiervan wordt gedurende het jaar gevolgd. Indien noodzakelijk worden deze kaders en doelen bijgesteld op basis van tussentijdse evaluaties. Daarmee wordt het een cyclus en spreken we dan ook van de planning & control-cyclus. De planning & control-cyclus 2017 bestaat uit een viertal documenten. Deze zijn:

- Begrotingsnota;
- Programmabegroting;
- Financiële rapportages (4 x per jaar);
- Jaarrekening.

Daarnaast worden voor intern organisatiegebruik nog concern- en teamplannen gemaakt. Verder verschijnt maandelijks managementinformatie met daarin de resultaten van de belangrijkste dienstverleningsprocessen.

Vaststellen accountantsprotocol en normenkader jaarrekening 2017

Voorheen stelde de gemeenteraad via een apart raadsbesluit het accountantsprotocol voor de jaarrekening vast. Het laatst vastgestelde accountantsprotocol heeft betrekking op de jaarrekening 2016. Voorgesteld wordt om de daarin genoemde goedkeuring- en rapporteringtolerantie ongewijzigd voor het accountantsprotocol 2017 over te nemen.

Goedkeuringstolerantie

In lijn met voorafgaande jaarrekening stellen wij voor in 2017 wederom de wettelijk maximale toegestane goedkeuringstolerantie van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden te hanteren.

Rapporteringtolerantie

Om te voorkomen dat kleine afwijkingen gerapporteerd moeten worden, stellen wij u voor gelijk aan 2016 de rapporteringtolerantie voor 2017 te bepalen op 10% van de goedkeuringstolerantie. Dit betekent dat 10% van 1%, oftewel 1 ‰, van de begrote lasten (primitieve begroting) vóór resultaatbestemming, gebruikt wordt als rapportagegrens. Met u is afgesproken dat de afwijking geldt op productgroep niveau en dat daarover zal worden gerapporteerd. Hierdoor krijgt u meer inzicht in de cijfers die onderdeel uitmaken van een programma.

In het kader van de Single Information en Single Audit (SiSa) zijn door het ministerie de volgende rapporteringtoleranties per specifieke uitkering voorgeschreven ten aanzien van de geconstateerde fouten bij de specifieke uitkeringen:

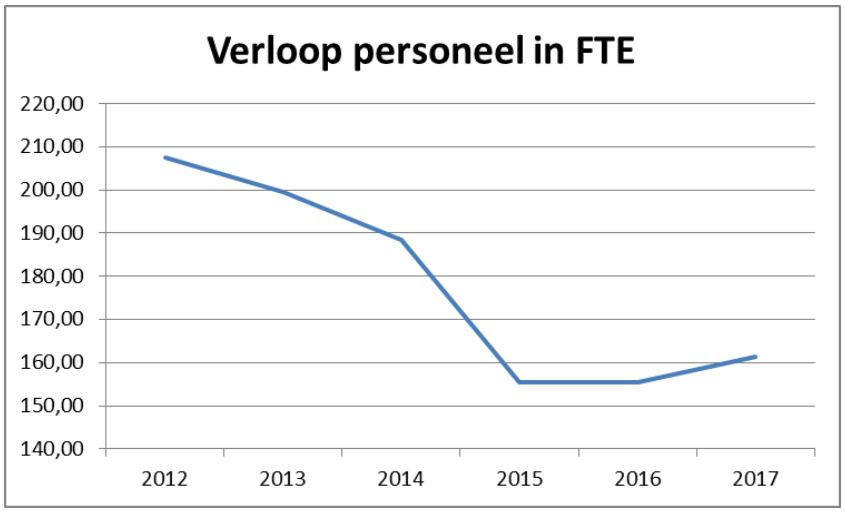
- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is;
- € 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

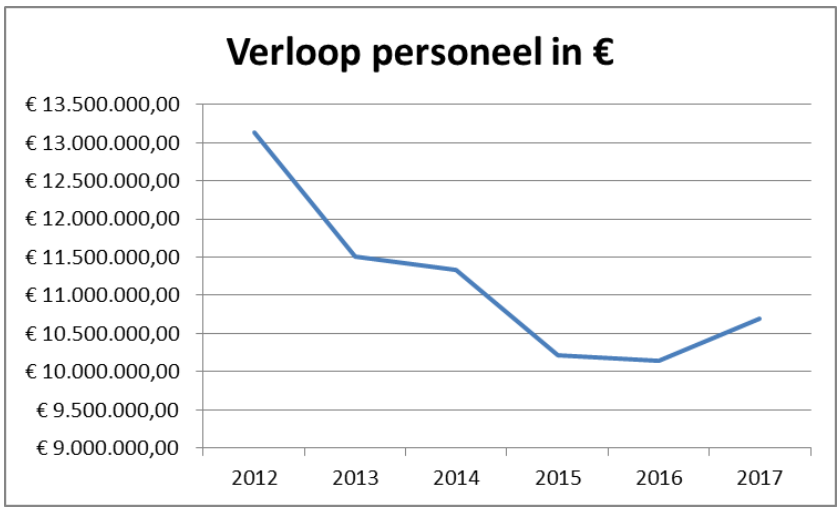
Preventief toezicht door provincie

De provincies hebben als taak erop toe te zien dat de financiële situatie van de gemeenten gezond is. Met ingang van 1 januari 2013 valt de gemeente Gemert-Bakel onder preventief toezicht van de provincie. Aanleiding hiervoor is de negatieve algemene reserve welke in december 2012 is ontstaan. Deze negatieve reserve is inmiddels ingelopen via de in juli 2016 vastgestelde “Nota reserves en voorzieningen 2016”. De gemeente Gemert-Bakel heeft de afgelopen jaren ervoor gekozen om de septembercirculaire te verwerken in de gemeentebegroting om zo het meest actuele begrotingsbeeld te verkrijgen. Daardoor kon de begroting niet worden vastgesteld voor de wettelijke datum van 15 november. Ook dit is een reden om onder preventief toezicht te vallen. De begroting 2017 stond nog gepland ter behandeling eind november. Hierdoor zal ook voor begrotingsjaar 2017 het preventief toezicht gelden ondanks de ingelopen negatieve reserve. De begroting 2018 zal volgend jaar voor 15 november aan de gemeenteraad worden aangeboden waarna het preventief toezicht komt te vervallen.

Personele omvang

De reorganisatie in 2013, het generatiepack en uitstroom van personeel is de oorzaak van de daling in 2013 en 2014. Het begrote aantal FTE's in 2017 bedraagt 161,35 FTE.

De stijging in personeelslasten heeft allereerst te maken met de cao-verhogingen, waarvoor in de algemene uitkering ook een bedrag is geoormerkt.

Daarnaast is in deze begroting de personeelsbegroting opgehoogd met een structureel bedrag van € 250.000. De afgelopen jaren is er (fors) bezuinigd op de bedrijfsvoering in het algemeen en op de personeelsformatie in het bijzonder. De personeelsformatie is in dat kader teruggebracht van 233 fte naar 155 fte. In de afgelopen 2 jaren is besloten om de formatie op een aantal punten toch op te plussen:

- uitbreiding formatie Klant Contact Centrum met 1,4 fte in verband met te lange wachttijden bij de inkomende telefonie;
- uitbreiding formatie met 0,5 fte in verband met. benodigde extra tijd voor archeologie en monumenten;
- uitbreiding formatie team Openbaar Beheer met 2,5 fte in verband met benodigde formatie voor beleid en vakspecialisten (met name wegen, verkeer en riolering);

- voor het beheer van het Vastgoed is, in afwachting van nadere besluitvorming, 1 fte ingehuurd binnen het team Bedrijfsvoering;
- uitbreiding formatie team Advies en Ondersteuning met 0,5 fte in verband met beleidscapaciteit veiligheid.

De totale structurele kosten bedragen hiervan ongeveer € 400.000. Als gevolg van deze invullingen resteert er geen ruimte meer voor kosten als ziektevervanging, extra klussen, enzovoort. Daarvoor is nu de personeelsbegroting verhoogd met een bedrag van € 250.000.

Tenslotte wordt er in 2017 een formatieplek toegevoegd aan communicatie, de kosten hiervan zijn structureel € 62.000.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Overheden zijn door een wetswijziging vanaf 2016 voortaan Vpb-plichtig voor hun ondernemersactiviteiten. Doel hiervan is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daartoe moeten overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de ‘markt’, voortaan vennootschapsbelasting gaan betalen. Samen met de gemeente Laarbeek is de Vpb-plicht geïnventariseerd en wordt deze geïmplementeerd in beide gemeentelijke organisaties. Naar verwachting blijft de heffing van vennootschapsbelasting bij onze gemeente beperkt tot de activiteiten binnen de gemeentelijke bouwgrondexploitatie (€ 40.000 per jaar). Over de toepassing van de regelgeving bij gemeenten zijn nog geen definitieve standpunten. Andere activiteiten blijven naar verwachting buiten de heffing van Vpb.

§3.6 Verbonden partijen

Deze paragraaf benoemt de partijen waarmee de gemeente in een juridische context samenwerkt. Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een financieel en bestuurlijk belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een gemeenschappelijke regeling en/of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld aan de verbonden partij. De term verbonden partij is een begrip uit de BBV (Besluit begroting en verantwoording), de WGR (Wet gemeenschappelijke regelingen), het Burgerlijk wetboek en de Europese regelgeving. Het is van belang om de risico's en kaders bij de verbonden partijen in beeld te hebben. Daarnaast worden steeds meer uitvoerende taken buiten de deur, in samenwerkingsverbanden, uitgevoerd (b.v. milieu, veiligheid e.d.). Daarom is gestart met het programma regionale samenwerking en verbonden partijen. Geïnventariseerd is hoe de begroting en het toezicht op een aantal verbonden partijen is geregeld en op welke manier kaderstelling vanuit de gemeente plaatsvindt. Met de resultaten uit de inventarisatie wordt bekeken hoe meer grip op verbonden partijen kan worden verkregen.

Het collegeprogramma "samen verantwoordelijk" 2014-2018 gaat uit van slim samenwerken en lokaal wat kan, regionaal wat moet. De regionale samenwerking zal moeten bijdragen aan de versterking van de lokale identiteit. De ambitie is om door samenwerking in de regio minder kwetsbaar te zijn, meer kennisdeling te behalen en kostenefficiënt bezig te zijn. Vanuit deze ambitie is de gemeente deelnemer aan diverse gemeenschappelijke regelingen en is ook partner in privaatrechtelijke samenwerkingen. Veel taken worden in opdracht van de gemeente uitgevoerd door uitvoeringsorganisaties op afstand. De gemeente krijgt hiermee steeds meer de rol van een regiegemeente. Als professioneel opdrachtgever sturing geven aan de uitvoering van de gemeentelijke taken. Globaal gaat het om een bedrag van € 25 miljoen dat gemoeid is met het op afstand zetten van uitvoeringstaken bij verbonden partijen. Derhalve is het van belang om vanuit het programma regionale samenwerking meer grip te krijgen op de verbonden partijen.

De provincie is gestart met het proces (veer)krachtig bestuur. In het nieuwe bestuursakkoord wordt hier een vervolg aan gegeven. Gemert-Bakel kiest primair voor een samenwerking met de Peelgemeenten en voor het Sociaal Domein wordt een gemeenschappelijke regeling Peelsamenwerking vormgegeven. De provincie heeft aan de gemeente gevraagd om in 2017 het proces in beeld te brengen welke onderwerpen en thema's lokaal en welke bovenlokaal opgepakt (gaan) worden.
Hiertoe stellen we een visie op. In de visie geven we de provincie het beeld hoe onze gemeente in staat is om ook een gemeente van de toekomst te zijn en samen met onze maatschappelijke partners en al dan niet samen met onze omliggende gemeenten, invulling te geven aan de vragen die op ons af zullen komen.

Op de volgende pagina zijn de partijen benoemd waar de gemeente mee verbonden is.

Verbanden (x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gemeenschappelijke regelingen en DVO							
1. Gemeente Laarbeek	16	10	23	23	23	23	23
2. Senzer*	6.216	5.955	11.538	11.538	11.538	11.538	11.538
3. Peelgemeenten	0	0	0	NB	NB	NB	NB
4. Blink	875	875	875	875	875	875	875
5. GGD	464	506	495	481	508	508	508
6. MRE	302	284	272	293	294	295	296
7. ODZOB	746	592	615	629	629	629	629
8. Peel 6.1	67	32	32	0	0	0	0
9. VRBZO	995	1.027	1.155	1.359	1.425	1.425	1.425
Stichtingen en verenigingen							
10. Beheerstichting Golfbaan Stippelberg	0	0	0	0	0	0	0
11. Dimpact	6	6	6	6	6	6	6
12. BIZOB	68	68	119	100	100	100	100
13. Stichting Halt	10	10	9	9	9	9	9
14. SVn	27	26	24	23	21	20	19
Vennootschappen en coöperaties							
15. Brabant Water	0	0	0	0	0	0	0
16. BNG Bank	58	26	43	58	58	58	58

*Tot en met 2015 was er een gemeenschappelijke regeling Atlant en een samenwerking met gemeente Helmond op het gebied van werk en inkomen. Deze taken zijn met ingang van 2016 samengevoegd in een nieuwe gemeenschappelijke regeling Senzer. Daarbij worden voortaan ook de volledige BUIG-middelen overgedragen.

Meer informatie

In bijlage 4 zijn de aard van activiteiten, bestuurlijke betrokkenheid, risico's, financiële positie en omvang deelname per verbonden partij omschreven.

§3.7 Grondbeleid

Geïnvesteerd vermogen en verwachte resultaten
De gemeente heeft in totaal voor € 41 miljoen geïnvesteerd in de bouwgrondexploitatie. In bijlage 5 is een specificatie te vinden van alle grondexploitaties en de financiële resultaten daarvan. Met ingang van 2017 moet daarbij niet alleen de contante eindwaarde getoond worden maar ook de eindwaarde zonder contant maken. De gemeente loopt met name risico op de exploitatieplannen met een hoog geïnvesteerd vermogen bijvoorbeeld als het gevolg van aankopen reconstructie.

Landelijk gezien is er sprake van een stijgende woningmarkt. De lage rente en het economische herstel zijn hier mede oorzaken van. Daarnaast staan door de prijsstijgingen minder huizen onder water waardoor er meer beweging komt. Ook in Gemert-Bakel merken wij aan de hand van de grondverkopen dit het herstel van de woningmarkt.

Bedrijventerreinen
De huidige economische bedrijvenmarkt is sterk veranderd, niet langer vragen de ondernemers, als vanzelf om grond (bouwkavel of locatie). Het is aan de gemeente en partners om kandidaat ondernemers te verleiden. Het geïnvesteerde vermogen van Wolfsveld II is met € 7.812.000 duidelijk de hoogste van alle gemeentelijke exploitaties. Daarom is in 2015 een plan ontwikkeld voor vermarketing van deze locatie.

Woningbouw
De gemeente Gemert-Bakel heeft in elke kern van haar gemeente bouwgrond voor zelfbouwers en projectkavels beschikbaar. Hierdoor zijn de verkooprisico's goed verspreid.

Berekeningsgrondslagen
De volgende berekeningsgrondslagen zijn gebruikt bij de calculaties voor de 2e bijstelling bouwgrondexploitatie 2016.

BEREKENINGSGRONDSLAGEN	
Rente	3,7%
Opbrengststijging	0%
Inflatie kosten bouw- en woonrijpmaken	1%
Kavelprijs sociale woningbouw per m2	€ 240
Grondprijzen bedrijventerreinen per m2	€ 125
Ruimte voor Ruimte bouwtitel	€ 115.000

Grondprijzen woningbouw per m2	**Vrije sector kavel < 200 m2**	**Vrije sector kavel > 200 m2**
Gemert en Bakel	€ 260	€ 280
Handel, De Mortel en Milheeze	€ 250	€ 270
Elsendorp en De Rips	€ 230	€ 250

De opslagpercentages voor voorbereiding en toezicht zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Dit betekent dat 19% van de kosten van bouw- en woonrijpmaken voor uitbreidingslocaties is en 25% van de kosten van bouw- en woonrijpmaken voor inbreidingslocaties. Winsten worden genomen op het moment dat 80% van het plan gerealiseerd is voor een percentage van 90%. Winsten worden vanuit het voorzichtigheidsprincipe niet als inkomstenpost opgenomen in de begroting.

Aanscherping BBV voorschriften grondexploitaties
Per 1 juli 2016 heeft er een aanscherping van de regelgeving grondexploitaties plaatsvinden. Redenen voor deze aanscherping van de regels zijn met name de forse afboekingen van gemeenten op grondposities en de wens tot verbetering van transparantie en vergelijkbaarheid. De belangrijkste wijzigingen zijn:

Looptijd langer dan 10 jaar;
Opbrengsten kunnen maximaal 10 jaar worden geïndexeerd in de calculaties. Voor langer durende grondexploitaties is geen indexatie van de opbrengsten meer mogelijk. Dit heeft voor onze gemeente geen gevolgen omdat in de huidige calculaties geen indexering is toegepast op grondprijzen.

Kostentoerekening;
Voor kostentoerekening aan grondexploitaties is het verplicht om aan te sluiten bij de kostenverhaalsmogelijkheden in de Wro/Bro. De gemeenteraad heeft in het herstelplan eigen vermogen gesteld dat er maximaal € 500.000 aan ambtelijke uren (inclusief overhead) mogen worden toegeschreven aan de bouwgrondexploitatie. Dat is in de begroting 2017 ook weer als zodanig verwerkt.

Rentetoerekening;
Aangezien wij niet werken met projectfinancieringen binnen de grondexploitatie dient het rentepercentage van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille aangehouden te worden. Dit is 3,7 %. Bij de calculaties voor de 2^{e} actualisatie van de bouwgrondexploitatie is met dit percentage gerekend.

A*fschaffing van de categorie 'Niet In Exploitatie Genomen Gronden' (NIEGG).*
Door het vervallen van deze categorie mogen op deze complexen geen kosten meer worden toegerekend.

Invoering vennootschapsbelasting grondexploitaties
Overheden zijn door een wetswijziging vanaf 2016 voortaan Vpb-plichtig voor hun ondernemersactiviteiten. Doel hiervan is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daartoe moeten overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', voortaan vennootschapsbelasting gaan betalen. Samen met de gemeente Laarbeek is de Vpb-plicht geïnventariseerd en wordt deze geïmplementeerd in beide gemeentelijke organisaties. Naar verwachting blijft de heffing van vennootschapsbelasting bij onze gemeente beperkt tot de activiteiten binnen de gemeentelijke bouwgrondexploitatie (€40.000 per jaar). Deze kan worden bijgeschreven op de betreffende exploitatie en heeft als gevolg een lagere winst op die exploitatie (winstverdamping). In de huidige berekeningen van de bouwgrondexploitatie is dit bedrag nog niet opgenomen. Over de toepassing van de regelgeving bij gemeenten zijn landelijk nog geen definitieve standpunten ingenomen.

Visie herstelplan eigen vermogen
Voor de huidige grondvoorraad zal de gemeente deze actieve rol blijven vervullen om het geïnvesteerde vermogen van € 40 miljoen terug te gaan verdienen. Voor toekomstige exploitaties zal de gemeente een grondpolitiek op maat voeren. Dit betekent dat de uitvoering van grondexploitaties wordt overgelaten aan de markt of dat er een mengvorm komt waarin de gemeente ook participeert.

§3.8 Investeringsparagraaf

De volgende investeringen zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2017-2020. De bijbehorende kapitaallasten gaan lopen het jaar na realisering van de investering.

Investeringen (x €1.000)	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Uitvoering Noord-Om	720			
Diverse wegen (te activeren)	984	1.000	803	1.230
Herinrichting Viltstraat	110			
Vervanging toplaag semi-waterveld 2 HCG	172			
Renovatie dak sporthal Molenbroek Gemert	250			
Vervangen vloer sporthal Molenbroek Gemert	236			
Renovatie dak sporthal De Beek Bakel	200			
Vervangen vloer sporthal De Beek Bakel	170			
Vervanging toplaag atletiekbaan (GAC)		350		
Vervanging verlichting VV MVC Mortel			28	
Technische installaties De Eendracht	87			
Totaal	**2.929**	**1.350**	**831**	**1.230**

Al deze investeringen met uitzondering van herinrichting Viltstraat zijn eerder door de gemeenteraad besloten via aparte raadsvoorstellen of beheerplan (onderdeel activeren).

§3.9 Bezuinigingen

In deze paragraaf zijn de nog lopende en nieuwe bezuinigingen op een rij gezet. Allereerst sluit dit aan op de tussentijdse financiële rapportages waarin steeds een update wordt gegeven van de laatste stand van zaken. Daarnaast heeft de Provincie in zijn rol van toezichthouder alle gemeenten in Noord-Brabant hierom verzocht. Zij adviseren dit vanwege de economisch moeilijke tijden met grote bezuinigingsoperaties, taken, discussies en financiële onzekerheden zoals de decentralisaties van Rijkstaken.

LOPENDE BEZUINIGINGEN

Programma	Categorie	Stand van zaken	Bezuiniging in 2017
Financiën & Vastgoed	Toeristen-belasting	In 2012 is besloten om arbeidsmigranten in de heffing te betrekken en de te verwachten opbrengst van de Toeristenbelasting is structureel verhoogd met € 255.000,- per jaar. Dit bedrag is in 2013 t/m 2015 nog niet gerealiseerd. De toegepaste forfaits in de verordening alsmede het in beeld brengen van de werkelijke overnachtingen zijn hier de oorzaak van. In de jaarrekening 2014 zijn de bedragen voor 2013 en 2014 gehalveerd naar € 175.000 omdat over die jaren het forfait nog van toepassing is. Een deel van de aanslagen over 2013 en 2014 is inmiddels opgelegd. De overige aanslagen zullen medio november 2016 worden verzonden. De verwachting is nu dat de geraamde bedragen daadwerkelijk worden ontvangen. De aanslagen over 2015 zullen in januari 2017 worden opgelegd. Naar aanleiding van een inventariserend onderzoek in 2015 wordt de heffing van de toeristenbelasting geoptimaliseerd. Najaar 2015 en voorjaar 2016 zijn er inventarisaties uitgevoerd door een extern bureau. Op basis van de inventarisaties tot nu toe is er geen aanleiding de geraamde bedragen bij te stellen. Anders gezegd: we verwachten de geraamde opbrengst te realiseren.	€ 255.000
Sociaal Domein & Volkshuis-vesting	Kunstlokaal	De eerste structurele bezuiniging van € 50.000,- is doorgevoerd per 1-1-2014. Voor 2014 is daarmee de doelstelling gerealiseerd. De raad heeft in de begrotingsnota 2016 besloten om de tweede structurele bezuiniging van € 50.000,- uit te stellen naar uiterlijk 1-1-2018. Door dit uitstel krijgt Kunstlokaal financieel de ruimte om de benodigde organisatieveranderingen door te voeren, zodat de bezuinigingsdoelstelling uiteindelijk behaald kan worden	€ 0
Economie & Sport	Binnensport (vervallen)	Oorspronkelijk stond voor 2017 en verder een taakstelling opgenomen van € 130.000. In deze begroting is de taakstelling conform het raadsbesluit bij de begrotingsnota van 14 juli 2016 structureel komen te vervallen.	€ 0

In de paragraaf weerstandsvermogen is het niet halen van de bezuinigingen als risico opgenomen.

§3.10 Subsidies

In deze paragraaf een overzicht van de begrote subsidies. In bijlage 12 een specificatie van de subsidies vermeld. Dit op basis van het laatste beschikte jaar (2016).

Naam	2016
Vrijwilligersorganisaties	€ 275.045
Gemeenschapshuizen	€ 210.604
Gesubsidieerde instellingen	€ 3.080.043
Gemeenschappelijke regelingen	€ 480.816
Lokale omroep	€ 14.730
Totaal saldo verstrekte subsidies	**€ 4.043.009**

Subsidies en gemeentelijke exploitatiebijdragen

De gemeente heeft met ruim 100 vrijwilligersorganisaties en 12 professionele instellingen een structurele subsidierelatie.

Vrijwilligersorganisaties

Uitgangspunt van het coalitieakkoord is dat de subsidie voor vrijwilligersorganisaties op het huidige niveau moet blijven. In 2015 heeft daarom een structurele bijraming van € 90.000 plaatsgevonden om op niveau te blijven. In 2017 blijft het subsidieniveau gehandhaafd.

In deze begroting is voor natuur incidenteel voor 2017 een extra bedrag voor subsidies opgenomen van € 20.000.

Professionele instellingen

De professionele instellingen worden gesubsidieerd op grond van de algemene subsidieverordening en dienen daartoe voor 1 mei in het voorafgaande jaar een aanvraag in. De aanvraag is voorzien van een inhoudelijke en financiële onderbouwing of offerte. Op basis van de aanvraag wordt in overleg met de instelling toegewerkt naar een subsidiebeschikking, waarin meetbare afspraken worden vastgelegd over de te behalen resultaten. Dit vormt de basis voor een krachtige verantwoording waarom maatschappelijke doelen wel of niet zijn gehaald. Verantwoording vindt plaats middels kwartaalgesprekken, een halfjaarrapportage en de jaarrapportages.

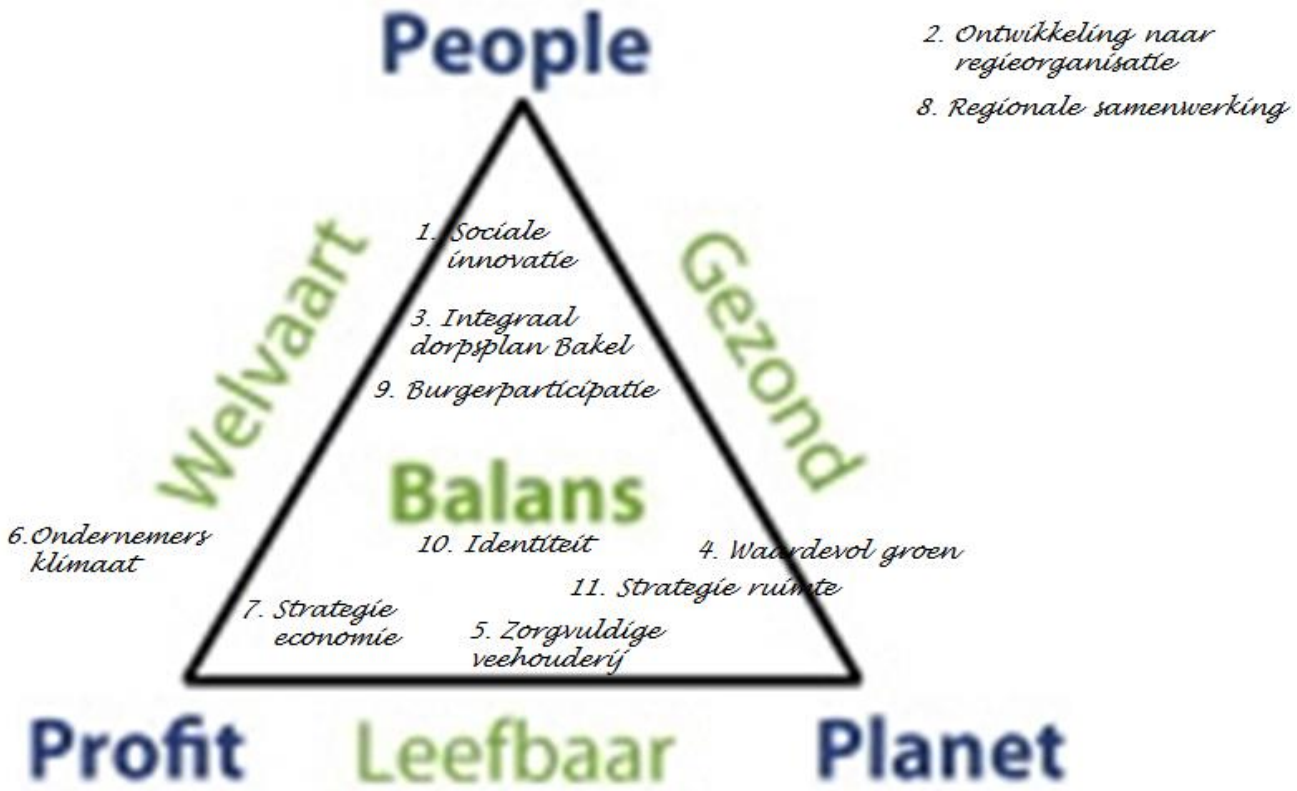
Het accent ligt op het dorps - en wijkgericht werken, het verbinden van formele en informele netwerken: het realiseren van een zo sterk mogelijke nulde-lijnszorg. Dit met het doel dat Gemert-Bakel een sluitend netwerk heeft om de taken lokaal te kunnen opvangen die door de decentralisaties van het Rijk bij de gemeenten zijn neergelegd.

§3.11 Programmamanagement (= werken aan de 11 opgaves)

De gemeente wil haar doelen bereiken in samenwerking met de omgeving. Denk aan meer burgerparticipatie, meer dorpsinbreng in Bakel, meer economische bedrijvigheid door een beter ondernemingsklimaat, duidelijkere identiteit van de gemeente en haar inwoners, een gemeente zijn die meer regisseert dan zelf uitvoert, een duurzamere veehouderij die beter ingepast is in de omgeving, meer waardevol groen, een sterkere positie in het economisch netwerk de Peel, werken aan duurzaamheid, etc. etc.

Om deze doelen te bereiken is een integrale aanpak nodig. Er is sprake van betrokkenheid van meerdere portefeuillehouders en verschillende ambtelijke teams. Bovendien geldt het adagium van buiten naar binnen werken. Dit betekent werken in verbinding met de samenleving.

Programmamanagement biedt hierbij uitkomst. Het management van de gemeente Gemert-Bakel helpt de broodnodige samenhang, samenwerking en synergie te realiseren via programmamanagement. In deze collegeperiode is daarom gestart met het werken aan 11 opgaven.

In de voorgaande hoofdstukken van deze programmabegroting zijn bovenstaande 11 opgaven verwerkt. De resultaten monitoren we in de reguliere P&C-cyclus.

§3.12 Nieuwe samenspel tussen gemeente en samenleving

Nieuwe werkwijze steunt burgerparticipatie en sociale innovatie

Inwoners, organisaties en bedrijven nemen vaker het initiatief zelf zaken op te pakken en te regelen. Dit maakt een wendbare en meedenkende overheid nodig; van een overheid die regelt, naar een overheid die veel ruimte biedt voor initiatieven van buiten. Dat vraagt om een nieuw samenspel tussen politiek, bestuur en ambtenaren. Het dwingt anders te besturen. Deze gemeente wordt een partner van groepen inwoners die helpt initiatieven een stap vooruit te brengen. Met meer oog voor de samenleving dan voor regels. We maken minder beleid en gaan meer in gesprek. Ambtenaren en bestuurders moeten minder voorschrijven en meer laten ontstaan waar de samenleving behoefte aan heeft.

Ook voor de gemeenteraad betekent de vernieuwing dat zij meer wil bereiken midden in de samenleving dan in de raadszaal. En de rol van inwoners verandert. Zij zoeken samen naar een oplossing, durven elkaar aan te spreken en benadrukken het gezamenlijk belang. Dat kan niet zonder de buren deelgenoot te maken. Daarom wordt in 2017 per maatschappelijke opgave gekeken welke groepssamenstelling het probleem het beste kan oplossen. De intensiteit van samenwerken tussen partijen verschilt per opgave. Er is niet één werkmethode of oplossing, deze verschilt per situatie, onderwerp en locatie. De gemeenteraad wordt regelmatig betrokken bij de aanpak.

Bestuurlijke uitgangspunten

De werkwijze van de gemeente met een burgerinitiatief wordt door de context bepaald; is er weerstand, zit er regelgeving dwars, is het initiatief niet haalbaar c.q. betaalbaar, leidt het tot meer ongelijkheid, is het recht van de sterkste dominant, kan de gemeente faciliteren, etc.?
Dat leidt tot de volgende bestuurlijk uitgangspunten om van burgerparticipatie een succes te maken:

1. Om te zorgen dat burgerparticipatie slaagt worden inwoners beter **begeleid**. Waar dat nog niet geldt komt er per initiatief één ambtelijke ingang. Deze persoon wordt de verbinder die van de modus ‘plannen ontwikkelen en visies schrijven’ omschakelt naar waar maatschappelijk en politiek behoefte aan is. Het accent komt te liggen op procesbegeleiding, netwerken en verbinden i.p.v. initiator zijn. Ook van het raadslid wordt gevraagd verbinder te zijn en een brug te slaan naar een ambtenaar of een andere organisatie of instelling en zetten hun netwerk in.
2. De gemeente laat haar sturende dominante rol los. Maar loslaten is niet hetzelfde als niets doen. Sommige inwoners met initiatieven hebben ondersteuning nodig, anderen niet. We geven hen **vertrouwen**.
3. We stemmen de **gemeentelijke rol** af op de ondersteuningsbehoefte. Soms zijn we trekker, soms faciliterend. De gemeente is niet de bepaler, de boeman of de tegenhouder. Het imago van de gemeente als overheid wordt beter wanneer we consequent de initiatieven van buiten naar binnen halen.
4. Als burgerinitiatieven om **minder regels** vragen wordt gekozen voor de belangrijkste regels die werken. De gemeente laat experimenteerruimte ontstaan. Ja mits, in plaats van nee tenzij is de basishouding. De gemeente zoekt met de initiatiefnemers naar oplossingen. Niet de regels zijn de doelstelling alhoewel sommige regels heel belangrijk zijn en daarom blijven gelden.
5. Wanneer een initiatief op voorhand niet haalbaar lijkt wordt vooraf het (financiële) **kader** mee gegeven. Initiatiefnemers worden bij gebrek aan kennis onderwezen en begeleid en niet aan een lijntje gehouden totdat blijkt dat het niet haalbaar is. De gemeenteraad heeft over de te stellen kaders het laatste oordeel en bewaakt het collectieve belang.
6. Voorkomen wordt dat **randvoorwaarden en kaders** initiatieven klein houden. Een integrale aanpak en een stappenplan (projectplan) voorkomt dat plannen steeds bijgesteld moeten worden. Wanneer de gemeente aan zet is kan deze meer dan een mogelijkheid aanbieden (scenario’s) om het initiatief te bedienen c.q. een grotere kans van slagen biedt.
7. Als een burgerinitiatief leidt tot **weerstand** zijn de betrokkenen de eerste in die omgeving om het gesprek met elkaar voeren. De inwoners zelf creëren draagvlak. Pas als dit niet lukt ligt er een taak voor de gemeenteraad een besluit te nemen.
8. Wanneer een groep wel initiatieven ontplooit en anderen niet kan dat tot maatschappelijke **ongelijkheid** leiden. Maatwerk is echter belangrijker dan gelijkheid. Waar mogelijk schrijven inwoners zelf beleid en voeren het uit. De gemeente waakt over de stem van de minderheid of niet geëmancipeerde groepen en voorkomt daarmee dat alleen de macht van de sterkste geldt. Dit

betekent dat de gemeente actief met mensen aan de slag gaat met inwoners die de weg naar het gemeentehuis normaal gesproken niet zo snel zullen vinden.

9. Om te voorkomen dat alleen het **recht van de sterkste** geldt blijven er regels van kracht. Bepaalt moet worden welke regels dat zijn. Fundamenteel is dat inwoners niet gelijk de overheid benaderen, maar het eerst zelf proberen op te lossen. De gemeente draagt zorg voor het collectieve belang, niet voor het individuele.
10. Bij het besluitvormingsproces is **zorgvuldigheid in het democratisch proces** belangrijker dan snelheid. Tegengestelde belangen van gemeente en provincie en rijksoverheid kunnen een struikelblok zijn. Veranderingen in de democratie vragen ook een andere rol van hogere overheden. Ook de gemeente raad kan aanhaken op burgerinitiatieven met bijvoorbeeld een eigen werkgroep overheidsparticipatie.

De acties

De gemeente betrekt al vele jaren bij een groot aantal uitvoeringstrajecten, zowel in de sfeer van het sociaal domein als bij ruimtelijke ontwikkelingen , wijken, buurten, instellingen en maatschappelijk instellingen. Daarboven op zijn er activiteiten gestart in 2016 die in 2017 worden uitgebouwd. Gericht op verbetering van de manier van werken, intern en naar buiten. Binnen de reorganisatie van het team OB hebben de toezichthouders wijkbeheer expliciet de taak gekregen om burgerparticipatie actief te ondersteunen. Ook worden meer inwoners vaker betrokken bij ontwikkeling van beleid en uitvoering.

Burgerparticipatie

De programmaopgave burgerparticipatie is, evenals de opgave voor sociale innovatie en regie, vastgesteld door het college in januari 2016. De opgave burgerparticipatie is opgesteld om het meedenken en ondersteunen van burgers en ondernemers te bevorderen en bestaat uit de volgende elementen:

1- *Inventarisatie, analyse en toepassing werkvormen* - Medio 2016. Er worden werkbijeenkomsten georganiseerd voor betrokken ambtenaren en inwoners. Deelnemers aan participatie trajecten worden geënquêteerd. De uitkomsten bepalen mede de keuze van de beste methode in 2017.
2- *Burgerparticipatieplannen* - Begin 2017 worden plannen geïnventariseerd waarbij grote mate van burgerparticipatie is gewenst. Het betreft tenminste 2 bestaande projecten en 2 nieuwe projecten.
3- *Communicatie met inwoners* - In 2016 worden inwoners beter geïnformeerd door de interne organisatie t.a.v. regulier beleid, vergunningen, en nieuwe ontwikkelingen. In 2017 krijgen wijkraden, dorpsraden en inwoners toegang tot de data over de eigen leefomgeving m.b.t. ruimtelijke-sociale-economische feiten en actualiteiten.
4- *Risicobepaling* - Begin 2017 is er een risico- en kanseninventarisatie t.a.v. de wettelijke verantwoordelijkheden, m.n. voor de rol van de gemeenteraad.
5- *Interne opleiding* - In 2017 wordt in het opleidingsplan aandacht besteed aan een training voor medewerkers: “Communicatie in een veranderende samenleving”.

Sociale innovatie

1. *De wijkfoto* - Deze wordt in de periode oktober 2016 – maart 2017 besproken en thema-gericht uitgewerkt samen met de bewoners en betrokkenen.
2. *Het vliegwiel* - Ontwikkeltraject dat sociale innovatie samen met bewoners en betrokkenen vorm geeft met een denktank waar onderwijs, overheid, ondernemende burger en onderneming bij elkaar komt. O.a. is de toekomstige subsidie-systematiek besproken.
3. *Participatie* - Met doelgroepen en cliënten. Vanuit cliëntbetrokkenheid wordt gesproken in overleggroepen met de diverse participanten. Er wordt ook een klankbordgroep ingesteld.
4. *Living Lab* - informele bijeenkomst waar inwoners met elkaar uitwisselen wat de behoefte is en hoe de gemeente kan faciliteren. Het reflectie-lab van Fontys Hogeschool Eindhoven ondersteunt.

Ondernemers

1- *Beleid en uitvoering* - Het economisch beleid met de uitvoering van de economische actiepunten wordt vanaf 2016 met ondernemers opgesteld. De gemeente faciliteert en de ondernemers pakken zelf meer op; o.a. het keurmerk ondernemen en parkmanagement.
2- *Dienstverlening en toegankelijkheid* - Er is een accountmanager aangesteld die deskundigheid levert en is de verbindende schakel is naar de regio, voor bedrijven onderling en de gemeente.
3- *Vertrouwen* - Er zijn maandelijkse bedrijfsbezoeken van het college. De gemeente wordt als betrouwbaar en objectief gezien.

4- *Communicatie* - Op verzoek van de ondernemers wordt er op gelet dat besluiten transparant zijn met een goede communicatie over en weer.

Dorpsoverleggen
N.a.v. de evaluatie met de dorpsoverleggen in 2016 gelden de volgende uitgangspunten:
1- De gemeente ziet het dorpsoverleg als volwaardige gesprekspartner en heeft vertrouwen.
2- Het deelt op tijd en volledig informatie, is transparant en duidelijk. Goede info betreft ook de doorlooptijd van procedures op basis van regelgeving en afspraak is afspraak.
3- Bij inspraak trekken dorpsoverleg en gemeente samen op;
4- Waar nodig krijgen dorpsoverleggen kaders; over wat kan en wat niet. De verwachtingen worden van te voren per kern duidelijk gemaakt (verwachtingmanagement).
5- Dorpsoverleggen krijgen voldoende faciliteiten (ruimte, budget, deskundigheid, procesbegeleiding en communicatie).
6- De gemeente zorgt voor voldoende ambtenaren die voor het dorpsoverleg de aanspreekpersoon zijn in geval van knelpunten. Zij zorgen voor een ingang in het gemeentehuis en bieden toegang tot bestuurders. Zij zorgen voor een goede voortgang en ondersteuning . In eerste instantie loopt het contact via de aandachtsfunctionaris, pas daarna wordt bestuurlijk opgeschaald.
7- Inhoudelijk wordt er per kern gewerkt aan een gemeenschappelijk doel of plan.

§3.13 Plannen in ontwikkeling

Deze paragraaf is bedoeld om inzicht te verschaffen in plannen die in gang zijn gezet maar waar op voorhand (behoudens eventueel procesgeld) geen extra middelen in de begroting voor zijn opgenomen. In de begroting is hiervoor nog niks geraamd omdat het nog niet duidelijk is of dit nodig is en/of het investeringsbedrag nog onbekend is. Dit inzicht kan meegenomen worden in de beoordeling van het meerjarenperspectief van deze begroting. De plannen in ontwikkeling betreffen:

- Sport;
- Bereikbaarheidsagenda;
- Dorpsvisie Bakel;
- Nieuwe beheerplannen gebouwen en wegen.

Hieronder een korte toelichting per plan.

Sport
Op 14 juli 2016 heeft de gemeenteraad nieuwe kaders van de kadernota sport vastgesteld. Het externe bureau Copier heeft op basis van deze nieuwe kaders een rapport opgesteld. Dit rapport is tot stand gekomen door een schouw die is uitgevoerd op de sportvelden en de gesprekken die Copier en de gemeente met de desbetreffende verenigingen hebben gevoerd. Met deze gegevens kan de gemeenteraad een visie vormen op buitensport met daaraan verbonden een investeringsplan en een onderhoudsplan. Daarnaast zijn er een aantal concrete vraagstukken rond sport actueel op dit moment. Op het moment er een definitief investerings- en onderhoudsplan bekend is kan bepaald worden in hoeverre dit binnen de bestaande begroting kan worden gedekt en waar eventueel extra geld nodig is.

Wel is inmiddels duidelijk geworden dat de in onze begroting 2016-2019 beschikbare bedragen voor dagelijks onderhoud niet overeenkomen met de normbedragen. Daarom is in de begroting 2017-2020 structureel € 100.000 extra opgenomen voor dagelijks onderhoud.

Bereikbaarheidsagenda
Op 6 oktober 2016 heeft de gemeenteraad van Gemert-Bakel ingestemd met de bereikbaarheidsagenda “Brainport Duurzaam Slim Verbonden”. Hiermee onderschrijft de raad de principes en ambities van de bereikbaarheidsagenda en stemt zij in met de intergemeentelijke werkwijze om gezamenlijk op een slimme manier de bereikbaarheidsproblematiek in de regio op te pakken. Bovendien heeft de raad de intentie uitgesproken om, voor de financiering van de bijdrage van de gemeente Gemert-Bakel, middelen te zoeken binnen de begroting in de periode 2016-2030. De provincie heeft voor cofinanciering hiervan 55,75 miljoen euro beschikbaar voor de betreffende elf gemeenten.

Dorpsvisie Bakel
In 2017 worden door De Stem van Bakel en haar werkgroepen de uitvoeringsplannen van het dorpsplan Bakel uitgewerkt. De uitvoeringsplannen, onderbouwt en begroot conform de dorpsvisie waarbij de gemeente een taak heeft, worden in eerste instantie uitgevoerd met bestaande middelen die reeds begroot zijn voor de openbare ruimte, projecten of Sociaal Domein. Uitvoeringsplannen die niet uit de vastgestelde gemeentelijke programmabegroting kunnen worden gefinancierd, worden apart voorgelegd gedurende het jaar aan de gemeenteraad. De dorpsvisie vormt daarbij het kader van de onderbouwing van het budget waarover de raad dient te oordelen.

Nieuwe beheerplannen gebouwen en wegen
Beheer van kapitaalgoederen is een belangrijke kostenpost binnen een gemeentelijke begroting. In 2017 krijgt de gemeenteraad voor zowel wegen als gebouwen een nieuw beheerplan aangeboden. Afhankelijk van de gemaakte keuzes kan een bijstelling van de begroting hieruit volgen. Vooruitlopend op het beheerplan wegen is in deze begroting vanaf 2018 een kapitaallast van structureel € 8.000 opgenomen voor herinrichting Viltstraat zodat uitvoering niet hoeft te wachten op het vaststellen van het beheerplan.

4. Financieel overzicht

§4.1 Begrotingsuitgangspunten

Deze begrotingsuitgangspunten maakten deel uit van de begrotingsnota 2017 zoals vastgesteld in de gemeenteraad van 14 juli 2016.

RICHTLIJNEN BEGROTING 2017

	Omschrijving					
Kerngegevens/ groei van de gemeente	In de begroting wordt rekening gehouden met groei van de inwonersaantallen en het aantal woningen. Ten aanzien hiervan is uitgegaan van de volgende (in oktober 2016 geactualiseerde) aantallen					
	Omschrijving	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
	Inwonersaantal per 1-1	29.647	30.047	30.247	30.397	30.547
	Aantal woningen per 1-1	12.582	12.662	12.742	12.822	12.902
Loonkosten-ontwikkeling	Op 28 januari 2016 heeft de VNG een principeakkoord bereikt met de bonden voor een nieuwe CAO Gemeenten 2016. De nieuwe CAO loopt van 1 januari 2016 tot 1 mei 2017. De salarissen stijgen structureel met 3,4%, waarvan 3,0% per 1 januari 2016 en 0,4% per 1 januari 2017.					
Prijsontwikkeling budgetten	In 2015 is de inflatie voor overheidsconsumptie (prijs intermediair verbruik) uitgekomen op een niveau van 1,3%. Volgens het Centraal Plan bedraagt de verwachte prijsstijging voor overheidsconsumptie in 2016 circa 1,0%. Aan de lastenkant verhogen wij budgetten, evenals in 2016, niet standaard met een inflatiepercentage. Gezien de financiële positie van de gemeente Gemert-Bakel vinden wij het acceptabel dat er een beperkt percentage voor inflatie van 1,0% wordt toegepast aan de batenkant (o.a. leges en tarieven sportaccommodaties).					
Rente	Voor de lange rente (> 1 jaar) willen we aansluiten op het gemiddelde van de huidige leningenportefeuille namelijk 3,7%. De rente voor het aantrekken van kort geld is op dit moment extreem laag. Voor 2017 wordt uitgegaan van een rente van 1,0%. De rekenrente van de bouwgrondexploitatie wordt gelijk gesteld aan de werkelijke rente van 3,7% conform de nieuwe regelgeving BBV. In de begroting 2016-2019 was hier al vooruitlopend op de nieuwe regelgeving rekening mee gehouden.					
Afschrijven	Voor de afschrijvingsmethodiek en de afschrijvingstermijnen worden de bepalingen gevolgd zoals vastgesteld in de gemeentelijke financiële verordening uit 2013. In deze verordening is bepaald dat er gestart wordt met afschrijven in het jaar volgend op het gereedkomen van de investering. De provincie heeft ons erop gewezen dat in dat geval er sprake is van een incidentele bate, die opgenomen dient te worden in het overzicht van incidentele baten en lasten. Wij zullen hier rekening mee houden.					
Gemeentelijke inkomsten	<u>OZB</u> In het collegeprogramma is vastgelegd dat we in deze collegeperiode streven naar een OZB-niveau dat op het eind van deze raadsperiode gelijk is aan het gemiddelde niveau van de provincie Noord-Brabant. In het tarief van 2016 is een éénmalige teruggave verwerkt van de te veel betaalde OZB in 2015 voor een totaal bedrag van € 166.000.					

Voor 2017 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Stijging tarieven met 1,0% inflatie blijft voor 2017 achterwege en gaat pas in vanaf 2018 (motie raad 14 juli 2016);.
- Areaaluitbreiding van € 53.000;
- Eenmalige teruggave OZB 2016 omzetten naar een structurele teruggave.

Geraamde OZB opbrengst	2017	2018	2019	2020
Was (oorspronkelijk begroot)	7.481	7.609	7.739	7.869
Wordt	7.241	7.365	7.492	7.621
Verschil	**240N**	**244N**	**247N**	**248N**

Bedragen maal € 1.000

De tarieven blijven daarbij op het niveau van 2016.

Afvalstoffenheffing
Bij de vaststelling van de tarieven van de afvalstoffenheffing zal worden uitgegaan van volledige kostendekking. In de begroting 2016 is een onttrekking gedaan van € 200.000 aan de reserve afval ter verlaging van de tarieven. Gezien de huidige uitgaven binnen afval kan deze onttrekking voor 2017 achterwege blijven en de tarieven ten opzichte van 2016 nog eens met € 19 omlaag.

Rioolheffing
Bij de vaststelling van de tarieven van de rioolheffing zal worden uitgegaan van volledige kostendekking. Dit betekent een inflatiecorrectie van 1,0%.

Leges
De legestarieven in 2016 zijn niet volledig kostendekkend. Uitgangspunt blijven kostendekkende leges. Hiervoor wordt geen inhaalslag gedaan in 2017 en verder. De tarieven stijgen enkel met 1,0% gelijk aan de inflatie.

Verhuur gebouwen en sportaccommodaties
De tarieven voor de binnen- en buitensportaccommodaties worden gebaseerd op de huidige tarieven vermeerderd met de verwachte inflatie van 1,0%. Bij onze overige gebouwen volgen we de contractueel afgesproken indexaties.

Bouwgrondexploitatie
Voor de grondprijzen krijgt de gemeenteraad een voorstel in november 2016 aangeboden, net zoals in voorgaande jaren gelijktijdig met de begroting.

Onvoorziene uitgaven

Met het opstellen van de begroting 2015 is besloten de incidentele aframingen van budgetten in het kader van zerobudgetting structureel te maken. De raad heeft als buffer de post Onvoorziene uitgaven gelijktijdig verhoogd van € 70.000 naar € 220.000. In de begroting 2016 zijn een aantal aframingen zerobudgetting structureel teruggedraaid. De post onvoorzien daalde daarmee weer naar € 134.000. Voor 2017 is dit bedrag weer verder gedaald naar de oorspronkelijke grote van € 70.000 als gevolg van de besluitvorming bij de Begrotingsnota 2017.

Gegeven het karakter van de post Onvoorziene uitgaven moet deze voor alle mogelijk zaken aangewend kunnen worden. Het BBV geeft geen nadere regels voor het omgaan met de post Onvoorziene uitgaven. Door de raad zijn in de financiële verordening geen beperkingen aan de bestedingsrichting van de post Onvoorziene uitgaven opgenomen. De post Onvoorziene uitgaven wordt, uit het oogpunt van een verantwoord financieel beleid, aangewend voor incidentele uitgaven.

Algemene uitkering

Voor de berekening van de algemene uitkering wordt voor de begroting 2017 uitgegaan van de septembercirculaire 2016 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (contante prijzen). Het effect van de meicirculaire 2016 is verwerkt in de begrotingsnota.

	Indien de algemene uitkering elementen van aanwijsbare beleidsintenties van het rijk bevat welke (verplichte) uitgaven met zich meebrengen, dan worden deze niet standaard gereserveerd. Het oormerken van deze middelen is een separate afweging
Bouwgrond-exploitatie	Net zoals voorgaande jaren wordt de toerekening van ambtelijke kosten aan de bouwgrondexploitatie gemaximaliseerd op € 500.000 per jaar. De verwachte winsten op de bouwgrondexploitatie worden niet betrokken bij het begrotingssaldo. Op het moment dat we winsten behalen zijn dit incidentele voordelen in de betreffende jaarrekening.

§4.2 Financieel overzicht 2017

Onderstaande tabel is een samenvatting van de financiële begroting 2017. De opzet hiervan is gewijzigd ten opzichte van vorige jaren als gevolg van nieuwe BBV-regelgeving. Voortaan maken een aantal posten in de begroting zoals overhead en onvoorzien geen onderdeel meer uit van de portefeuilles maar worden ze apart gepresenteerd. Doel hiervan is het vergroten van het inzicht.

Onderdeel (x€1.000)	Lasten	Baten	Saldo
1. Algemene zaken	5.718	654	-5.064
2. Sociaal Domein & Volkshuisvesting	32.952	6.003	-26.949
3. Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer	10.102	3.270	-6.832
4. Economie & Sport	5.169	2.679	-2.490
5. Financiën & Vastgoed	5.359	7.126	1.767
Algemene dekkingsmiddelen	830	46.225	45.395
Overhead	5.508	374	-5.134
Bedrag voor heffing vennootschapsbelasting	0	0	0
Onvoorzien	70	0	-70
Saldo van baten en lasten	**65.708**	**66.331**	**623**
1. Algemene zaken (R)	225	437	212
2. Sociaal Domein & Volkshuisvesting (R)	794	869	75
3. Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer (R)	154	102	-53
4. Economie & Sport (R)	0	0	0
5. Financiën & Vastgoed (R)	1.112	256	-856
Totaal stortingen en onttrekkingen reserves	**2.286**	**1.664**	**-622**
Resultaat	**67.994**	**67.995**	**1**

Overhead

Om de gemeenteraad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead van de organisatie heeft de BBV verplicht dat de overhead apart opgenomen wordt in de begroting. In bovenstaande tabel is het totale bedrag aan overhead af te lezen. Deze overhead maakt geen onderdeel meer uit van de portefeuilles zelf. In de portefeuilles staan enkel de kosten die betrekking hebben op het primaire proces.

Overhead bestaat volgens de BBV uit:

1. Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).

5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie.
6. Juridische zaken.
7. Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. Informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. Facilitaire zaken en Huisvesting.
10. Documentaire informatievoorziening (DIV).
11. Managementondersteuning primair proces.

De exacte definiëring van bovenstaande elf onderdelen is landelijk nog in ontwikkeling.

In het BBV is één uitzondering gemaakt op het verplicht centraal begroten en verantwoorden van overhead. Dit betreft de toerekening van overhead aan grondexploitaties en te activeren investeringen. Deze uitzondering is gemaakt, omdat het niet toerekenen van overhead aan dergelijke investeringen anders zou leiden tot een begrotingstekort.

EMU-saldo en overzicht incidentele baten en lasten

De BBV, verplicht een overzicht van het EMU-saldo.

Ook verplicht het BBV een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een structureel sluitende begroting. Zie bijlage 6.

§4.3 Reserves & voorzieningen

Algemene reserve

Diverse ontwikkelingen hebben de kans geboden in 2016 de negatieve algemene reserve in te lopen. Deze ontwikkelingen zijn:

- We lopen op schema wat betreft inlopen algemene reserve;
- Mogelijkheid voor vrijval reserves en voorzieningen;
- Nieuwe regelgeving BBV met betrekking tot investeringen maatschappelijk nut;
- Het jaarrekeningresultaat 2015;
- Resultaten 1e tot en met 4e financiële rapportage 2016.

Algemene reserve	**Stand**
Verwacht per 31-12-2016 op basis van 4e financiële rapportage 2016	€ 684.000 +/+
Verwacht per 31-12-2017	€ 685.000 +/+
Verwacht per 31-12-2018	€ 1.420.000 +/+
Verwacht per 31-12-2019	€ 1.983.000 +/+
Verwacht per 31-12-2020	€ 2.801.000 +/+

Doelstelling is om in 2025 weer over algemene reserve te beschikken die voldoende op peil is om de risico's van de gemeente af te dekken. Hiervoor is een algemene reserve met een minimale omvang van € 3.674.000 noodzakelijk.

In bovenstaande prognose van het verloop van de algemene reserve is geen rekening gehouden met de verwachte winsten of onvoorziene verliezen uit de bouwgrondexploitatie. Mocht een verlies of winst behaald worden dan is dat een incidenteel nadeel of voordeel in de betreffende jaarrekening.

Overige reserves en voorzieningen

Op 14 juli 2016 heeft de gemeenteraad de Nota reserves & voorzieningen 2016 vastgesteld. In deze nota zijn de reserves en voorziening zijn kritisch doorgenomen. Uitgangspunten daarbij zijn geweest:

- Vereenvoudiging waar mogelijk voor beter overzicht;
- Geen reserves of voorzieningen zonder duidelijke bestemming;
- Geen overschotten binnen reserves of voorzieningen zonder duidelijke bestemming.

De financiële positie van de gemeente vraagt ondermeer om een goede integrale afweging van de schaars beschikbare middelen. Door maximaal middelen over te dragen naar de algemene reserve kan een dergelijke integrale afweging beter plaatsvinden. Verder hoe minder reserves en voorziening hoe meer overzicht en minder administratieve werkzaamheden.

In 2015 is een egalisatiereserve Sociaal Domein ingesteld waar bij de jaarrekening 2015 een bedrag van € 1.900.000 is in gestort. Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van mogelijke overschrijdingen binnen de drie decentralisaties.

De Nota reserves & voorzieningen 2016 is verwerkt in deze begroting 2017-2020.

§4.4 Prognosebalans gemeente Gemert-Bakel

Met ingang van 2017 is het verplicht een prognose balans op te maken van het begrotingsjaar

ACTIVA	**1-1-2017**	**31-12-2017**
Vaste activa		
Materiele vaste activa	84.456.000	82.018.000
Financiële vaste activa	44.832.000	42.482.000
	129.288.000	124.500.000
Vlottende activa		
Voorraden	26.909.000	24.659.000
Uitzettingen <1 jaar	4.000.000	3.000.000
Overlopende activa	2.000.000	1.500.000
	32.909.000	29.159.000
Balanstotaal activa	**162.197.000**	**153.659.000**
PASSIVA	**1-1-2017**	**31-12-2017**
Vaste passiva		
Algemene reserve	684.000	685.000
Bestemmingsreserves	6.071.000	6.871.000
Voorzieningen	12.678.000	13.209.000
Langlopende schulden	126.332.000	116.919.000
	145.765.000	137.684.000
Vlottende passiva		
Vlottende schuld	10.432.000	9.975.000
Liquide middelen	0	0
Overlopende passiva	6.000.000	6.000.000
	16.432.000	15.975.000
Balanstotaal passiva	**162.197.000**	**153.659.000**

Uit deze balans is af te leiden dat op basis van de voorliggende begroting de reservepositie van de gemeente verbetert en de schuldenpositie afneemt.

Bijlagen

Bijlage 1: Specificatie lokale heffingen

⇧Tarieven

Lokale heffing	2013	2014	2015	2016	2017
OZB woningen	0,178509%	0,177301%	0,185208%	0,166687%	0,166687%
OZB niet-woningen (eigenaren)	0,244607%	0,245034%	0,247172%	0,222455%	0,222455%
OZB niet-woningen (gebruikers)			0,191373%	0,172236%	0,172236%
Afvalstoffenheffing	€ 163	€ 163	€ 183	€ 183	€ 164
Rioolheffing	€ 168	€ 171	€ 173	€ 175	€ 177
Toeristenbelasting	€ 1,25 per overnachting	€ 1,25 per overnachting	€ 1,25 per overnachting	€ 1,25 per overnachting	€ 1,25 per overnachting
Reclamebelasting	€ 375	€ 375	€ 375	€ 375	€ 375
Hondenbelasting	€ 50 voor één hond	€ 50 voor één hond	€ 50 voor één hond	€ 50 voor één hond	€ 50 voor één hond

Bijlage 2: Specificatie risico's

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt gelet op de risico's die voor kunnen komen. Artikel 11 BBV geeft dan ook een financiële buffer te creëren om onvoorziene gebeurtenissen te dekken.

Risico	**1.** ⇧Projectrisico's bouwgrondexploitatie
Toelichting	De woningmarkt is aan het herstellen. De lage rente en het economisch herstel zijn hier oorzaken van. Daarnaast staan er door de prijsstijgingen minder huizen onder water waardoor er meer beweging komt. Ook in Gemert-Bakel merken wij aan de hand van de grondverkopen dit herstel van de woningmarkt. Mocht er echter weer een tegenslag komen bestaan risico's voor het vertraagd of onverkoopbaar zijn van gronden en woningen. Het risico ligt in renteverliezen, de herbestemming van gronden met de daaraan verbonden herwaarderingsverliezen en meer plankosten door de herontwikkeling. Op dit moment heeft de gemeente in alle kernen kavels beschikbaar. De gemeente is bereid zoveel mogelijk in te spelen op de wensen van de markt. De gemeente heeft een evenwichtig over de kernen verdeelde grondexploitatie-portefeuille. Risico's worden hierdoor verspreid. Binnen de grondexploitatie zijn er een vijftal projecten met een hoger risicoprofiel. Dit zijn Wolfsveld II, Nazareth, Keizersberg, Mortel Zuidrand en Handel centrumplan. Het totaal geïnvesteerde vermogen van deze plannen bedraagt 62,5% van de totale bouwgrondexploitatie. Jaarlijks wordt op deze vijf plannen € 937.500 rente bijgeschreven. De totaal getroffen voorziening voor de plannen bedraagt € 9 miljoen. Een toelichting op de risico's per project: **Wolfsveld II (bedrijventerrein):** Voor dit plan is een exploitatieplan opgesteld. Dit plan kent vooral een marktrisico, gezien het geïnvesteerde vermogen van 7,8 miljoen euro. Dit marktrisico geldt voor de door de gemeente zelf te ontwikkelen kavels, maar ook is in de exploitatie rekening gehouden met opbrengsten vanuit kavels door derden. Om het risico te beperken is gestart met een marketingplan "Smartpark Gemert" voor stimuleren verkopen. **Nazareth:** We hebben een principeovereenkomst gesloten met de kandidaat-kopers. Het contract dient voor 1-1-2017 getekend te worden. Het bestemmingsplan is onherroepelijk, de belangstelling onder potentiele kopers is groot. Na definitief akkoord zijn alle risico exact in beeld, we hebben bij deze exploitatie een belangrijke stap gezet ten opzichte van het voorjaar 2016. **Keizersberg:** In het kader van de pilot Reconstructie Zandgronden is een agrarisch bedrijf aan de Keizersberg aangekocht. Om ontwikkelingen mogelijk te maken zijn de betreffende percelen aangewezen als zoekgebied stedelijke ontwikkeling. Het bestemmingsplan dient hier op te worden aangepast. Er is dus naast en marktrisico gezien de hoeveelheid kavels ook nog een risico voor ruimtelijke procedure. **Mortel Zuidrand:** Door de marktomstandigheden zijn in 2011 tot en met heden geen kavels verkocht in het plangebied. Om het negatief exploitatieresultaat niet verder te laten oplopen zijn maatregelen getroffen. Er is een marketingstrategie opgesteld voor deze exploitatie en eind 2016 gaat deze van start. In de huidige exploitatie staan er verkopen tot en met 2025 gepland. Inzet van de marketingstrategie is deze verkopen te realiseren en waar mogelijk te versnellen wat een (nog niet ingecalculeerde)

	rentevoordeel geeft. **Handel centrumplan:** Deze exploitatie kent een hoog geïnvesteerd vermogen als gevolg van realisatie MFA en daarmee hoge rentelasten. Samen met het dorpsoverleg is een overleg gestart over invulling van de oude locatie De Bron. Vervallen categorie "niet in exploitatie genomen gebieden algemeen" (NIEGG): Een aantal aangekochte gronden zijn nog niet in exploitatie genomen. In de balans werden die tot nu toe gewaardeerd tegen aankoopprijs of lagere marktwaarde. Met ingang van 2016 is de categorie NIEGG door gewijzigde regelgeving komen te vervallen. Gebieden dienen of in exploitatie genomen te worden of als reguliere grond in de balans opgenomen te worden. Reguliere gronden kennen strengere waarderingsregels. Voor het voldoen aan deze regels is een overgangsregeling opgesteld welke loopt tot 2019.
Kans	75%
Impact	€ 2.528.000 op basis van een geactualiseerde inschatting.

Risico	**2.** ⇧Decentralisatie taken rijksoverheid
Toelichting	In 2015 zijn drie grote decentralisaties ingevoerd. Het gaat om de begeleiding/dagbesteding uit de Algemene wet bijzondere ziektekosten (AWBZ), de decentralisatie van de jeugdzorg en de invoering van de participatiewet. Voor alle drie de decentralisaties waren dat nieuwe taken en voor een deel onbekende doelgroepen. Voor de regelingen geldt dat zij zijn doorgevoerd met een efficiencykorting en dat een structurele verandering binnen het uitvoeringsstelsel vereist is. Om binnen de beschikbare budgetten te blijven, wordt de uitvoering van deze taken lokaal opgepakt waar het kan en regionaal waar gewenst. Soberheid en sociale innovatie staat voorop, niettemin zijn er wettelijke grenzen aan de mate van soberheid waarmee een gemeente deze regelingen kunnen inrichten. In 2015 is de gemeente ruim binnen de beschikbare budgetten gebleven. Voor het opvangen van de toekomstige risico's is een egalisatiereserve Sociaal Domein gevormd. In juli 2016 heeft de gemeenteraad de "Nota Reserves en Voorzieningen 2016" vastgesteld waarin staat dat de egalisatiereserve bedoeld is om eventuele tekorten binnen de 3D's in een bepaald jaar te verrekenen met eventuele overschotten in een ander jaar. <u>WMO en Jeugdzorg</u> In de begroting is het budget geraamd op basis van de inkomsten uit de Integratie uitkering Sociaal Domein. Met het uitkomen van de circulaires van het gemeentefonds worden de budgetten bij- of afgeraamd. <u>Participatiewet</u> Risico's bevinden zich op het gebied van de werking van de arbeidsmarkt in tijden van economisch herstel. De concurrentie aan de onderkant van de arbeidsmarkt neemt toe doordat er nieuw aanbod (schoolverlaters, vluchtelingen, MOE-landers) van arbeidskrachten instroomt en daar geen evenredig aanbod van werk tegenover staat. Met name de zwakkere werknemers vallen hierdoor buiten de boot. De instrumenten die bedoeld zijn voor de zwakkere werknemers (garantiebanen, beschut werk, loonkostensubsidie) zijn tot nu toe ontoereikend of nog niet goed ingevoerd. In de gemeente Gemert-Bakel loopt het project "Jeugd dat werkt" om de instroom van jongeren tegen te gaan. Aan de voorkant wordt in dit project geïnvesteerd waarbij we niet zeker weten of we de investering terugverdienen. Het project wordt ieder kwartaal

	gemonitord en heeft tot nu toe tot goede resultaten geleid waarbij het geïnvesteerde bedrag is terugverdiend door beperking van instroom. Dit project wordt ook in 2017 doorgezet, gefinancierd vanuit het lokale deel in de participatiewet. Voor de eerste 5% overschrijding op WWB-uitkeringen is de gemeente risicodrager. Senzer voert voor ons de WWB-uitkeringen uit. Daarbij gaan zij voor 2017 uit van een rijksbijdrage voor Gemert-Bakel van € 5.500.000. Uitgangspunt van de gemeenschappelijke regeling Senzer is dat de risico's gezamenlijk gedeeld worden. Dit dient nog bekrachtigd te worden in een solidariteitsregeling. Gezien de omvang van de algemene reserve bij het werkbedrijf (13,08 miljoen) wordt in deze begroting geen risicobedrag vermeld voor overschrijding WWB.
Kans	50%
Gevolg	5% van het totaal budget van € 13.410.788 in 2017 (septembercirculaire 2016) voor nieuwe taken wordt als incidenteel risico aangemerkt. Dit is afgerond een bedrag van € 670.000.
Impact	€ 335.000 Indien dit risico zich voordoet kan een beroep worden gedaan op de egalisatiereserve Sociaal Domein (3d's) die bij de jaarrekening 2015 met een bedrag van € 1.900.000 gevuld is.

Risico	**3.** ⇧Het verkrijgen van minder financiële middelen uit het Gemeentefonds dan oorspronkelijk geraamd
Toelichting	De algemene uitkering is een belangrijke inkomstenpost voor de gemeente. De opbrengsten kennen een schommelend patroon door de jaren heen Het Rijk heeft met de decembercirculaire 2015 een opschalingskorting bekend gemaakt voor de jaren 2020-2025. Deze kortingen worden gefaseerd ingevoerd vanaf 2020 en eindigen in 2025. Voor de Gemert-Bakel komt dit uiteindelijk neer op een structurele uitname uit het gemeentefonds van ongeveer € 210.000 per jaar. Het kabinet wil gemeenten stimuleren te herindelen waardoor de totale gemeenten minder apparaatslasten hebben. Door samenwerking in de Peel en een efficiëntere bedrijfsvoering kan naar verwachting binnen de beschikbare budgetten de ondersteuning van inwoners worden gerealiseerd. Daarnaast kunnen zaken lokaal in samenhang worden georganiseerd. De herverdeling van het gemeentefonds is grotendeels afgerond en heeft per saldo gunstig uitgepakt. Hierdoor is het risico afgenomen.
Kans	50%
Gevolg	1% van de totaalinkomsten van € 38.021.000 (septembercirculaire 2016)
Impact	€ 190.000

Risico	4. ⇧De verkoop van gronden en panden (risico's vastgoedmarkt)
Toelichting	In het verleden hebben we veel gronden en panden verworven. Per 31-12-2015 heeft de gemeente Gemert-Bakel € 40 miljoen geïnvesteerd in de bouwgrondexploitatie. Daarnaast zijn panden en gronden aangekocht welke geen relatie hebben met de bouwgrondexploitatie. Het relatief veel gronden en panden in bezit hebben brengt risico's met zich mee. Aan herbestemming van gronden zijn herontwikkelingskosten en eventuele afwaarderingsverliezen verbonden. Wanneer afzet van de panden en gronden achterblijft, is de gemeente drager van de rentelasten. Bij iedere jaarrekening wordt gekeken naar de marktwaarde van de in bezit zijnde panden en 'Ruimte voor Ruimte' titels. Waar nodig is, wordt de boekwaarde verlaagd naar die marktwaarde. De afgelopen jaren is mede gezien de risico's bewust een beleid gevoerd om panden af te stoten als er geen reden was deze in bezit te houden. Via de financiële rapportages zijn de daaraan verbonden boekverliezen of boekwinsten verwerkt. Van de voorraad woningen niet zijnde bouwgrond en gronden bijzondere bestemming is een risico opgenomen van 10% over de boekwaarde.
Impact	€200.000

Risico	5. ⇧Verstrekte geldleningen en hypotheken
Toelichting	De gemeente heeft in het verleden leningen verstrekt aan een woningcorporatie, zorginstelling, werknemers, starters op de woningmarkt en verschillende stichtingen en verenigingen. Als financier loopt de gemeente risico's, vergelijkbaar met die van een bank. Het economisch herstel is hierop positief van invloed. De gemeente heeft per 01-01-2017 ongeveer € 45 miljoen aan leningen uitstaan. Bij de gevolgbepaling is het risico op 1% gesteld.
Kans	25%
Gevolg	€ 450.000 zijnde 1% van de uitstaande leningen
Impact	€ 113.000

Risico	6. ⇧Het overschrijden van het budget bij openeindregelingen (exclusief 3D)
Toelichting	Leerlingenvervoer: Vanaf 2010 zijn een aantal maatregelen genomen om een besparing op het leerlingenvervoer van in totaal € 260.000 te realiseren. De jaarschijf 2014 was het laatste jaar met een taakstelling. In de begroting 2017 is voor het leerlingenvervoer een bedrag van € 606.900 begroot, gelijk aan die van 2016. Op basis van de nieuwe aanbesteding van het leerlingenvervoer in 2014 is de verwachting dat dit bedrag toereikend zal zijn. De kosten van leerlingenvervoer blijft echter altijd afhankelijk van het aantal leerlingen. De kans op overschrijding is wel klein. We werken ook hard aan de implementatie van passend onderwijs zodat de kinderen thuis nabij het juiste onderwijs ontvangen. WMO: Betreffen respectievelijk advies en cliëntondersteuning, bevorderen maatschappelijke deelname en individuele voorzieningen. Een risico is het niet adequaat kunnen invullen van de verhuisplicht bij duurdere woningaanpassingen door krapte op de woningmarkt als het gaat om aangepaste woningen of gemakkelijker aan te passen woningen. Het aantal verzoeken tot woningaanpassing is onvoorspelbaar. Op het gebied van zorg bestaat de mogelijkheid dat zorgaanbieders failliet gaan waardoor voor een hogere prijs zorg ingekocht moet worden. Ten slotte kan het zijn dat een grotere groep inwoners een beroep doet op ondersteuning door de gemeente. In 2015 zijn de uitgaven voor WMO overigens ruim binnen budget gebleven. Voor

	2016 is dit ook de verwachting In 2012 en 2013 zijn er diverse beleidsaanpassingen geweest, zoals het aanscherpen van de voorwaarden voor verstrekking van individuele voorzieningen, herdefiniëring van de doelgroep en herbeoordeling van algemeen gebruikelijke voorzieningen. Dit heeft geleid tot duidelijke besparingen. Ingeval een verdere versobering wordt gevraagd zullen de wettelijke grenzen die aan de zorg verbonden zijn in acht moeten worden genomen. Te noemen kansen zijn investering in informele netwerken, steunpunten en de introductie van de maatschappelijke stage. De gemeente zet hier doelbewust op in om de risico's in de zorgvraag van bewoners te kunnen inperken. Het beroep op huishoudelijke zorg is afgenomen mede door deze maatregel. Ten slotte wordt ingezet op substitutie, dat wil zeggen dat naar lokale, goedkopere oplossingen wordt gezocht waar een ondersteuningsvraag is. Tevens ontstaan nieuwe initiatieven zoals zorg-coöperaties en initiatieven voor dagbesteding. Inwoners zorgen dan zelf voor passende ondersteuning in het informele netwerk. Door deze initiatieven voorkomen wij een beroep op de dure zorg of stellen dit beroep uit. Met de directe kortingen op het gemeentefonds is rekening gehouden in de begroting 2016-2019. De basis hiervoor is de mei- en september circulaire 2016 geweest. De uitgaven zijn daarbij op dezelfde hoogte gezet als de uitkering binnen het gemeentefonds voor de 3 decentralisatie uitkeringen (WMO, Jeugd en Participatie). Door samenwerking in de Peel en een efficiëntere bedrijfsvoering kan naar verwachting binnen de beschikbare budgetten de ondersteuning van inwoners worden gerealiseerd. Daarnaast kunnen zaken lokaal in samenhang worden georganiseerd.
Kans	50%
Gevolg	€ 250.000
Impact	€ 125.000

Risico	**7.** ⇧Haalbaarheid bezuinigingen
Toelichting	Diverse omstandigheden kunnen ertoe leiden dat bezuinigingen niet, slechts deels of niet tijdig genoeg worden gerealiseerd. Bij het niet realiseren van bezuinigingen dienen aanvullende maatregelen te worden genomen om het financiële evenwicht wederom te herstellen. Op dit moment zijn de volgende bezuinigingen nog onderhanden: • Toeristenbelasting • Subsidie Kunstlokaal Voor een totaal bedrag van € 305.000. Het risico is afgenomen omdat in deze begroting besloten is de voorgenomen bezuiniging op binnensport van € 130.000 te laten vervallen. Zie ook de paragraaf ⇧bezuinigingen
Kans	25%
Gevolg	€ 305.000
Impact	€ 76.250

Risico	8. ⇧Aanleverplicht afval
Toelichting	De gewesten in de provincie Noord-Brabant hebben met Attero Zuid B.V. aanbiedingscontracten die lopen tot 1 februari 2017 voor wat betreft het brandbaar huishoudelijk restafval. Attero dient aan de verwerker een minimale hoeveelheid restafval van 510k ton aan te leveren. Vanaf 2011 is deze hoeveelheid niet meer in totaal aangeleverd door de gewesten op basis van een garantie voor de verwerker van het afval, Afvalverbranding Zuid-Nederland. B.V. (AZN). Begin 2015 heeft Attero een arbitrage aangespannen tegen de gewesten, omdat de gewesten de facturen voor de naheffing niet hebben betaald. Op 8 januari 2016 is een arbitraal eindvonnis afgewezen. Uit het vonnis blijkt dat aan Attero Zuid geen beroep op een garantie toekomt, omdat AZN haar installatie in die jaren op vollast heeft kunnen laten draaien. Naast het huishoudelijk rest-afval dat afkomstig is van de Brabantse gemeenten, zou Attero Zuid over de jaren 2011-2014 aangevuld hebben met in Zuid-Nederland beschikbaar afval. Het gevolg van de uitspraak is dat Attero-Zuid geen naheffing aan de Brabantse Gewesten en/of gemeenten in rekening mag brengen en de arbitrage daarmee in het voordeel van de Brabantse gewesten en gemeenten is beslist. Attero vecht deze uitkomst nu aan in een vernietingsprocedure voor het Gerechtshof te Den Haag. De uitkomst daarvan is nog ongewis. Daarmee is het mogelijk dat er een nieuwe arbitrage zou kunnen plaatsvinden. Mocht uit de nieuwe arbitrage blijken dat de gewesten ongelijk hebben, dan is het mogelijk dat de gemeenten een naheffing zouden moeten betalen. Het risico is sterk afhankelijk van de uitkomst van deze arbitragezaak. Ook is inmiddels bekend dat Attero een naheffing wil indienen over de periode 2015 tot 1 februari 2017. Een voorzichtige inschatting is dat een naheffing over de totale periode 2011-2017 ongeveer € 400.000 zou kunnen bedragen voor Gemert-Bakel.
Gevolg	€ 400.000 (2011 t/m 2017)
Impact	Indien dit risico zich voordoet kan een beroep worden gedaan op de voorziening afval.

Risico	9. ⇧Golfbaan
Toelichting	De gemeente is een erfpachtovereenkomst aangegaan en heeft een hypothecaire geldlening verstrekt aan de exploitant van de golfbaan, Beheerstichting Golfbaan Stippelberg. Vanwege de slechte financiële resultaten heeft de gemeenteraad op 2 oktober 2014 besloten tot een set van maatregelen om zo de erfpacht en hypotheeklasten fors te verlagen. Het geïnvesteerde vermogen is weliswaar voor de gemeente met ruim 1,6 miljoen euro toegenomen maar het acute risico van een faillissement is afgewend door het raadsbesluit. Daarbij is het toezicht van de gemeente geïntensiveerd. Een belangrijk risico is dat in 2019 een nieuw, nu nog onbekend, rentepercentage gaat lopen. De kosten voor de erfpacht en hypotheek kunnen in de toekomst daarom weer gaan stijgen voor de beheerstichting. Daarnaast zijn in de begroting van de beheerstichting nog geen kosten voor groot onderhoud voorzien. De kosten in de begroting van de beheerstichting zijn goed onder controle te houden door de beheerstichting. Inkomsten kunnen meer fluctueren door externe invloeden.
Kans	25%

Gevolg	€ 300.000, het jaarlijks door de beheerstichting te betalen bedrag aan erfpacht en hypotheekrente in 2015-2019. Vanaf 2019 komt daar de jaarlijkse aflossing hypotheek van € 54.000 bij.
Impact	€ 125.000

10. ⇧Overige risico's

Risico	⇧BTW-vrijstelling
Toelichting	Het is nog steeds onduidelijk wanneer zal worden besloten om de BTW-sportvrijstelling te verruimen zodat deze in overeenstemming wordt gebracht met de Europese BTW-regelgeving. Deze verruiming heeft grote nadelige financiële gevolgen voor gemeenten in Nederland. Vanwege onder andere deze nadelige gevolgen voor gemeenten, zijn al meerdere malen schriftelijke vragen gesteld aan de Staatssecretaris van Financiën over onder andere een in te stellen compensatieregeling. Ook in de laatste lijst van vragen en antwoorden van 18 april 2016 geeft de Staatssecretaris geen duidelijkheid of er een compensatieregeling zal komen en hoe deze er dan uit zou komen te zien. Wel is uit een verslag van een overleg in de Tweede Kamer op 30 juni 2016 af te leiden dat een compensatieregeling volgens de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) noodzakelijk wordt geacht. Wanneer wordt besloten om de BTW-sportvrijstelling per 1 januari 2017 uit te breiden en de beperking van de BTW-druk door middel van de fiscale modellen met betrekking tot sportstichtingen weg valt, én er tóch geen compensatieregeling zou komen, wordt de gemeente alsnog een deel van de BTW verschuldigd over de investeringen welke in de afgelopen jaren zijn gedaan via deze sportstichtingen (10-jaars-herzieningsperiode). In het slechtste geval kan dit voor de gemeente Gemert-Bakel tot een naheffing van BTW van € 113.000 leiden. Overigens wordt door een aantal accountantskantoren aangegeven dat er ook na een eventuele verruiming van de BTW-sportvrijstelling nog modellen denkbaar zijn die de aftrek van BTW op de kosten van sportaccommodaties mogelijk maken.
Kans	50%
Gevolg	€ 113.000
Impact	€ 57.000

Risico	⇧Renteontwikkelingen/treasury
Toelichting	De rentestand is momenteel laag. Dit biedt op dit moment de mogelijkheid relatief goedkoop kort vreemd vermogen aan te trekken. Rentestijgingen kunnen tot hogere lasten leiden. Als risico is 1% van de totale jaarlijkse rentebetalingen opgenomen.
Impact	€ 49.000

Risico	⇧Planschadeclaims die worden ingediend
Toelichting	In 2013 is € 112.000, in 2014 € 98.000, in 2015 €30.000 en in 2016 € 30.000 (t/m augustus) aan planschades betaald ten laste van de exploitatie. Het risico is in de loop van de tijd wat afgenomen vanwege het structureel afsluiten van planschade verhaalsovereenkomsten bij nieuwe particuliere plannen, waarmee de planschade verhaald wordt op de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan.
Kans	50%
Gevolg	€ 80.000 (gemiddelde 2013-2014-2015)
Impact	€ 40.000

Niet gekwantificeerde risico's

Risico	⇧MACE
Toelichting	MACE heeft in 2014 aangekondigd bij de gemeente een aansprakelijkheidsstelling van € 6.000.000 te willen indienen. In juli 2014 heeft de gemeente de aansprakelijkheidsstelling van MACE afgewezen. Er is tot september 2016 geen reactie op deze brief gekomen. Inmiddels heeft MACE een andere advocaat en deze heeft op 21 september 2016 per brief medegedeeld dat MACE de aansprakelijkheidsstelling onverkort handhaaft.

Risico	⇧IGP
Toelichting	Vanuit de driehoek: gemeente, Waterschap en De Peelhorst zijn in het convenant afspraken gemaakt over de verdeling van de kosten. Er is een risico bij een eventueel faillissement of het achterblijven van de zandwinning, die via de jaarlijkse toekomstige afdracht (maatschappelijke bijdrage) een belangrijke dekking vormt voor de gedane investeringen in het IGP-project.

Risico	⇧Verbonden partijen
Toelichting	De gemeente wil via verbonden partijen gemeentelijke doelstellingen realiseren, meestal met als doel efficiencyvoordelen en kennisdeling. In de paragraaf verbonden partijen is hiervan een overzicht weergegeven. De gemeente is daarbij financieel gebonden. Dit brengt risico's met zich mee. Bijvoorbeeld op het moment dat een dergelijke partij verliezen lijdt of fors moet inkrimpen. De risico's per verbonden partij zijn aangegeven in de paragraaf verbonden partijen.

Risico	⇧Wet houdbare overheidsfinanciën (HOF)
Toelichting	De Wet Houdbare overheidsfinanciën bevat strengere regels om te zorgen dat het Nederlandse begrotingstekort beperkt wordt tot 3%. Ook gemeenten, provincies en waterschappen vallen hieronder. Deze 3% wordt op macroniveau beoordeeld. Iedere gemeente krijgt wel een individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort in een jaar. Europa kan Nederland bij herhaaldelijke overschrijding van de EMU-normen ook een sanctie opleggen. In de wet houdbare overheidsfinanciën is de mogelijkheid opgenomen om een Europese boete door te kunnen vertalen naar onder andere gemeenten. Dit naar rato van de bijdrage van de gezamenlijke gemeenten aan het overschrijden de Europese normen. In dat geval vindt er inhouding van een deel van de algemene uitkering van het gemeentefonds plaats. Wel moet er dan ook sprake zijn van een overschrijding van het plafond voor het EMU-tekort van de decentrale overheden samen.

Risico	⇧Schatkistbankieren
Toelichting	Overschotten van gemeenten moeten worden uitgezet bij de staat. Hierdoor zal de Nederlandse staat minder geld hoeven te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld administratief dalen. Daarnaast kunnen risico's zoals Icesave zich niet meer voordoen. De rentevergoeding van de staat is lager dan op de reguliere markt. De gemeente Gemert-Bakel heeft op het moment geen structurele overschotten en wordt daarmee niet financieel geraakt. Mogelijke neveneffecten van schatkistbankieren zijn een lagere dividenduitkering van de BNG en een mogelijke stijging van de rente van de BNG in geval van een veranderde bankstatus. Deze mogelijke neveneffecten raken de gemeente wel.

Risico	⇧Invoering vennootschapsbelasting overheidsbedrijven
Toelichting	Overheden zijn door een wetswijziging vanaf 2016 voortaan Vpb-plichtig voor hun ondernemersactiviteiten. Doel hiervan is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daartoe moeten overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', voortaan vennootschapsbelasting gaan betalen. Samen met de gemeente Laarbeek is de Vpb-plicht geïnventariseerd en wordt deze geïmplementeerd in beide gemeentelijke organisaties. Naar verwachting blijft de heffing van vennootschapsbelasting bij onze gemeente beperkt tot de activiteiten binnen de gemeentelijke bouwgrondexploitatie (€40.000 per jaar). De Vpb hierover kunnen als kosten worden genomen op de betreffende exploitatie waardoor deze exploitatie minder winstgeven wordt. Over de toepassing van de regelgeving bij gemeenten zijn nog geen definitieve standpunten. Andere activiteiten blijven naar verwachting buiten de heffing van Vpb.

Risico	⇧Metropoolregio Eindhoven
Toelichting	De nieuwe organisatie Metropoolregio Eindhoven (MRE) is in maart 2015 formeel van start gegaan. Het is een afgeslankte organisatie met een grote flexibiliteit op het gebied van bedrijfsvoering. Als gevolg van de transformatie zijn er aanzienlijke frictiekosten. Het betreft zowel voormalig personeel van de Milieudienst als de reductie van het personeelsbestand van het SRE. De intentie van het MRE is om deze lasten in het tijdvak tot 2021 volledig af te bouwen. Voor de afbouw zijn de risico's afgedekt door de vorming van de voorziening Reorganisatie SRE (besluit Regioraad juni 2013) op de balans van het MRE. De voorziening wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld en geactualiseerd door het MRE om vast te stellen dat deze voorziening toereikend is om de uitgaven van de reorganisatie te bekostigen.

Risico	⇧Aansprakelijkheid loonbelasting derden
Toelichting	De gemeente huurt aannemers en uitzendbureaus in. Als deze partijen hun loonbelasting niet afdragen kan de gemeente door de Belastingdienst hiervoor wettelijk aansprakelijk worden gesteld. Er zijn diverse administratieve maatregelen om de risico's hiervoor te beperken zoals voorgeschreven modelovereenkomsten van de belastingdienst en uitbetaling via G-rekeningen. Deze maatregelen worden voornamelijk toegepast bij grotere opdrachten.

Risico	⇧Individueel Keuze Budget (IKB)
Toelichting	Iedere medewerker van de gemeente Gemert-Bakel krijgt per 1 januari 2017 naast salaris ook de beschikking over een vrij besteedbaar budget, het Individueel Keuze Budget (IKB). Dit is afgesproken in het cao-akkoord 2013-2015. De bronnen voor het IKB zijn de vakantie-uitkering (8%), de eindejaarsuitkering (6%), de levensloopbijdrage(1,5%) en het bovenwettelijk verlof 14,4 uur (0,8%). Wat verandert is dat het bovenwettelijk verlof wordt omgezet in geld. Dit geld kan, net als de rest van het budget worden ingezet voor het terugkopen van verlof of juist voor andere doelen zoals aanschaf van een fiets, opleiding of vakbondscontributie. Onbekend is hoeveel uren straks worden aangekocht door medewerkers, in de verkoop van het bovenwettelijk verlof t.b.v. toevoeging aan het IKB is in meerjarig perspectief voorzien.

Risico	⇧Invoering omgevingswet
Toelichting	De Omgevingswet vervangt het huidige systeem van omgevingsrecht. De wet treedt naar verwachting in 2019 in werking. Kern van de stelselherziening vormt de integratie van alle sectorale wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Onder meer de Wet ruimtelijke ordening, de Wabo, de Crisis- en Herstelwet, de Wet natuurbeheer, de Waterwet en grote delen van de Wet milieubeheer en de Monumentenwet gaan op in de Omgevingswet. De Omgevingswet nodigt overheden uit om integraler te gaan werken en om ruimte te geven aan initiatieven uit de samenleving via uitnodigingsplanologie. De Omgevingswet heeft gevolgen voor de planningspraktijk van gemeenten. De nieuwe integrale instrumenten en de snellere procedures dwingen gemeenten om na te denken over de inzet van deze instrumenten en over het aanpassen van interne en externe werkprocessen. De toegenomen flexibiliteit en afwijkingsmogelijkheden onder de Omgevingswet zorgen er voor dat de afwegingsverantwoordelijkheid sterk verschuift van het bestemmingsplan naar het moment van reguliere vergunningverlening. Dit vereist andere kennis, competenties en werkwijzen. Behalve de benodigde interne capaciteit voor de voorbereiding en anticipatie op de nieuwe omgevingswet is een zorgvuldig implementatietraject noodzakelijk. Hiervoor kan het zijn dat op onderdelen inhuur van externe kennis vereist zal zijn. Daarnaast zullen we extern advies moeten vragen op velerlei gebied, waaronder ook met betrekking tot de digitalisering en informatievoorziening ("open data"). Tegelijkertijd hebben we te maken met een capaciteitsinzet van bepaalde teams met een bekostigingsmethodiek waarvoor dekking moet worden gezocht. Omdat de daadwerkelijke impact van de Omgevingswet nog niet te voorzien is zal dit gedurende het implementatietraject steeds duidelijker worden. De Omgevingswet is voor een deel een doorontwikkeling van bestaande ambities en zijn er in zoverre geen extra kosten. De komende jaren zullen de kosten wel hoger worden. Er zullen kosten voor ict-voorzieningen, opleidingen en trainingen en aanpassingen van de bedrijfsprocessen moeten worden gemaakt. Omdat nog niet duidelijk is welke afspraken over compensatie de VNG hierover gaat maken met de minister is nog niet duidelijk over welke bedragen gesproken dient te worden.

Bijlage 3: Specificatie onderhoud kapitaalgoederen

Beschrijving per categorie
De kapitaalgoederen vindt u hieronder per beheerplan weergegeven. Onder het kopje beleidskader wordt aangegeven welke beheer- en beleidsplannen zijn vastgesteld door de gemeenteraad.

Daarna wordt een korte schets gegeven van de huidige stand van zaken. Tenslotte staan de jaarlijkse stortingen en onttrekkingen weergegeven. Voor verloop van de jaarlijkse storting is een verklaring gegeven. Voor de jaarlijkse onttrekkingen voor het grote onderhoud is dit niet gedaan omdat deze per definitie grillig verloopt afhankelijk voor de dat jaar geplande werkzaamheden.

BEHEERPLANNEN KAPITAALGOEDEREN

Categorie	⇧1. Groen							
Beleidskader	Groenbeheerplan 2013							
	De gemeenteraad heeft bij verschillende bezuinigingsrondes in 2010 tot en met 2013 besloten om structureel te bezuinigen op de budgetten voor onderhoud van het openbaar groen. Om te kunnen voldoen aan deze taakstellende bezuinigingen zijn beheersniveau's en –frequenties van een aantal beheergroepen en beheergebieden neerwaarts aangepast. Het vigerende groenbeheerplan Gemert-Bakel 2007 is daarmee op 21 november 2013 geactualiseerd. Daarbij is de volgende kwaliteit benoemd: Toepaste kwaliteit in Gemert-Bakel: Niveau B : Voldoende kwaliteit. Standaard functioneel, eenvoudig en degelijk, voldoende onderhouden, wel wat op aan te merken, redelijk netjes. Dit is de kwaliteit voor zowel centra, woongebieden en hoofdwegen. Er is geen voorziening groen daarom vindt er geen jaarlijkse storting plaats. Het groenonderhoud wordt betaald uit de reguliere budgetten binnen de begroting.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Jaarlijkse storting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Verklaring verloop storting	n.v.t.							
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer							

Categorie	⇧2. Riool							
Beleidskader	Gemeentelijk Watertakenplan 2013-2016							
	In 2012 is het Gemeentelijk Watertakenplan vastgesteld voor de periode 2013-2016. Dit is een integraal plan waarin opgenomen het verbrede Gemeentelijk Rioleringsplan en het Waterplan. Er wordt gewerkt aan samenwerking op Peelniveau het gebied van de gemeentelijke watertaken.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	6	139	27	104	104	104	104
	Jaarlijkse storting	449	483	234	508	771	840	905
Verklaring verloop storting	De jaarlijkse storting is een saldering en afhankelijk van het saldo van de totale post riolering dat jaar. Dat kan fluctueren afhankelijk van de investeringen in dat jaar.							
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer							

Categorie	⇧3. Openbare verlichting							
Beleidskader	Beleidsplan Openbare Verlichting 2015-2018							
	In februari 2015 is een nieuw beleids- en beheerplan Openbare verlichting vastgesteld. Hierin is het benodigde jaarlijkse budget voor onderhoud en vervanging bepaald aan de hand van de technische levensduur. Daarnaast is in kaart gebracht wat de achterstand in vervangingen is. Structureel wordt budget ter beschikking gesteld om de achterstand in vervangingen van lichtmasten en armaturen in te lopen. Doel is dat de achterstand in vervangingen eind 2028 geheel is ingelopen. Om de voorziening eind 2028 positief te houden was er vanaf 1 januari 2016 een extra jaarlijkse storting van € 149.000 nodig.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	296	32	31	217	220	223	226
	Jaarlijkse storting	34	307	408	292	295	299	302
Verklaring verloop storting	De raad heeft vanaf 2016 extra geld ter beschikking gesteld voor deze voorziening. De stortingen in 2015 en 2016 wijken af vanwege samenvoeging van reserves/voorzieningen openbare verlichtingen en die bedragen zijn grotendeels geen reguliere stortingen daarom.							
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer							

Categorie	⇧4. Spelen							
Beleidskader	Beheerplan spelen 2016-2022							
	In december 2015 is de beleids- en beheernotitie spelen 2016-2022 vastgesteld door de raad. Dit betrof een herijking van eerdere notitie die de periode 2012-2022 besloeg. Binnen de jaarlijkse storting van afgerond € 71.000 is 10% (€ 7.036,60) beschikbaar voor een stimuleringsfonds speeltoestellen. In de Voorziening Spelen is dit budget hiervoor afgezonderd.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	7	32	65	39	39	39	39
	Jaarlijkse storting	39	219	71	71	71	72	72
Verklaring verloop storting	Als gevolg van de herijking van de beleid- en beheernotitie spelen is de storting in 2016 verhoogd. Vanwege de samenvoeging tot 1 voorziening was er in 2015 eenmalige een hogere storting.							
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer							

Categorie	⇧5. Wegen
Beleidskader	Meerjarenplanning wegen Wegenplan 2013-2022 minimale variant taakstellend

Het wegbeheerplan is in het verleden meerdere keren door de raad bijgesteld in verband met noodzakelijke bezuinigingen. Dit heeft geresulteerd in het kiezen van de kwaliteit ‘basis’ voor alle wegen en het schrappen van een groot deel van de geplande wegen uit de onderhoudsplanning. In het laatst vastgestelde wegbeheerplan uit november 2013 worden de consequenties en de risico’s van de bezuinigingen nader uitgewerkt en onderbouwd en is aangegeven wat de mogelijkheden zijn om de negatieve consequenties op korte en langere termijn beheersbaar te houden.

De laatste weginspectie is in het voorjaar 2016 geweest.

De kwaliteit van de wegen in de onderstaande tabel is afgeleid van een tweetal CROW publicaties. De inspectie van de wegen is uitgevoerd conform publicatie 146. Op basis van publicatie 288 kan worden aangegeven per wegtype en schadebeeld welk inspectiecijfer van de globale visuele weginspectie hoort bij welk kwaliteitsbeeld. Het resultaat van de inspectie is dat de wegen in kwaliteit achteruit gaan. Na vaststelling van de nieuwe wegcategorisering zal in 2017 een nieuw beheerplan aangeboden worden.

De wegen die in deze inspectie als categorie D zijn aangemerkt (“te slecht”) zijn al opgenomen binnen het huidige beheerplan wegen en in deze begroting zijn dus voldoende middelen voorhanden om de achterstand in te lopen.

Kwaliteit	**A+**	**A**	**B**	**C**	**D**
Omschrijving beeld	Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig	Te slecht
Elementenverharding	60%	27%	8%	1%	5%
Asfaltverharding	34%	44%	8%	2%	12%
Betonverharding	97%	2%	0%	0%	1%
Totale oppervlakte	**49%**	**34%**	**8%**	**2%**	**8%**

Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	275	641	873	689	1183	1380	1369
	Jaarlijkse storting	664	944	952	775	788	807	814

Verklaring verloop storting	Met ingang van 2017 is er nieuwe financiële regelgeving van kracht geworden (BBV). Alleen groot onderhoud kan nog uit een voorziening worden betaald. Investeringen dienen voortaan te worden geactiveerd. Onder investeringen wordt verstaan aanleg van nieuwe wegen, herinrichting van wegen of revitaliseren van wegen. De storting in de voorziening is daardoor verlaagd, in de plaats daarvoor zijn in de begroting kapitaallasten opgenomen.
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

Categorie	⇧6. Sport							
Beleidskader	Beheerplan sport versie 15-05-2014							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	8	1	62	92	268	89	87
	Jaarlijkse storting	79	108	117	121	124	127	131
Verklaring verloop storting	Levensduur verlengend onderhoud wordt met ingang van 2014 geactiveerd in plaats uit de voorziening betaald. Daarvoor zijn in deze begroting kapitaallasten opgenomen. Deze activeringen zijn opgenomen in de investeringsparagraaf en maken dus geen onderdeel uit van deze onttrekkingen. De jaarlijkse verhoging van de stortingen betreft inflatiecorrectie. In deze begroting wordt € 100.000 extra uitgetrokken voor dagelijks onderhoud. Dit staat los van de voorziening die enkel ingezet wordt voor groot onderhoud.							
Programma	Economie & Sport							

Categorie	⇧7. Maatschappelijke accommodaties - MFA's							
Beleidskader	Beheerplan onderhoud gebouwen oktober 2013 Voor de multifunctionele accommodaties (MFA) zijn beheersstichtingen, die verantwoordelijk zijn voor het beheer en exploitatie van de gebouwen. Voor alle gerealiseerde MFA's zijn beheerplannen vastgesteld. Bij MFA de Mortel is het onderhoud via een DCM constructie uitbesteed.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	1	39	71	65	77	60	60
	Jaarlijkse storting	39	76	77	77	79	79	80
Verklaring verloop storting	De stortingen zijn in de loop van de jaren toegenomen vanwege de realisatie van nieuwe MFA's. De jaarlijkse verhoging tussen 2015-2020 betreft inflatiecorrectie.							
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting							

Categorie	⇧8. Schoolgebouw de Pandelaar							
Beleidskader	De gemeentelijke zorgplicht voor onderhoud en aanpassing van schoolgebouwen basisonderwijs is sinds 2015 vervallen (WPO artikel 92 lid 1 onder b en WEC artikel 90 lid 1 onder b). De schoolbesturen ontvangen de rijksmiddelen hiervoor sindsdien rechtstreeks van het ministerie. De voorziening heeft voortaan alleen betrekking op basisschool De Pandelaar, omdat hiervoor afwijkende afspraken zijn gemaakt.							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	21	34	14	34	34	34	34
	Jaarlijkse storting	15	34	34	34	34	34	34
Verklaring verloop storting	Door het vervallen van de onderhoudsplicht voor scholen zijn de jaarlijkse stortingen en onttrekkingen vervallen. De huidige storting betreft enkel de jaarlijkse onderhoudsbijdrage van De Pandelaar. In 2015 is de storting verhoogd omdat De Pandelaar meer geld van het Rijk krijgt voor het onderhoud en dit wordt 1 op 1 doorgezet naar de gemeente.							
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting							

Categorie	⇧9. Maatschappelijke accommodaties, dienstgebouwen en overige							
Beleidskader	Beheerplan onderhoud gebouwen oktober 2013							
Financiële consequenties	(x€1.000)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Programmatisch onderhoud (onttrekking)	26	2	30	24	53	50	50
	Jaarlijkse storting	113	114	55	55	56	56	57
Verklaring verloop storting	Levensduur verlengend onderhoud wordt verder met ingang van 2014 geactiveerd in plaats uit de voorziening betaald. Daarvoor zijn in deze begroting kapitaallasten opgenomen. Deze activeringen zijn opgenomen in de investeringsparagraaf.							
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting / Financiën en Vastgoed.							

Bijlage 4: Specificatie verbonden partijen

De aangegeven reserves en voorzieningen betreffen van de verbonden partijen zelf.

⇧1. Gemeente Laarbeek							
Aard activiteit	Intergemeentelijke ondersteunende diensten.						
Bestuurlijke betrokkenheid	n.v.t.						
Portefeuille	1 Algemene zaken						
Risico's	n.v.t.						
Eigen Vermogen 2017	n.v.t.						
Vreemd Vermogen 2017	n.v.t.						
Resultaat boekjaar 2017	n.v.t.						
Omvang deelname	De bijdrage van € 23.000 is het saldo van de onderlinge verrekening van de intergemeentelijke teams belastingen, financiële administratie, ICT, P&O en juridische zaken.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	16	10	23	23	23	23	23

⇧2. Senzer							
Aard activiteit	Uitvoering van de participatiewet met ingang van 1-1-2016 (voormalige naam werkbedrijf Atlant/De Peel.						
Bestuurlijke betrokkenheid	De gemeente wijst uit het college van burgemeester en wethouders twee leden aan voor het algemeen bestuur en één lid voor het dagelijks bestuur.						
Portefeuille	2 Sociaal Domein & Volkshuisvesting						
Risico's	De risico's worden gedeeld door de gemeente (inclusief BUIG) op basis van het solidariteitsbeginsel. Dit solidariteitsbeginsel dient nog verder te worden uitgewerkt te worden. Er is sterke afhankelijkheid van het rijksbeleid met betrekking tot financiering van de participatiewet. Daarnaast is de mate van uitstroom cliënten naar werk mede afhankelijk van de economische omstandigheden.						
Eigen vermogen 2017	€ 14.190.000 op 1-1-2017 en € 13.080.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 8.281.000 op 1-1-2017 en € 8.136.000 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	€ 11.538.000. Dit is inclusief de overgedragen rijksgelden voor participatie en BUIG.. * De taken van Senzer werden voorheen uitgevoerd door werkbedrijf Atlant en Werkplein (gemeente Helmond). Het Werkplein voerde voor ons de bijstandsuitkeringen uit (BUIG) maar kreeg niet de BUIG middelen zelf overgedragen. Dit bleef voor rente en risico van de gemeente Gemert-Bakel. Dit uitgangspunt is verlaten bij de oprichting van Senzer. De gemeente draagt nu de BUIG middelen over aan Senzer. Voor- of nadelen op de BUIG gelden worden gedeeld met de deelnemende gemeenten. Daarom is er ook een verschil tussen de betaalde bijdrage in 2015 en 2016.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	6.216	5.955*	11.538	11.538	11.538	11.538	11.538

⇧3. Peelgemeenten	
Aard activiteit	Uitvoering backoffice zorgtaken (met Asten, Deurne, Laarbeek en Someren)
Bestuurlijke betrokkenheid	Definitieve besluitvorming dient hierover nog plaats te vinden
Portefeuille	2 Sociaal Domein & Volkshuisvesting
Risico's	Geen.

Eigen vermogen 2017	€ 0 op 1-1-2017 en € 0 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 0 op 1-1-2017 en € 0 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	Nog onbekend, de verwachting is dat deze lager zal uitvallen dan de vergoeding die nu betaald wordt aan de gemeente Helmond voor de samenwerking binnen Peel 6.1 verband.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	0	0	0	NB	NB	NB	NB

⇧4. Blink

Aard activiteit	Uitvoering afvalinzamelings- en reinigingstaken. Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage, gebaseerd op de kosten van uitvoering van de werkzaamheden van deze gemeente.						
Bestuurlijke betrokkenheid	Een daartoe door de raad aangewezen lid van B&W is lid van het algemeen bestuur.						
Portefeuille	3 Ruimtelijke Ordening & Openbaar beheer						
Risico's	Er zijn geen risico's voor de gemeente.						
Eigen Vermogen 2017	€ 0 op 1-1-2017 en € 0 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 1.606.883 op 1-1-2017 en € 1.606.883 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	Er vindt geen financiële deelname plaats in het aandelenkapitaal. De financiële bijdrage bestaat uit de door Blink (SITA) in rekening gebrachte kosten van de afvalstromen.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	875	875	875	875	875	875	875

⇧5. GGD Brabant-Zuidoost

Aard activiteit	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de openbare gezondheidszorg, inclusief jeugdgezondheidszorg. Financiering op basis van bijdragen deelnemende gemeenten en particulieren.						
Bestuurlijke betrokkenheid	De gemeenteraad wijst een lid en een plaatsvervangend lid aan voor het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur wordt door en uit het algemeen bestuur gekozen.						
Portefeuille	2 Sociaal Domein & Volkshuisvesting						
Risico's	Gemeente is aansprakelijk voor eventuele tekorten.						
Eigen Vermogen 2017	€ 2.124.000 op 1-1-2017 en € 2.076.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 13.934.230 op 1-1-2017 en € 13.820.233 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente draagt in 2017 € 481.000 bij.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	464	506	495	481	508	508	508

⇧6. MRE (Metropoolregio Eindhoven) Regionale opgaven en Stimuleringsfonds

Aard activiteit	MRE is een gemeenschappelijke regeling voor metropoolvorming op het gebied van ruimte, economie (en mobiliteit) Subregio de Peel (werktitel) als 1 van de drie regio's van de MRE. Het betreft de transitie van de stichting Peelnetwerk naar een nieuw economisch en ruimtelijk netwerk waarmee de uitdagingen op het gebied van economie, ruimte, leefbaarheid en mobiliteit in gezamenlijkheid worden opgepakt. De rechtsvorm, besturing en bekostiging krijgen in 2017 nader vorm.
Bestuurlijke betrokkenheid	Eén lid wordt door de gemeenteraad aangewezen als lid van het Algemeen Bestuur
Portefeuille	1 Algemene zaken
Risico's	Als gevolg van de transformatie zijn er aanzienlijke frictiekosten. Het betreft zowel voormalig personeel van de Milieudienst als de reductie van het personeelsbestand van het SRE. De intentie van het MRE is om deze lasten in het tijdvak tot 2021

	volledig af te bouwen. Voor de afbouw zijn de risico's grotendeels afgedekt door de vorming van de voorziening Reorganisatie SRE (besluit Regioraad juni 2013) op de balans van het MRE.. De voorziening wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld en geactualiseerd door het MRE om vast te stellen dat deze voorziening toereikend is om de uitgaven van de reorganisatie te bekostigen. Verder is een garantstelling voor de vuilverbranding AVI-Moerdijk.						
Eigen Vermogen 2017	€ 3.591.124 op 1-1-2017 en € 2.616.524 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 31.648.500 op 1-1-2017 en € 30.855.116 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente betaald in 2017 totaal € 293.000 aan het MRE inclusief Brainport.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	302	284	272	293	294	295	296

⇧7. ODZOB (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)							
Aard activiteit	Het, ten behoeve van de deelnemers, gemeenschappelijk uitvoeren van taken op het gebied van het omgevingsrecht en om als verlengstuk van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving van de regio Zuidoost-Brabant.						
Bestuurlijke betrokkenheid	De gemeenteraad wijst een lid en een plaatsvervangend lid aan voor het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur wordt door en uit het algemeen bestuur gekozen.						
Portefeuille	3 Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer						
Risico's	Gemeente is aansprakelijk voor eventuele tekorten.						
Eigen Vermogen 2017	€ 1.355.025 op 1-1-2017 en € 1.529.166 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 5.435.301 op 1-1-2017 en € 3.935.301 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	Begrote winst van € 174.000						
Omvang deelname	Het budget voor de taken 2017 bedraagt € 629.000						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	746	592	615	629	629	629	629

⇧8. Peel 6.1							
Aard activiteit	De gemeenschappelijke regeling Peel 6.1 bestaat formeel nog maar daarin zijn geen activiteiten meer belegd op dit moment.						
Bestuurlijke betrokkenheid	De gemeente wijst twee leden uit het college van burgemeester en wethouders aan voor het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur wordt door en uit het algemeen bestuur gekozen.						
Portefeuille	1 Algemene zaken						
Risico's	Geen.						
Eigen Vermogen 2017	€ 0 op 1-1-2017 en € 0 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 0 op 1-1-2017 en € 0 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente draagt in 2017 niks aan deze regeling bij.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	67	32	32	0	0	0	0

⇧9. VRBZO (Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost)	
Aard activiteit	Organisatie waarin brandweer, GHOR (rampenbestrijding), meldkamer en Regionale Ambulancevoorziening samenwerken bij incidenten en rampen. Financiering door Rijk en gemeenten voor wat betreft brandweer/rampenbestrijding en door COTG en gemeenten bij ambulancevervoer.
Bestuurlijke betrokkenheid	De burgemeester zit namens de gemeente in het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Zuidoost-Brabant.
Portefeuille	1 Algemene zaken
Risico's	Gemeente is aansprakelijk voor tekorten op basis van aantal inwoners (50%) en aantal wooneenheden (50%) voor zover het de brandweertaken betreft en naar rato van aantal inwoners voor wat betreft het ambulancevervoer.

Eigen Vermogen 2017	€ 11.457.976 op 1-1-2017 en € 10.607.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 14.181.719 op 1-1-2017 en € 16.635.000 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente draagt in 2017 € 1.359.000 bij. Dit bedrag loopt op naar € 1.425.000 in verband met de aflopende nadeelcompensatie en herverdelingseffect algemene uitkering op de bijdrage aan VRBZO						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	995	1.027	1.155	1.359	1.425	1.425	1.425

⇧10. Beheerstichting golfbaan Stippelberg

Aard activiteit	Het realiseren en exploiteren van een golfbaan in Bakel-Milheeze.						
Bestuurlijke betrokkenheid	PPS-constructie. College wijst een lid aan die deelneemt in het bestuur van de beheerstichting.						
Risico's	De gemeente is een erfpachtovereenkomst aangegaan en heeft een hypothecaire geldlening verstrekt aan de exploitant van de golfbaan, Beheerstichting Golfbaan Stippelberg. Vanwege de slechte financiële resultaten heeft de gemeenteraad op 2 oktober 2014 besloten tot een set van maatregelen om zo de erfpacht en hypotheeklasten fors te verlagen. Het geïnvesteerde vermogen is weliswaar voor de gemeente met ruim 1,6 miljoen euro toegenomen maar het acute risico van een faillissement is afgewend door het raadsbesluit. Daarbij is het toezicht van de gemeente geïntensiveerd. Een belangrijk risico is dat in 2019 een nieuw, nu nog onbekend, rentepercentage gaat lopen. De kosten voor de erfpacht en hypotheek kunnen in de toekomst daarom weer gaan stijgen voor de beheerstichting. Daarnaast zijn in de begroting van de beheerstichting nog geen kosten voor groot onderhoud voorzien. De kosten in de begroting van de beheerstichting zijn goed onder controle te houden. Inkomsten kunnen meer fluctueren door externe invloeden.						
Eigen Vermogen	- € 1.155.525 op 1-1-2017 en - € 1.155.525 per 31-12-2017.						
Vreemd Vermogen 2017	€ 4.484.697 op 1-1-2017 en € 4.484.697 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	Nog niet bekend						
Omvang deelname	n.v.t.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	0	0	0	0	0	0	0

⇧11. Dimpact

Aard activiteit	Het leveren van een volledige oplossing voor gemeentelijke digitale dienstverlening aan haar leden.						
Bestuurlijke betrokkenheid	Een collegelid is lid van het bestuur.						
Portefeuille	1 Algemene zaken						
Risico's	De gemeente is lid en daardoor verantwoordelijk voor Dimpact beslissingen. Ieder lid heeft evenveel inbreng.						
Eigen Vermogen 2017	€ 608.140 op 1-1-2017 en € 608.140 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 1.831.108 op 1-1-2017 en € 1.831.108 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente betaalt in 2017 aan lidmaatschapskosten € 6.000, daarnaast is de gemeente aan Dimpact een bijdrage verschuldigd per inwoner van de gemeente per jaar voor het gebruik van het product.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	6	6	6	6	6	6	6

⇧12. BIZOB (Stichting Bureau Inkoop Zuidoost Brabant)

Aard activiteit	Het begeleiden en ondersteunen in gemeentelijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, al dan niet in gezamenlijkheid met andere gemeenten.

Bestuurlijke betrokkenheid	Twee zetels in het bestuur van de stichting BIZOB, statutair gevestigd in Deurne.						
Portefeuille	1 Algemene zaken						
Risico's	Exploitatierisico.						
Eigen Vermogen 2017	€ 1.167.210 op 1-1-2017 en € 1.167.210 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 387.389 op 1-1-2017 en € 387.839 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente betaalt in 2017 een bijdrage van € 100.000. Dit is exclusief winstuitkeringen. Deze worden niet geraamd in de begroting.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	68	68	119	100	100	100	100

⇧13. Stichting Halt							
Aard activiteit	Vermindering en voorkomen van jeugdcriminaliteit en overlast van vuurwerk.						
Bestuurlijke betrokkenheid	Niet van toepassing.						
Risico's	Eventueel een afbouwvergoeding bij een éénzijdige stopzetting van de gemeentelijke bijdrage.						
Eigen Vermogen 2017	€ 3.471.426 op 1-1-2017 en € 3.471.426 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 5.535.291 op 1-1-2017 en € 5.535.291 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	De gemeente betaalt in 2017 een bijdrage van € 8.500.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	10	10	9	9	9	9	9

⇧14. SVn (Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten)							
Aard activiteit	Het verstrekken van hypothecaire geldleningen ten behoeve van starters op de woningmarkt.						
Bestuurlijke betrokkenheid	Niet van toepassing.						
Risico's	De gemeente draagt risico als hypotheekverstrekker. Dit risico is beperkt door de NHG garantie.						
Eigen Vermogen 2017	€ 65.173.000 op 1-1-2017 en € 65.173.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 1.152.084.000 op 1-1-2017 en € 1.152.084.000 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 0						
Omvang deelname	Tot en met het laatste raadsbesluit van 2 mei 2013 van € 800.000 is totaal (gemeentedeel) € 7.705.000 beschikbaar gesteld waarvan. De financiële bijdrage betreft de 0,5% jaarlijkse beheervergoeding aan het SVn over uitstaande leningen.						
Financiële bijdrage	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	27	26	24	23	21	20	19

⇧15. Brabant Water							
Aard activiteit	Deelname in het aandelenkapitaal.						
Bestuurlijke betrokkenheid	Deelname aan algemene aandeelhoudersvergadering.						
Portefeuille	1 Financiën & Vastgoed						
Risico's	Waardevermindering aandelen.						
Eigen Vermogen 2017	€ 524.465.000 op 1-1-2017 en € 524.465.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 390.983.000 op 1-1-2017 en € 384.634.000 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	Een begrote winst van € 40.000.000						
Omvang deelname	De gemeente neemt voor € 2.450 deel in het aandelenkapitaal.						
Inkomsten	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	0	0	0	0	0	0	0

⇧16. BNG Bank (NV Bank Nederlandse Gemeenten**)**

Aard activiteit	Deelname in het aandelenkapitaal (als aandeelhouder).						
Bestuurlijke betrokkenheid	Deelname aan algemene aandeelhoudersvergadering.						
Portefeuille	5 Financiën & Vastgoed						
Risico's	Waardevermindering aandelen.						
Eigen Vermogen 2017	€ 4.163.000.000 op 1-1-2017 en € 4.163.000.000 op 31-12-2017						
Vreemd Vermogen 2017	€ 145.371.000.000 op 1-1-2017 en € 145.371.000 op 31-12-2017						
Resultaat boekjaar 2017	€ 226.000.000						
Omvang deelname	De gemeente neemt voor nominaal € 113.685 deel in het aandelenkapitaal (45.474 aandelen). De gemeente ontvangt jaarlijks dividend, in 2017 begroot op € 58.000.						
Inkomsten	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
(x€1.000)	58	26	43	58	58	58	58

Bijlage 5: Specificatie grondbeleid

Met ingang van 2017 is het verplicht in de begroting zowel de contant gemaakte als niet contant gemaakte eindewaarde van de complexen te laten zien.

⇧Complex (x€1.000)	Geïnvesteerd vermogen	Prognose	
		Eindwaarde contant gemaakt	Eindwaarde niet contant gemaakt
Gemert Bedrijvenpark Wolfsveld	343	+337	+376
Gemert Gelind Pelikaan	607	-645	-688
Gemert Wolfsveld II	7.812	+2.227	+3.203
Gemert Klooster Nazareth	3.874	-2.092	-2.509
Gemert Kruiseind	521	-194	-208
Gemert Doonheide Molenbroekse Loop	830	+1.903	+2.367
Gemert Bloemerd	828	-862	-894
Gemert Doonheide -Fielepien	-37	+41	+43
Gemert Oudestraat-Bisonstraat	-18	+12	+13
Gemert Fitland	29	+715	+798
Gemert Attendorenstraat	190	+384	+445
Gemert Molenrand	25	+411	+443
Bakel Bedrijventerrein	1.193	+757	+907
Bakel Middengebied Soersel	89	-232	-259
Bakel Neerakker	-268	+3.653	+5.448
Milheeze Zuidrand	510	+122	+146
Milheeze Bedrijventerrein	-39	+273	+307
Milheeze Noord	1.875	+99	+119
Handel Centrumplan	2.951	-2.391	-2.667
Handel De Fuik	1.513	+155	+186
Handel Kalkhoven	2.035	-2.090	-2.248
De Mortel Zuidrand	5.043	-2.474	-2.967
De Mortel Westrand	2.411	+201	+312
De Mortel Centrumontwikkeling	887	-194	-218
De Rips Korhoenstraat/Paterslaan	35	+59	+68
De Rips Uitbreiding	1.254	+115	+165
Elsendorp Keizersberg	4.846	-2.430	-3.219
Elsendorp Noord	860	+192	+265
Saldo	**40.204.000**	**- 1.948**	**-266**

Bijlage 6:Incidentele baten en lasten

⇧Omschrijving (x€ 1.000)	2017	2018	2019	2020
Uitstel subsidie KunstLokaal	50	0	0	0
Algemene uitkering asielinstroom	98	0	0	0
Totaal Sociaal Domein & Volkshuisvesting	**148**	**0**	**0**	**0**
Voorzieningen bij bushaltes	10	0	0	0
Trots op agro en samenleven in buitengebied	76	76	0	0
Subsidie natuur	20	0	0	0
Totaal Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer	**106**	**76**	**0**	**0**
Economische ontwikkeling en ambitie recreatie & toerisme	83	61	0	0
Totaal Economie & Sport	**83**	**61**	**0**	**0**
Fee toeristenbelasting 8%	31	31	0	0
Kapitaallasten (voordeel) *	-269	-205	-194	-152
Totaal Financiën & Vastgoed	**-238**	**-174**	**-194**	**-152**
IKB (alle programma's) **	360	0	0	0
Algemene uitkering asielinstroom	-98	0	0	0
Saldo	**361**	**-37**	**-194**	**-152**

*Conform de financiële verordening Gemert-Bakel starten de volledige kapitaallasten van een investering pas in het jaar na afronden van deze investering. Dit is een toegestane werkwijze. De provincie heeft in haar algemene toezichtbrief voor de begroting 2017 wel aangegeven dat formeel de afschrijvingslast in het jaar van investering dan als een incidenteel voordeel dient te worden gezien.

** Op 1 januari 2017 wordt het individueel keuzebudget (IKB) voor gemeentelijke medewerkers van kracht als uitvloeisel van de cao-afspraken. Medewerkers krijgen meer vrijheid om arbeidsvoorwaarden naar eigen inzicht vorm te geven. Dit verloopt in principe budgetneutraal voor de gemeente.

Deze nieuwe regelgeving heeft wel effect op de wijze van uitkering vakantiegeld. Normaliter wordt het vakantiegeld over de periode juni 2017 – mei 2018 uitgekeerd in mei 2018. Onder de nieuwe regelgeving moet het vakantiegeld over de periode juni 2017 – december 2017 uiterlijk in december 2017 worden uitgekeerd. Dat geeft eenmalig een extra kostenpost in 2017. Het betreft enkel een verschuiving van kosten. Bij uitdiensttreding van medewerkers ontvangen zij naar rato minder vakantiegeld dan onder de oude systematiek voor 1-1-2017. In de meerjarenschijf 2017 was al rekening gehouden met deze eenmalige last van € 360.000.

Bijlage 7: Specificatie EMU-saldo

In de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof) zijn afspraken gemaakt over het toegestane jaarlijkse tekort bij gemeenten, provincies en waterschappen. Het gaat hierbij met name om het aandeel van de decentrale overheden in het begrotingstekort (in kastermen) van de staat als geheel. Dit moet op macroniveau voldoen aan de Europese normstelling. Deze is momenteel maximaal 3% van het BBP. De indicator die hiervoor gebruikt wordt, is het EMU-saldo.

Jaarlijks wordt in de septembercirculaire Gemeentefonds per gemeente aangegeven wat de 'individuele referentiewaarde EMU-saldo' zal zijn voor het komende jaar. De referentiewaarde is een doorvertaling van de macronorm van het maximale aandeel in het EMU-tekort naar het individueel niveau van gemeenten, waterschappen en provincies op basis van de begrotingstotalen van deze individuele gemeenten, provincies en waterschappen. De individuele referentiewaarde is geen strikte norm, maar geeft de afzonderlijke gemeenten wel een indicatie van hun maximale aandeel in het toegestane EMU-tekort.

		⇧Berekening EMU-Saldo (x€1.000)	**2015**	**2016**	**2017**
+	1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-444	6.923	623
+	2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.793	4.157	3.080
+	3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.952	3.215	-230
-	4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	5.448	1.558	1.872
+	5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
+	6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
+	8	Baten bouwgrondexploitatie voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	2.306	1.333	1.351
-	10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
-	11	Verkoop van effecten	0	0	0
		Saldo	**-453**	**250**	**444**

Bijlage 8: Specificatie verschillen (> €10.000)

Algemene zaken

	⇧MRE en extra middelen Brainport (begrotingsnota)
Bedrag	€ 21.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Algemene zaken
Toelichting	Betreft • Indexatie bijdrage MRE van € 4.000. • Hogere bijdrage voor Brainport Development van € 17.000 op grond van de meerjarenfinanciering Brainport Development 2017-2020. Deze is gebaseerd op de strategie 'Brainport Next Generation'. Hierbij treedt de werkorganisatie vooral op als een verbinder die de ambities van overheden en bedrijven bij elkaar brengt. Bij de strategische visie 'Brainport Next Generation' kan worden gedacht aan: - Innovatie in het onderwijs aanjagen; - Internationaal talent voor de regio behouden, door er (bijvoorbeeld via nieuw te creëren banen) voor te zorgen dat de regio voor hen voldoende aantrekkelijk is en blijft; - Zogenaamde 'start-ups' en 'scale-ups' faciliteren, zodat nieuwe bedrijvigheid ontstaat en bestaande bedrijvigheid wordt vergroot en versterkt; - De toegang van het regionaal Midden- en Kleinbedrijf tot (externe) financiering blijven verbeteren; - (Inter)nationale promotie van Brainport als de hightechregio van Nederland; - Clustervorming van bedrijven: zorgen dat meerdere bedrijven binnen één sector die elkaar aanvullen en versterken zich dicht bij elkaar vestigen; - Gericht werken aan een sterker vestigingsklimaat voor ondernemers: denk aan een verbetering van alle denkbare regionale voorzieningen op het gebied van infrastructuur, verblijf, wonen, onderwijs en dergelijke. Ook wordt in de strategie aandacht besteed aan maatschappelijke uitdagingen op het gebied van gezondheid, mobiliteit, energie, voedsel en veiligheid. Hier wordt actie gevraagd van overheden. Aan bedrijven wordt gevraagd om hier met innovatieve oplossingen op in te springen.

	⇧Veiligheidsregio (begrotingsnota)
Bedrag	€ 19.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Algemene zaken
Toelichting	Betreft indexatie van de gemeentelijke bijdrage voor de Veiligheidsregio (VRBZO).

	⇧Peel Interventie Team (PIT)
Bedrag	€ 18.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Algemene zaken
Toelichting	Om vanuit één coördinatiepunt regionaal samen te werken op het gebied van integrale handhaving en veiligheid (bijvoorbeeld met betrekking tot overlast gevende panden, hennepplantages en verschijningsvormen van georganiseerde criminaliteit) is het “Peelland Interventie Team” (PIT) opgericht. Binnen het PIT werken de zes gemeenten in de Peel, vertegenwoordigers van de politie Eenheid Oost-Brabant, de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost en Senzer.

	⇧ Handhaving (begrotingsnota)
Bedrag	€ 205.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	In het handhavingsbeleid hebben we prioriteiten gesteld op het gebied van handhaving. Om alle, door de raad vastgestelde thema’s met hoge prioriteit, op te pakken zijn extra financiële middelen nodig. Ook voor het afhandelen van klachten, meldingen en handhavingsverzoeken. De handhavingsverzoeken moeten we altijd oppakken omdat hierop een voor bezwaar en beroep vatbaar besluit genomen moet worden, ook bij thema’s die een prioriteit gemiddeld of laag hebben. Een bijzondere categorie die opgepakt wordt zijn de zogenaamde IPPC-inrichtingen. Dit zijn grote milieubelastende bedrijven die aan veel Europese regels dienen te voldoen.

	⇧ Diverse (technische) verschillen lasten
Bedrag	€ 2.269.000
I/S	Lasten zijn structureel als lasten afgeraamd
Programma	Algemene Zaken
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting

	⇧Hogere leges reisdocumenten
Bedrag	€ 73.000 + € 25.000
I/S	Bedrag is incidenteel als bate bijgeraamd voor 2017 en 2018
Programma	Algemene zaken
Toelichting	Op basis van de werkelijke ontvangsten wordt dit bedrag bijgeraamd. Daar staat wel een hogere afdracht aan leges aan het Rijk van € 66.000 tegenover. Na 2019 worden reisdocumenten en rijbewijzen voor 10 jaar verstrekt in plaats van 5 jaar. Daarom zijn de inkomsten vanaf 2019 gehalveerd.

	⇧ Diverse (technische) verschillen baten
Bedrag	€ 421.000
I/S	Bedrag is incidenteel en als bate afgeraamd
Programma	Algemene zaken
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

Sociaal Domein & Volkshuisvesting

	⇧Aanpassen budgetten septembercirculaire
Bedrag	€ 381.000
I/S	Bedrag is structureel als last afgeraamd
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting
Toelichting	In de septembercirculaire is voor € 381.000 minder geld ter beschikking gesteld voor het Sociaal Domein vanuit het Rijk. De begroting volgt dit 1 op 1. In de meicirculaire is voor € 922.000 meer geld voor het Sociale Domein ter beschikking gesteld voor het Sociaal Domein vanuit het Rijk. De begroting is hierop ook 1 op 1 aangepast. Via de 3e financiële rapportage is dit verwerkt in de begroting 2016 en maakt daarom al onderdeel uit van de betreffende jaarschijf.

	⇧ Diverse (technische) verschillen lasten
Bedrag	€ 3.682.000
I/S	Structureel als lasten afgeraamd
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting

	⇧ Diverse (technische) verschillen baten
Bedrag	€ 17.309.000
I/S	Structureel als baten afgeraamd
Programma	Sociaal Domein & Volkshuisvesting
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer

	⇧ Bomenbeheer en vervanging (begrotingsnota)
Bedrag	€ 187.000
I/S	Dit bedrag is voor € 172.000 incidenteel en voor € 15.000 structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Naar aanleiding voor het bomenbeleidsplan wordt in 2017 incidenteel € 172.000 gereserveerd voor een 'VTA controle' (Visual Tree Assessment) van het bomenbestand en voor noodzakelijke vervangingen. Daarnaast is voor nader onderzoek, specialistische snoei en abonnementen structureel € 15.000 opgenomen. Voor 2018 en verder is voorzichtigheidshalve wel een stelpost in de begroting opgenomen van € 110.000 voor vervanging.

	⇧ Trots op Agro en samenleven in het buitengebied
Bedrag	€ 76.000
I/S	Dit bedrag is incidenteel bijgeraamd voor 2017 en 2018, ieder jaar € 76.000
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Trots op Agro en samenleven in het buitengebied voor een periode van 2 jaar. Dit bedrag wordt ingezet voor bijdrage in kosten inspirators, projectleider en ondersteuning. In de begrotingsnota 2017 was in jaarschijf 2017 voor plattelandsontwikkeling een bedrag van € 50.000 incidenteel ter beschikking gesteld. Deze € 50.000 wordt ingezet als dekking voor de kosten in 2017.

	⇧Kapitaallasten wegen (begrotingsnota)
Bedrag	€ 69.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Als gevolg van nieuwe regelgeving BBV dienen alle investeringen vanaf 1 januari 2017 te worden geactiveerd. Herinrichting wegen en rehabilitatie van wegen valt onder investeringen. Voor 2017 geeft dit een jaarlijkse last van € 69.000 oplopend tot € 275.000 in 2020. Voor de wegcategorisering is € 75.000 extra opgenomen als kapitaallast in deze begroting maar dit bedrag gaat pas vanaf jaarschijf 2018 in.

	⇧Meer urenafname ODZOB (begrotingsnota)
Bedrag	€ 60.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	De extra werkzaamheden als gevolg van het hogere aantal ruimtelijke procedures, worden verricht door de Omgevingsdienst (ODZOB). Deze kosten worden dus bijgeraamd. Hierdoor is het mogelijk om meer en sneller ruimtelijke procedures te doorlopen voor de aanvragers.

	⇧ Ecologische verbindingszones (begrotingsnota)
Bedrag	€ 25.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Afgelopen jaren zijn binnen de gemeente verschillende ecologische verbindingszones (EVZ's) aangelegd. Het onderhoud werd in overleg met het waterschap uitgevoerd waarbij de gemeente voor haar deel van de werkzaamheden in natura betaalde door de inzet van eigen personeel. Met de reorganisatie in 2014 is de personele inzet komen te vervallen. Voor het onderhoud van deze EVZ's zijn structureel middelen nodig, echter er is nu niets gereserveerd in de reguliere budgetten groenonderhoud. Voor 2017 is de gemeentelijke bijdrage begroot op € 22.500. De jaren daarna wordt de bijdrage hoger omdat dan ook de EVZ Peelse Loop is ingericht en later ook nog de EVZ Snelle Loop.

	⇧ Subsidies natuur
Bedrag	€ 20.000
I/S	Bedrag is incidenteel als last bijgeraamd voor 2017.
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Voor natuur is in de jaren 2016 en 2017 een bedrag van € 20.000 extra ter beschikking gesteld voor subsidies natuur. Het bedrag voor 2016 is geregeld via de 4e financiële rapportage 2016. Het bedrag voor 2017 via deze begroting.

	⇧ Diverse (technische) verschillen lasten
Bedrag	€ 1.620.000
I/S	Structureel als lasten afgeraamd
Programma	Ruimtelijke ordening & Openbaar beheer
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting

	⇧Meer leges bestemmingsplanwijzigingen (begrotingsnota)
Bedrag	€ 60.000
I/S	Bedrag is structureel als bate bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Afgelopen jaren waren de baten leges bestemmingswijzigingen hoger dan geraamd, als gevolg van het hogere aantal ruimtelijk procedures. Deze worden structureel met € 60.000 verhoogd.

	⇧Minder leges omgevingsvergunning (begrotingsnota)
Bedrag	€ 111.000
I/S	Bedrag is structureel als bate afgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	De aard van de aanvragen verandert. Er worden steeds meer vergunning plichtige kleinere aanvragen ingediend, de grote bouwplannen lopen in aantallen terug. Het totaal aantal aanvragen neemt echter wel toe waardoor de werkzaamheden niet afnemen. Jaarlijks wordt € 111.000 minder leges omgevingsvergunningen verwacht.

	⇧Verhoging, indexatie huur- en legesinkomsten
Bedrag	€ 16.000
I/S	Bedrag is structureel als bate bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer / Overige programma's
Toelichting	Indexatie van huur- en leges inkomsten op grond van begrotingsnota (1%) daar waar mogelijk.

	⇧ Diverse (technische) verschillen
Bedrag	€ 458.000
I/S	Bedrag is structureel als baten afgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting

Economie & Sport

	⇧Dagelijks onderhoud sport
Bedrag	€ 100.000
I/S	Bedrag is structureel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	Op 14 juli 2016 heeft de gemeenteraad nieuwe kaders van de kadernota sport vastgesteld. Het externe bureau Copier heeft op basis van deze nieuwe kaders een rapport opgesteld. Dit rapport is tot stand gekomen door een schouw die is uitgevoerd op de sportvelden en de gesprekken die Copier en de gemeente met de desbetreffende verenigingen hebben gevoerd. Daaruit is duidelijk geworden dat de in onze begroting 2016-2019 beschikbare bedragen voor dagelijks onderhoud niet overeenkomen met de normbedragen. Daarom is in deze begroting structureel € 100.000 extra opgenomen voor dagelijks onderhoud. Vervangingsinvesteringen en grote renovaties vallen niet onder dagelijks onderhoud.

	⇧Voorzieningen bij bushaltes (begrotingsnota)
Bedrag	€ 10.000
I/S	Bedrag is incidenteel als last bijgeraamd
Programma	Ruimtelijke Ordening & Openbaar Beheer
Toelichting	In het collegeprogramma is het volgende opgenomen onder de paragraaf “meer kwaliteit realiseren”: - De kwaliteit van de openbare ruimte (bv. wegen, fietspaden, verlichting) en voorzieningen moeten op orde zijn en moeten goed bereikbaar zijn. - Gemert-Bakel is beter bereikbaar. Onderdeel van de bereikbaarheid van Gemert-Bakel en de voorzieningen is het openbaar vervoer. In de afgelopen jaren is geconstateerd dat op een aantal plekken de voorzieningen bij de bushaltes onvoldoende aansluiten bij de vraag. Met name het ontbreken van een aantal fietsrekken en de kwaliteit van de fietsrekken. Om het openbaar vervoer te stimuleren is het hebben van goede voorzieningen bij de bushaltes onontbeerlijk. Voorgesteld wordt om in 2016 in kaart te brengen waar de knelpunten zitten op het gebied van de voorzieningen bij de bushaltes en deze in 2017 op te lossen. Daarmee wordt invulling gegeven aan het regionale beleid waarin het veraangenamen van Openbaar Vervoer als doel geformuleerd is. In het gevraagd bedrag is rekening gehouden met een schatting van ongeveer 200 fietsstallingsplaatsen. Er zijn voor deze maatregel provinciale subsidiemogelijkheden (50-80%) waardoor de bijdrage vanuit de gemeente lager is.

	⇧Economische ontwikkeling
Bedrag	€ 2.000 (vorig jaar was een incidenteel bedrag van € 85.000 beschikbaar)
I/S	In 2017 wordt € 83.000 en in 2018 wordt € 61.000 incidenteel als lasten geraamd
Programma	Economie & Sport
Toelichting	*Economische ontwikkeling – Strategie en uitvoeringsprogramma's* Van Europees tot provinciaal niveau is economische ontwikkeling benoemd als een belangrijke drager van regionale ontwikkeling en wordt ingezet op kennisvalorisatie, MKB-ondersteuning en het leggen van verbindingen tussen sectoren met als doel topsectoren en de basiseconomie te versterken en de economische draagkracht te vergroten. Op peelniveau is een strategische visie De Peel en een economische agenda 2016-2020 ontwikkeld (2015/2016), die een vertaalslag kent naar uitvoeringsagenda's (2016) voor De Peel (o.a. Agrofood). Hieraan leveren 8 Peelgemeenten een bijdrage. Het gezamenlijk optrekken geeft De Peel een krachtige positie in de regio en verder. Op lokaal niveau stellen we een economische visie op (2016), die inzicht geeft in de economische ontwikkelingen die de komende jaren in de gemeente te verwachten zijn. Door vooraf een visie te ontwikkelen op de thema's: werklocaties/bedrijventerreinen, buitengebied, centrum/kernen en toerisme en recreatie en deze met stakeholders te bediscussiëren, kunnen de afwegingen en de voorwaarden waaronder medewerking wordt verleend verkend worden. Daarnaast wordt duidelijk welke initiatieven om een reactieve en welke om een pro-actieve houding van de gemeente vragen. Met als doel de bestaande economie te versterken en gericht te acquireren naar nieuwe ondernemers. Opgeleverd worden: - Een lokale economische visie (2016); - Over tot actie, d.m.v. een lokaal uitvoeringsprogramma 2016-2020 (2016/2017), vertaald in concreet uit te voeren projecten. De lokale en sub-regionale basis hiervoor wordt gelegd middels een cluster- en ketenonderzoek. Op basis van dit onderzoek wordt voor Gemert-Bakel en de Peel zichtbaar welke groep van bedrijven en organisaties actief zijn op dezelfde 'markt' (clusters) en geeft het onderzoek inzicht in de aaneenschakeling of ordening van parallelle processen van verschillende organisaties en professionals, gericht op het gezamenlijk bereiken van een vastgesteld resultaat (ketens). Het onderzoek is uitgesplitst in drie onderdelen: 1. Kwantitatieve analyse (2015); 2. Kwalitatieve analyse (2016) en het leggen van een koppeling met de lokale economische visie; 3. Over tot actie, d.m.v. bijeenkomsten/clustertafels (2016/2017). Twee maal per jaar organiseren we, samen met de overige partners van de multiple helix een themabijeenkomst t.b.v. monitoren, sturen en delen van informatie uit het programma economie. Begrote kosten • Cluster- en Ketenonderzoek (deel 3), bijeenkomsten/clustertafels: € 10.000 • Bijdrage in opstellen Peelbrede economische agenda: *; • Lokaal uitvoeringsprogramma 2016-2020 en communicatie daarover: € 15.000; • Themabijeenkomst: € 5.000. * Deze activiteiten zullen worden gedekt uit de reeds gereserveerde bijdrage t.b.v. de overname van voormalige taken van het SRE. Hiertoe zal een bedrag van € 11.726 (€ 0,40 per inwoner) worden ingebracht.

Bedrijventerreinen
De doorontwikkeling van de bestaande bedrijventerreinen is van belang voor wat betreft de economische groei, leefbaarheid, bereikbaarheid toekomstbestendigheid en werkgelegenheid in/van Gemert-Bakel. Zo ook de herbestemming en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen (o.a. 7 ha Wolfsveld I).

In de regio maken we afspraken (2016) over het 'stoplichtenmodel' dat aangeeft hoeveel iedere gemeente heeft en houdt aan uitgeefbare m2 bedrijventerrein. Een belangrijk instrument om m2 bedrijventerrein in Gemert-Bakel veilig te stellen, wat kan voorkomen dat we in de toekomst bedrijfsgronden moeten omvormen en afwaarderen.

Van belang is het eveneens dat we een gunstig ondernemersklimaat creëren (2016/2017), waarbij we bestaande ondernemers verbinden, stimuleren, faciliteren, activeren en behouden en nieuwe ondernemers interesseren en activeren. In overleg met de ondernemers zijn we onder andere aan de slag gaan met het invoeren van parkmanagement (o.a. stichting veilig keurmerk), aanleg van breedband/glasvezel en het gezamenlijk vermarkten van het bedrijventerrein.

Begrote kosten:
- Commercieel vermarketingplan: te financieren uit de grondexploitatie.
- Parkmanagement: € 15.000;
- Ondernemersfonds: € 15.000;
- Help een bedrijf: € 2.500;
- Cofinanciering activiteiten van het EPGB en ondernemersverenigingen op concrete projecten zoals breedband/glasvezel, parkmanagement, themabijeenkomsten etc.: € 10.000;
- Onderzoekskosten leisureontwikkeling: € 10.000;
- Onderzoekskosten aanleg glasvezel bedrijventerreinen: PM.

Arbeidsparticipatie
Sociaal verantwoord ondernemen, waarbij ondernemers worden gestimuleerd om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en/of een arbeidshandicap aan te nemen, wordt breed uitgedragen.

Mobiliteit en bereikbaarheid
Op 6 oktober 2016 heeft de gemeenteraad van Gemert-Bakel ingestemd met de bereikbaarheidsagenda "Brainport Duurzaam Slim Verbonden". Hiermee onderschrijft de raad de principes en ambities van de bereikbaarheidsagenda en stemt zij in met de intergemeentelijke werkwijze om gezamenlijk op een slimme manier de bereikbaarheidsproblematiek in de regio op te pakken. Bovendien heeft de raad de intentie uitgesproken om, voor de financiering van de bijdrage van de gemeente Gemert-Bakel, middelen te zoeken binnen de begroting in de periode 2016-2030.
Begrote kosten:
- PM.

Recreatie en toerisme
Om meer toeristen naar Gemert-Bakel te trekken, wil Gemert-Bakel zich positioneren als cultuur hotspot in De Peel. Om als gemeente zichtbaar te zijn is een goede koppeling tussen marketing en het toeristisch/culturele aanbod van groot belang. Om Gemert-Bakel beter te kunnen positioneren is het van belang om meer cultuuruitingen in de dorpskernen te laten plaatsvinden en de inwoners in te schakelen als ambassadeurs.

De huidige lokale routestructuren (fiets- wandel- en ruiterroutes) vormen een basis voor Gemert-Bakel als toeristisch recreatieve gemeente. Het aanbod is echter

	verouderd en het beheer en onderhoud is onvoldoende geborgd richting de toekomst. Een kwaliteitsslag is daarom noodzakelijk om de inwoners/toeristen de mooiste plekken, kernwaarden van de gemeente te laten beleven. Dit doen we op een innovatieve wijze. Opgeleverd wordt: 1. Een overzicht van het huidige aanbod (regionaal – lokaal) (2015/2016); 2. Een lokaal uitvoeringsprogramma, waarin verankert: een gevarieerd aanbod, aansluitend bij het merk Heerlijck Vrij, aansluitend bij regionale initiatieven (o.a. Breuken Beleven), kwantiteit t.o.v. kwaliteit, beleving/storytelling/identiteit, éénduidige bewegwijzering beheer en onderhoud, nieuwe technologie/innovatie. Begrote kosten: • Budget is in de begroting 2016 opgenomen t.b.v. GBT (Gemert-Bakel Toerisme)-VVV en de Stichting Peelpromotie; • Kwaliteitsslag routestructuren: € 30.000; • Verdieping cultuuruitingen en verkenning van nieuwe concepten €10.000. *Centrumontwikkeling* We stellen een dorpsvisie met daarbij een uitvoeringsprogramma op voor Bakel om zo onze centra aantrekkelijk en leefbaar te houden. Ondernemersvereniging Gemert en de gemeente Gemert-Bakel hebben gezamenlijk geïnvesteerd in een centrummanager, met als belangrijkste doel: Hartje Gemert op de kaart zetten en meer bezoekers naar het centrum trekken. Uitvoering van de missie-visie kernteam, op basis van cofinanciering. Begrote kosten: • Projecten voortvloeiend uit de dorpsvisie en uitvoeringsprogramma Bakel: € 10.000; • Cofinanciering centrummanager Gemert op basis van 50% bijdrage door de gemeente: € 10.000; • Uitvoering visie/missie kernteam, op basis van cofinanciering: PM.

	⇧ Diverse (technische) verschillen lasten
Bedrag	€ 1.391.000
I/S	Structureel als lasten afgeraamd
Programma	Economie en Sport
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

	⇧ Diverse (technische) verschillen baten
Bedrag	€ 564.000
I/S	Structureel als baten afgeraamd
Programma	Economie en Sport
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

Financiën & Vastgoed

	⇧Verlagen post onvoorzien (begrotingsnota)
Bedrag	€ 64.000
I/S	Bedrag is structureel als last afgeraamd
Programma	Financiën & Vastgoed
Toelichting	In de begroting 2015 is de post onvoorzien verhoogd als buffer voor de structurele aframing via zerobudgetting op verschillende budgetten, waaronder het budget handhaving. In deze begroting wordt de post onvoorzien met € 64.000 teruggebracht (naar het oorspronkelijke niveau van € 70.000) vanwege de structurele toevoeging aan het budget handhaving van € 205.000.

	⇧ Diverse (technische) verschillen
Bedrag	€ 9.301.000
I/S	Structureel en incidenteel als lasten afgeraamd
Programma	Financiën en vastgoed
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

	⇧ Minder opbrengsten pachtgronden
Bedrag	€ 13.000
I/S	Structureel als bate afgeraamd
Programma	Financiën & Vastgoed
Toelichting	Op basis van het huidige voorraad aan pachtgronden wordt deze post bijgesteld

	⇧ Vervallen opbrengsten GBKN
Bedrag	€ 15.000
I/S	Structureel als bate afgeraamd
Programma	Financiën & Vastgoed
Toelichting	In onze begroting staat ontvangsten opgenomen voor de grootschalige basiskaart Nederland (GBKN), deze vervallen per 1 januari 2017. Daar tegenover staan ook € 6.000 aan wegvallende externe kosten.

	⇧ Diverse (technische) verschillen baten
Bedrag	€ 39.396.000
I/S	Voornamelijk structureel als baten afgeboekt
Programma	Financiën & Vastgoed
Toelichting	De financiële relatie met de programmabegroting 2016 is door de technische mutatie van apart presenteren van overhead en algemene dekkingsmiddelen eenmalig verbroken. Daarnaast zijn er door de Nota reserves en voorzieningen 2016 een groot aantal mutaties in deze begroting.

Bijlage 9: Specificatie kostendekkendheid leges

Met deze kostenonderbouwing wordt een inzicht gegeven in kostentoerekening van de activiteiten die een direct verband hebben met de te leveren diensten waarvoor middels de legesverordening worden gevraagd.

De vereisten voor kostendekkendheid van de leges zijn als volgt:

- Leges mogen maximaal kostendekkend zijn op ramings- c.q. begrotingsbasis (baten gedeeld door lasten maximaal 100%);
- De lasten betreffen zowel ambtelijke inzet als externe kosten;
- Op grond van een uitspraak van de Hoge Raad van 13 februari 2015 geldt de eis van kostendekkendheid voor de legestarieven binnen de totale legesverordening (kruissubsidiëring tussen titels mogelijk).
- Daarnaast geldt op grond van de werkingssfeer van de Europese Dienstenrichtlijn bij titel 3 de eis van kostendekkendheid voor de legestarieven per hoofdstuk;
- Kosten van werkzaamheden die geen verhaalbare (belastbare) dienst zijn, worden niet toegerekend waaronder;
    - Kosten van beleid;
    - Kosten van handhaving, toezicht en controle (m.u.v. 1e controle na oplevering) v.w.b. titel 2;
- De gecompenseerde BTW op kosten (BTW-compensatiefonds), wordt als kostenpost meegenomen
- Overhead maakt geen onderdeel uit van de portefeuilles, maar kan nog wel worden betrokken in het bepalen van de kostendekkendheid. Daarom wordt dit gepresenteerd in een aparte kolom.

⇧Leges titel 1 tot en met titel 3

Omschrijving	Directe lasten	Overhead	Baten	Dekking %
Titel 1 (dienstverlening)	618	191	554	68%
Titel 2 (omgevingsvergunning)	849	370	836	69%
Titel 3 (horeca en evenementen)	79	46	26	21%
Totaal leges	**1.546**	**607**	**1.416**	**66%**

Bijlage 10: Kerngegevens

KERNGEGEVENS PER 1 JANUARI VAN HET BETREFFENDE JAAR

Sociale structuur	2014	2015	2016	2017
Aantal inwoners:	29.315	29.513	29.647	30.047
waarvan:				
van 0 t/m 19 jaar	6.852	6.749	6.734	6.771
van 20 t/m 49 jaar	10.942	10.931	10.782	10.937
van 50 t/m 59 jaar	4.633	4.722	4.763	4.779
van 60 t/m 64 jaar	2.014	2.040	2.105	2.145
van 65 jaar en ouder	4.874	5.071	5.263	5.415
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden	351	351	373	373

Fysieke structuur	2014	2015	2016	2017
Oppervlakte gemeente:	12.366 ha	12.366 ha	12.366 ha	12.366 ha
waarvan:				
binnenwater:	109 ha	109 ha	109 ha	109 ha
historische dorpskern:	8 ha	8 ha	8 ha	8 ha
Oppervlakte groen buitengebied (excl. bosgrond):	308 ha	308 ha	308 ha	308 ha
Oppervlakte groen in woonomgeving:	114 ha	114 ha	114 ha	114 ha
Oppervlakte sportvelden:	312 ha	312 ha	312 ha	312 ha
Oppervlakte bossen:	410 ha	350 ha	350 ha	350 ha
Lengtes van wegen:				
- asfalt:	209 km	209 km	209 km	209 km
- klinkerwegen:	97 km	97 km	97 km	97 km
- betonwegen:	16 km	16 km	16 km	16 km
- overige (o.a. zandwegen en halfverharding):	90 km	90 km	90 km	90 km
Aantal woonruimten:	12.334	12.451	12.582	12.662

Financiële structuur (* € 1.000)	2014	2015	2016	2017
Opbrengst OZB	7.817	8.068	7.188	7.241
Opbrengst OZB per inwoner	0,27	0,27	0,24	0,24
Algemene uitkering gemeentefonds	21.823	37.873	38.744	38.021
Algemene uitkering per inwoner	0,74	1,28	1,31	1,27
Balanstotaal	182.495	180.466	173.505	153.659
Vaste geldleningen (exclusief woningbouw)	139.938	132.426	126.652	113.658
Vaste geldleningen per inwoner	4,77	4,49	4,14	3,78

Financiële structuur vervolg (* € 1.000)	2014	2015	2016	2017
Algemene reserve (exclusief jaarrekeningresultaat)	-11.674	-9.045	-8.373	+ 684
Bestemmingsreserves	9.943	8.208	7.878	6.071
Voorzieningen (inclusief bouwgrondexploitatie)	25.577	27.985	27.658	Afhankelijk jaarrekening
Totaal reserves en voorzieningen	23.846	27.147	27.163	Afhankelijk jaarrekening
Totaal reserves en voorzieningen per inwoner	0,81	0,92	0,92	Afhankelijk jaarrekening

Bijlage 11: Specificatie algemene uitkering

Uitkomsten septembercirculaire 2016

De algemene uitkering is zoals gebruikelijk berekend op basis van lopende prijzen. Ten opzichte van de informatienota voor de raad zoals die op 12 oktober 2016 is verzonden zijn de inwonersaantallen geactualiseerd. Hierdoor zijn er in 2017 voor € 55.000 meer opbrengsten en vanaf 2018 structureel voor € 63.000 aan meer opbrengsten.

Algemene uitkering	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Meicirculaire 2016	37.894.000	37.701.000	37.391.000	37.423.000
Mutaties	127.000	699.000	993.000	1.060.000
Septembercirculaire 2016	38.076.000	38.463.000	38.447.000	38.546.000
Geoormerkte bedragen septembercirculaire				
Ontwikkeling lonen (1,9%)	-193.000	-193.000	-193.000	-193.000
WMO bestaande taken (m.n. Huishoudelijke hulp)	52.000	52.000	52.000	52.000
Decentralisatie AWBZ naar WMO	213.000	200.000	198.000	185.000
Decentralisatie jeugdzorg (IU)	115.000	115.000	115.000	115.000
Decentralisatie participatiewet	1.000	1.000	1.000	1.000
Vrij besteedbaar t.o.v. de meicirculaire 2016	**370.000**	**941.000**	**1.233.000**	**1.287.000**

⇧Integratie-uitkering SD

De integratie-uitkering SD maakt onderdeel uit van bovengenoemde algemene uitkering. De volgende bedragen zijn beschikbaar. Deze bedragen zijn zoals gebruikelijk 1 op 1 geoormerkt voor het Sociaal Domein.

Jaar	Totale budget	Jeugd	Participatie	Wmo	Jaar	Wmo oud
2016	14.277.337	5.100.158	5.547.058	3.630.121	**2016**	1.933.519
2017	13.835.233	5.268.728	5.123.915	3.442.591	**2017**	2.014.116
2018	13.445.190	5.325.648	4.723.268	3.396.274	**2018**	2.014.116
2019	13.178.028	5.325.655	4.494.496	3.357.877	**2019**	2.014.116
2020	12.911.144	5.326.469	4.234.126	3.350.549	**2020**	2.031.329
2021	12.908.196	5.353.980	4.209.474	3.344.743	**2021**	2.115.752

Bijlage 12: Specificatie subsidies

⇧Vrijwilligersorganisaties

Naam	Plaats	Subsidie 2015
Stichting Natuurcentrum De Specht	HANDEL	€ 2.933,00
Badmintonclub Bakel	BAKEL	€ 1.833,00
Basketbalvereniging Quo-Vadis	GEMERT	€ 3.908,25
Basketbalvereniging Yellow Sox	BAKEL	€ 3.145,50
Badmintonclub Gemert	DE MORTEL	€ 2.494,50
Gemertse Boksclub	GEMERT	€ 518,25
Handbalvereniging TREMEG	HANDEL	€ 4.941,00
Judo en Jiu-Jitsu Club Gemert	GEMERT	€ 1.847,25
Judoclub KANO	BAKEL	€ 2.498,25
K.P.J. Bakel / handbalvereniging Acritas	BAKEL	€ 3.147,75
K.P.J. Elsendorp	ELSENDORP	€ 600,00
K.P.J. De Mortel	DE MORTEL	€ 285,00
K.P.J. De Rips	DE RIPS	€ 225,75
Volleybalclub Were di	GEMERT	€ 10.746,00
Volleybalvereniging Primus Omnium Bakel	BAKEL	€ 561,00
Zwemvereniging De Gemertse Watervrienden	GEMERT	€ 7.422,75
Zwemvereniging Hydra	GEMERT	€ 7.473,00
Stichting Hart In Beweging Gemert-Bakel	GEMERT	€ 708,00
Gemertse Atletiek Club	GEMERT	€ 5.510,25
Gemertse Lawn Tennis Vereniging	GEMERT	€ 6.615,75
Gemertse Honk- en Softbal Vereniging	GEMERT	€ 1.530,75
Handboogvereniging Neerlandia	BAKEL	€ 309,75
Hengelsportvereniging De Middenpeel	MILHEEZE	€ 834,75
Hengelsportvereniging Ons Genoegen	GEMERT	€ 788,25
Hockeyclub Bakel	BAKEL	€ 2.166,75
Hockeyclub Gemert	GEMERT	€ 4.886,25
Korfbalvereniging Blauw - Wit	HANDEL	€ 1.521,00
Korfbalvereniging M.K.V.	MILHEEZE	€ 1.086,75
Ponyclub St. Hubertus	HANDEL	€ 313,50
Rijvereniging en Ponyclub De Trouwe Ruitertjes Bakel	MILHEEZE	€ 366,00

Ponyclub De Zwarte Ruitertjes	DE MORTEL	€	291,75
Tennisclub Handel	HANDEL	€	6.175,45
Tennisvereniging Millus	MILHEEZE	€	2.784,00
Voetbalvereniging Bavos	BAKEL	€	4.125,00
Voetbalvereniging Fiducia	DE RIPS	€	1.674,00
Voetbalvereniging Gemert	GEMERT	€	7.794,00
Voetbalvereniging Handel	HANDEL	€	2.412,75
Voetbalvereniging RKVV Milheezer Boys	MILHEEZE	€	2.705,25
Voetbalvereniging M.V.C. De Mortel	DE MORTEL	€	2.971,50
Voetbalvereniging Elsendorp	ELSENDORP	€	1.913,25
W.S.V. Z.U.Th.	GEMERT	€	1.145,25
Dansvereniging Euphoria	DE RIPS	€	1.918,15
Ready 2 Dance	DE MORTEL	€	852,75
Gemertse Rolstoeldansers Gerolda's	GEMERT	€	522,75
Jeugdtheater Carrousel	GEMERT	€	1.166,25
Jongerenkoor Les Petits Chanteurs	GEMERT	€	784,50
Fanfare en Slagwerkgroep Concordia De Rips	DE RIPS	€	6.813,75
Fanfare St. Cecilia Handel	HANDEL	€	6.447,00
Fanfare Sint Cecilia Milheeze	MILHEEZE	€	8.642,25
Fanfare Sint Lucia De Mortel	DE MORTEL	€	5.346,75
Harmonie Excelsior Gemert	GEMERT	€	13.901,25
Harmonie Musis Sacrum	BAKEL	€	16.154,25
Harmonie Musis Sacrum (opl.Majoretten)	BAKEL	€	679,50
Jachthoorn- en Trompetterkorps Gemert	GEMERT	€	3.772,50
Muziekvereniging Elsendorp	ELSENDORP	€	3.519,75
Toneelvereniging Voetlicht	MILHEEZE	€	783,50
I.V.N. afdeling Bakel - Milheeze - De Rips	GEMERT	€	475,50
E.H.B.O.-ver. St. Martinus Gemert-De Mortel	GEMERT	€	1.760,25
E.H.B.O.-ver. St. Martinus De Rips	DE RIPS	€	653,25
Bijenvereniging Sint Ambrosius Boekel en Omstreken	GEMERT	€	209,25
Bijenvereniging De Klaverbloem	BAKEL	€	209,25
VELT Gemert	GEMERT	€	627,00
Speeltuinvereniging De Wieken	GEMERT	€	2.100,00
Speeltuinvereniging 't Zonnehoekje	GEMERT	€	2.681,25

Jeugdnatuurwacht Bakel	BAKEL	€	1.164,00
Hobbyclub Elsendorp	ELSENDORP	€	902,25
Stichting De Knutselmolen	GEMERT	€	1.772,25
Hobbydoos De Mortel	DE MORTEL	€	927,75
Stg. Jeugdcentrum Bakel Jong Nederland	BAKEL	€	3.514,50
Jeugdsoos Sam Sam	ELSENDORP	€	587,25
Jeugdvereniging Jong Milheeze	MILHEEZE	€	2.265,75
Scouting Willibrordus Gemert	GEMERT	€	3.555,75
Jongerensoos Sowieso	MILHEEZE	€	1.271,25
Stichting Jeugdbelangen Handel	BOEKEL	€	2.050,50
Jeugdsoos 't Zulderke	DE MORTEL	€	647,25
Jeugdsoos Elsendorp	ELSENDORP	€	647,25
OJC Fuse	BAKEL	€	5.715,00
Stg. O.J.C. De Bunker	GEMERT	€	8.097,75
Stichting Kindervakantiewerk Bakel	BAKEL	€	2.170,50
Kelmoso Kindervak.werk Elsendorp-De Mortel	ELSENDORP	€	1.403,25
Kindervakantiewerk Milheeze	MILHEEZE	€	859,50
Kindervakantiewerk De Rips	DE RIPS	€	773,25
Stichting Kindervakantie Week Gemert	GEMERT	€	1.075,50
Speel-o-theek Gemert	GEMERT	€	996,00
Stg. Ceigoed	GEMERT	€	1.361,25
De Zonnebloem, afdeling Bakel-Milheeze-Rips	MILHEEZE	€	105,00
De Zonnebloem, afdeling Elsendorp	ELSENDORP	€	105,00
De Zonnebloem, afdeling Gemert - Handel - De Mortel	GEMERT	€	315,00
Stichting Seniorenraad Gemert - Bakel	GEMERT	€	2.088,00
E.H.B.O. vereniging Bakel	BAKEL	€	745,50
E.H.B.O. vereniging Handel - Elsendorp	HANDEL	€	773,25
E.H.B.O. vereniging Milheeze	MILHEEZE	€	882,00
Slachtofferhulp Nederland regio Zuid Oost	BEEK	€	4.185,00
De Stem van Bakel	BAKEL	€	2.133,75
Dorpsoverleg Elsendorp	ELSENDORP	€	2.806,50
Stichting Dorpsoverleg Milheeze	MILHEEZE	€	2.990,25
Dorpsoverleg De Rips	DE RIPS	€	2.823,75
Stichting Handel	HANDEL	€	2.975,25

Stuurgroep De Mortel	DE MORTEL	€	2.904,00
Heemkundekring De Kommanderij Gemert	GEMERT	€	3.788,25
Stichting Laurentius Torrentinus	GEMERT	€	1.282,50
Heemkundekring Bakel en Milheeze	GEMERT	€	209,25
Stichting Kledingbank Gemert-Bakel	GEMERT	€	2.250,00
Houvast	GEMERT	€	1.735,00
Stichting GeJeJong	DEURNE	€	1.193,25
Kansplus	LIESHOUT	€	1.362,75
Jeugdhonk Elsendorp t.n.v. stg. Dorpsoverleg Elsendorp	ELSENDORP	€	403,25
	Saldo	**€**	**275.045,10**

⇧Gemeenschapshuizen

Naam	**Plaats**	**Subsidie 2016**
De Bron	HANDEL	€ 61.467,00
D'n Eik	DE RIPS	€ 27.917,00
St. Parochiehuis	BAKEL	€ 43.672,00
MFA De Sprank	DE MORTEL	€ 36.090,15
De Dompelaar ('t Buurthuis)	ELSENDORP	€ 19.423,00
De Schans	MILHEEZE	€ 22.035,00
	Saldo	**€ 210.604,15**

⇧Gesubsidieerde instellingen

Naam	**Subsidie 2016**
KunstLokaal	€ 429.719
Bibliotheek De Lage Beemden	€ 389.637
Commanderij College – schoolmaatschappelijk werk	€ 20.000
De Eendracht	€ 205.834
LEVgroep	€ 1.007.000
De Zorgboog	€ 444.279
MEE Zuidoost Brabant	€ 154.245
Stg. O.J.C. De Bunker	€ 11.250
Stichting Leergeld	€ 37.000
Stichting Peuterspeelzaalwerk	€ 263.353

Zicht PO - Onderwijsbegeleiding		€	61.128
PlatOO - Onderwijsbegeleiding		€	15.405
PlatOO - VVE/Peuterwerk		€	10.520
De Pandelaar - Onderwijsbegeleiding		€	6.272
De Pandelaar - VVE/Peuterwerk		€	24.401
	Saldo		**€ 3.080.043**

⇧Gemeenschappelijke regeling

Naam		**Subsidie 2016**	
GGD Brabant-Zuidoost		€	480.816
	Saldo	**€**	**480.816**

⇧Lokale omroep

Naam		**Subsidie 2016**	
Omroep Centraal		€	14.730
	Saldo	**€**	**14.730**

Bijlage 13: Specificatie opbouw kengetallen

⇧Netto schuldquote

(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

		2015	2016	2017
Het totaal van de vaste schulden, genoemd in artikel 46 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	A	136.073.000	136.057.000	126.652.000
Het totaal saldo van de netto-vlottende schulden, genoemd in artikel 48 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	B	12.513.000	17.766.000	10.432.000
Het totaal saldo van alle overlopende passiva, genoemd in artikel 49 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	C	4.241.000	0	6.000.000
Het totaal saldo van de financiële vaste activa, genoemd in artikel 36, onderdelen d, e en f, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	D	47.802.000	46.398.000	44.726.000
Het totaal saldo van alle uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar, genoemd in artikel 39 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	E	6.959.000	0	4.000.000
Het totaal saldo van alle liquide middelen, genoemd in artikel 40 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	F	4.000	0	0
Het totaal saldo van de overlopende activa, genoemd in artikel 40a van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	G	4.001.000	0	2.000.000
Het gerealiseerde totaal saldo van de baten, genoemd in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	H	73.698.000	67.370.000	66.331.000

⇧Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

(A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36, onderdelen b en c, van het BBV).

		2015	2016	2017
Het totaal van de vaste schulden, genoemd in artikel 46 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	A	136.073.000	136.057.000	126.652.000
Het totaal saldo van de netto-vlottende schulden, genoemd in artikel 48 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	B	12.513.000	17.766.000	10.432.000
Het totaal saldo van alle overlopende passiva, genoemd in artikel 49 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	C	4.241.000	0	6.000.000
Het totaal saldo van de financiële vaste activa, bedoeld in artikel 36, onderdelen b, c, d, e en f, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	D	47.802.000	46.398.000	44.726.000
Het totaal saldo van alle uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar, genoemd in artikel 39 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	E	6.959.000	0	4.000.000
Het totaal saldo van alle liquide middelen, genoemd in artikel 40 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	F	4.000	0	0
Het totaal saldo van de overlopende activa, genoemd in artikel 40a van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	G	4.001.000	0	2.000.000
Het gerealiseerde totaal saldo van de baten, genoemd in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	H	73.698.000	67.370.000	66.331.000

⇧Solvabiliteitsratio

(A/B) x 100%

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.
Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

		2015	2016	2017
Het eigen vermogen, bedoeld in artikel 42, eerste lid, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, dat op de balans wordt opgenomen.	A	3.082.000	820.000	6.755.000
Het totaal aan alle passiva (vaste en vlottende passiva) die ingevolge artikel 37 respectievelijk 41, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, op de balans wordt opgenomen.	B	173.505.000	174.452.000	162.197.000

⇧Structurele exploitatieruimte

((B-A)+(D-C))/(E) x 100%

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

		2015	2016	2017
Structurele lasten = (het gerealiseerde totaal van de lasten, bedoeld in artikel 27, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het gerealiseerde totaal van de incidentele baten per programma, bedoeld in artikel 28, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	A	71.041.000	68.515.000	65.249.000
Structurele baten = (gerealiseerde totaal van de baten, bedoeld in artikel 27, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het geraamde totaal van de incidentele lasten per programma, bedoeld in artikel 28, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	B	73.698.000	67.370.000	66.233.000
Het beoogde totaal van de structurele toevoegingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 19, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	C	2.580.000	2.547.000	2.547.000
Het totaal van de structurele onttrekkingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 28, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	D	1.793.000	1.787.000	1.787.000
Het gerealiseerde totaal saldo van de baten, bedoeld in artikel 27, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	E	79.725.000	68.790.000	67.995.000

⇧Grondexploitatie

(A+B)/C x 100%

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

		2015	2016	2017
Het totaal van de activa dat als 'niet in exploitatie genomen bouwgronden', bedoeld in artikel 38 onderdeel a, onder 1, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, op de balans wordt opgenomen.	A	946.000	0	0
Het totaal van de activa dat als 'bouwgronden in exploitatie', bedoeld in artikel 38, onderdeel b, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, op de balans wordt opgenomen.	B	27.163.000	28.218.000	25.409.000
Het gerealiseerde totaal saldo van de baten, bedoeld in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, dat op de balans wordt opgenomen, exclusief de mutaties in de reserves.	C	73.698.000	67.370.000	66.331.000

⇧Belastingcapaciteit

(E/F) x 100%

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is:
Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage.
De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Deze cijfers worden voortaan ook in de jaarlijkse meicirculaire bekendgemaakt zodat de gemeenten tijdig op de hoogte zijn van de hoogte van de lasten die voor de berekening moeten worden gebruikt.

		2015	2016	2017
OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	A	443	398	398
Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	B	173	175	177
Afvalstoffenheffing voor een gezin	C	183	183	164
Eventuele heffingskorting voor een gezin	D	0	0	0
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	E	877	834	817
Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in het voorafgaande begrotingsjaar	F	704	716	716

Het Coelo heeft de lokale lasten berekend op respectievelijke € 877 in 2015 en € 828 in 2016 voor Gemert-Bakel. Het bedrag van 2017 is gebaseerd op het Coelobedrag van 2016 minus de verlaging afvalstoffen met € 19 en inflatiestijging riool met 1%. Deze bedragen wijken af van de genoemde in de paragraaf Lokale heffingen. Coelo gaat bij afvalinzameling namelijk uit van landelijke gemiddelde aannames op het onderdeel Diftar.

Om het vergelijk met de landelijke woonlasten zuiver te houden zijn voor het bepalen van de belastingcapaciteit zowel bij het landelijke gemiddelde als bij de totale woonlasten van Gemert-Bakel de cijfers van Coelo gebruikt.